FRANSA
BUNALIMLAR, BUNALIMLAR

Stavski'den Alman İşgaline

Milliyet
YAYINLARI

20. YÜZYIL DOSYASI

W Knapp

LE CALVAIRE

* MİLLİYET YAYINLARI LTD. ŞTİ.

* Çeviren: Mine Ünel

* 1. BASKI: Eylül 1978

* OFSETSAN Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.

FRANSA

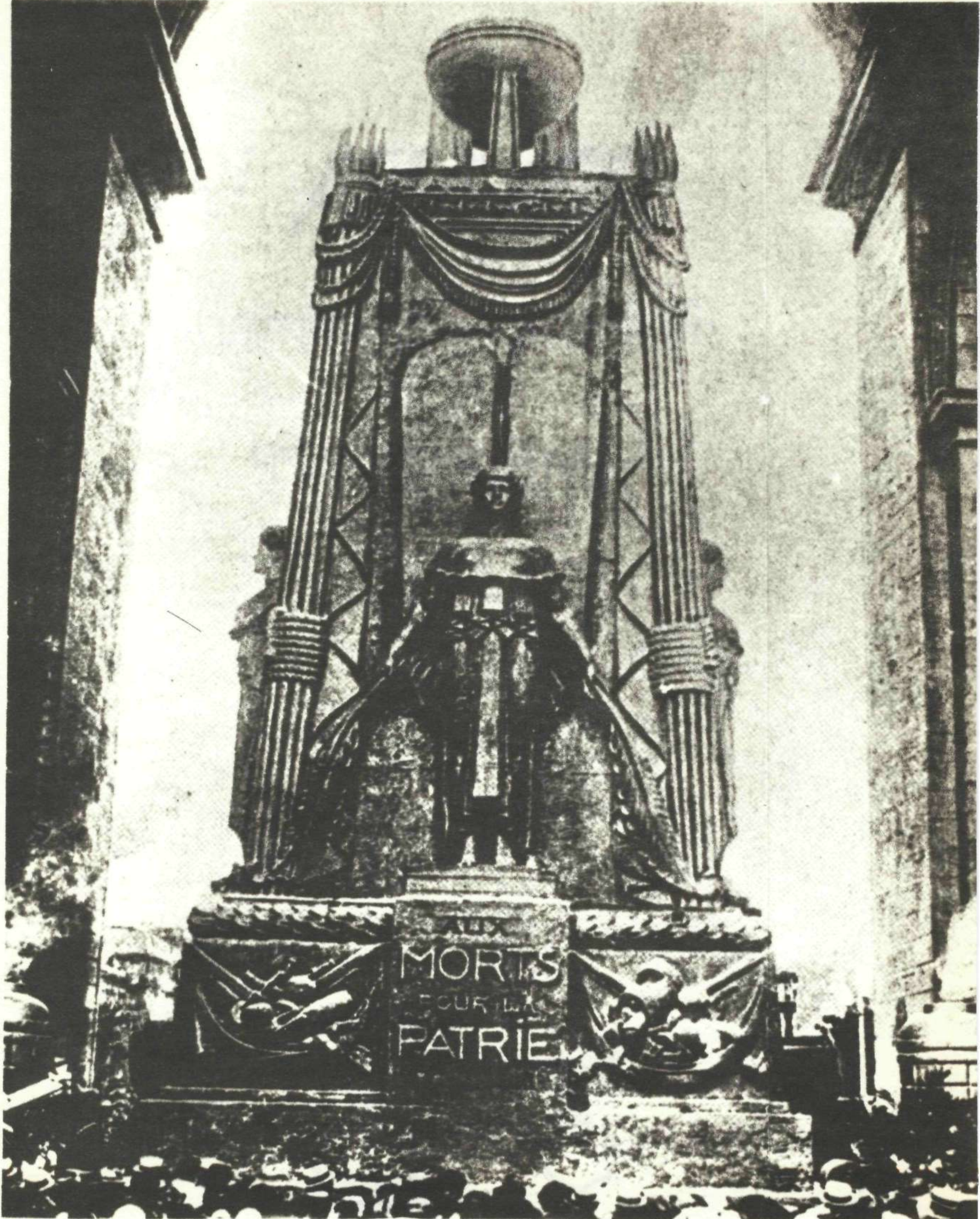
(Bunalımlar... Bunalımlar)

Wilfird KNAPP

/

Birinci Dünya Savaşında hayatlarını kaybeden 1.400.000 Fransızın anısına dikilen anıt - 1930'lar boyunca Birinci Dünya Savaşında ölenler için duyulan üzüntü ve bir başka savaşa girilmemesi isteği Fransa'nın politik ve kültürel yaşamında en önemli yeri tutan konulardı.

(GİRİŞ)

Bölünmüş ve savunmaya geçmiş Fransa

Fransa tarih boyunca Avrupa'nın çekirdeğini oluşturan bir ülke olmuştur. Avrupayı parçalayan çatışmalar Fransa'yı da etkilemiştir; ideolojik çekişmeler Fransız politik topluluğu içinde toplanmış ve gelişmiştir. İkinci Dünya Savaşında Avrupa en durgun dönemini yaşarken Fransa da bitkin düşmüştü; Avrupa'nın yeniden dirilmesi Fransa'nın Avrupa Hareketine olan katkısıyla yakından ilgiliydi.

Fakat İkinci Dünya Savaşından öncesi, Fransa'nın yaratıcı dehasının uykuya daldığı bir dönemdir. Yüzyılın başında yönetim şekli değişmiştir. O tarihe kadar Avrupa'daki güçlü eylemlerin çoğunun kaynağı olan Fransa, 1900'den sonra elli yıl kadar kendi seçtiği değil de, dışardan gelen baskıların oluşturduğu güç çekişmelerine sahne olmuştur.

16'ıncı yüzyılda din savaşları toplumun parçalanmasına yol açmış olmakla birlikte, ülkede egemenlik kavramının ilk modern yorumunu veren Jean Bodin'in politik düşüncesi ortaya çıkabilmiştir. 17 inci yüzyılda XIV. Louis'nin parlak saltanatı kendini göstermiş ve Bourbon monarşisinin düşüşü ile de Fransa'nın Avrupa'nın tarihi gelişimindeki önemi en yüksek düzeye ulaşmıştır. Devrimin ana sorunları yetki ve özgürlük, ideoloji ve hoşgörü, dinsel ve laik yönetimdi. Devrim, Fransız toplumunun birleşmesini gerçekleştirmiş ve aynı zamanda da Avrupa kıtasının her yanında milliyetçilik akımının gelişmesine neden olmuştur. Avrupa'yı Napolyon savaşlarının içine itmiş ve arkasında Napolyon yasalarını unutulmaz anı olarak bırakmıştır.

20 inci yüzyılda Fransa'nın geçirdiği tecrübeler bundan çok farklıdır. Fransız toplumunda en derin iz bırakan olay Birinci Dünya Savaşıydı - Ülkelerin Avrupa'da kendi üstünlüklerini kabul ettirmek amacıyla başlayan ve savaşan yorgun ulusların cesaretinin kırılmaması için o dönemde gerekli görülen bir idealizmin gelişimiyle son bulan felâket dolu bir savaş. Savaşı Fransa hazırlamamıştır. Fransa'yı gittikçe artan Alman gücünden korumak amacıyla düzenlenen Fransız diplomasının 1914'de patlayan gerilime katkısı vardır. Fransa zorla savaşa sürüklenmiş, sonuç olarak da 1.400.000 kişi ölmüştür- Tüm nüfus toplamının erkek, kadın ve çocuk olmak üzere 28'de biri. Fakat zafer kazanılıp istilacı ordular ülkeden atıldığında Fransa'nın uluslararası sorunları yeniden ortaya çıkmıştır. Nüfus ve sanayi gücü bakımından Fransa Almanya'dan daha zayıftı. Aynı zamanda Almanya'nın doğusunda Avrupa politik sisteminin yıkılmasıyla Fransa lehine bir güç dengesinin kurulması daha da zorlaşmıştı.

alanda kendini kabul ettirmeyi amaç edinmiş ve Komünizme yeni bir inanç olarak bağlanan, kendilerini bu yola adamış kişileri çeken bir ideoloji ile kaynaşmış oluyordu.

Birinci Dünya Savaşı gibi Bolşevik Devrimi de Fransa'nın eseri değildir. Fakat devrim, Avrupa'nın her yanında olduğu gibi, Fransa'da da işçi hareketlerini bölmüştür. Ayrıca, devrim kişileri kendi ülkelerinden çok Komünizme bağlanmaya çağırmıştır.

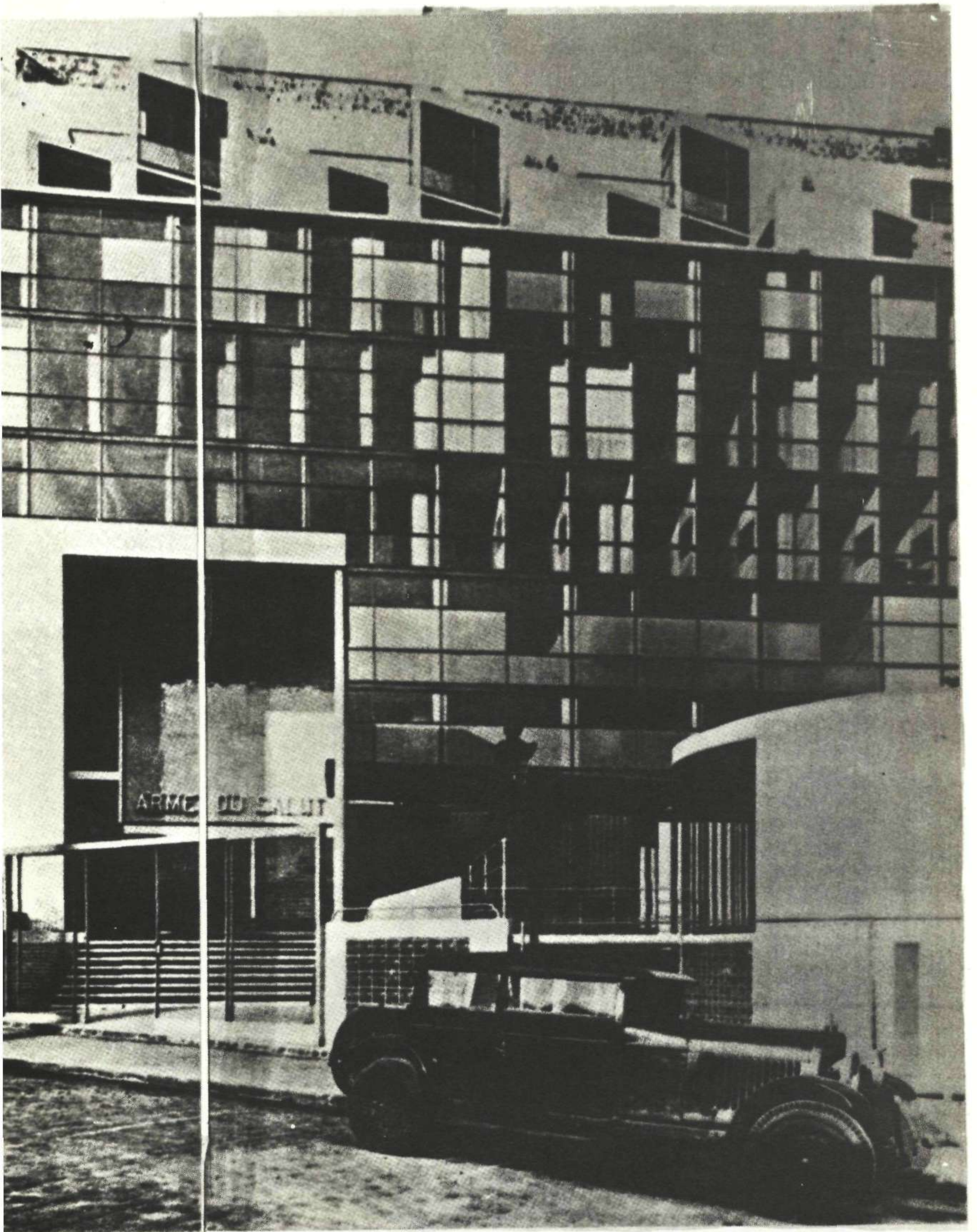
1930'larda Avrupa'daki çekişmeler gene Fransa'dakilerin eşi olmakla birlikte, Fransa, yaratıcı ve harekete geçirici ruh olmak çok, istemediği halde bu çekişmelere kurban giden bir duruma düşmüştür. Savaş, ülkenin kanını kurutmuş, Bolşevik Devrimi Moskova'da yeni bir ideolojik merkez yaratmıştı. İtalya ve Almanya'da milliyetçilik, Faşizm ve Nazizmin radikal yıkıcılığı ile yeni bir öldürücü ve saldırgan güç kazanmıştı. Faşizm, hayranlarını ve taklitçilerini Fransa'da bulmuş, geleneksel düzenin özlemini çekerek krallık yönetimini isteyenlerle öteki güçleri bir araya getirerek ulusun gücünü yitirmesine neden olmuştur.

Fransa ekonomik ve sosyal olarak da bölünmüştü. Ülkenin zenginliği kuzey ve kuzeydoğusundaki sanayi bölgeleri. Bu bölgede Birinci Dünya Savaşından sonra girişilen ve ağır ilerleyen yeniden kurulma hareketleri sonunda modern bir sanayi sektörü yaratılmıştı. Loire'ın güneyinde ise görünüm farklıydı. Tarım ağır ilerliyordu ve sanayinin gelişmesi için gerekli doğal kaynaklar ile teşvik tedbirleri hemen hemen yok gibiydi. Büyük kent ve limanlar -Lyons, Marsilya ve Bordeaux - modern ekonomik yaşantının merkezleri olmakla birlikte kırsal bölgelerde gelişme kuzeydekine ayak uyduramamıştı. Konuklar için Fransa'nın kırsal bölgelerinde görünüm tüm çekiciliğini koruyordu- kasaba ve köyler, birbirini sürekli olarak izleyen tarımsal mevsimler, temiz dağ havası ve ırmaklar, yıkılmaya yüz tutmuş eski köy *kiliselerindeki ayinler* ve *kahvelerdeki pastis*.

Fakat daha derinleri gören bir gözlemci, kırsal bölgelerde yaşamın oldukça tatsız olduğunu anlayabilirdi. İkinci Dünya Şavaşından sonra yapılan sayım, kırsal bölgelerdeki evlerin ortalama 120 yıllık olduğunu ortaya çıkaracaktı. Kırsal alanda modern gereksinmeler ağır gerçekleşiyorsa da, 1934'de köy evlerinin yüzde 90'ında elektrik olmasına rağmen ancak yüzde 34'ünde su vardı. Birinci Dünya Savaşından sağ çıkanların bir kısmı kırsal alanlardan kasabalara ve kuzeydeki zengin bölgelere yapılan sürekli göçe katılmışlarsa da bu evlerde oturanların çoğu Birinci Dünya Savaşında çarpışmış kişilerdi. Savaştan bu yana geçen yirmi yıl, her köydeki savaş anıtlarında belirtilen fedakarlıklara karşılık pek bir şey getirmemişti. Savaş yıllarındaki ekonomik hareketlilik az sonra durmuştu. Köylünün durumu ülkenin öteki bölgelerindeki duruma göre geri kalmış, üstelik fiyatlarda da genel bir artış meydana gelmişti. 1932 - 1934 arasında fiyatların birdenbire düşmesi kentler ile kırsal bölgeler arasındaki arayı daha da açmıştı. Fiyatlar düşmüştü ama çiftçiye ödenen para, kentlerdeki yiyecek ve işlenmiş ürünlere oranla çok daha fazla bir düşüş göstermişti. Köylüler ve politikacıların doğal tepkileri de savunmaya geçmek olmuş, kentlerdeki, Fransa'ya ve sermayeye karşı duyulan hoşnutsuzluk da aynı oranda artmıştı.

SAVUNMACI BİR ZİHNİYET

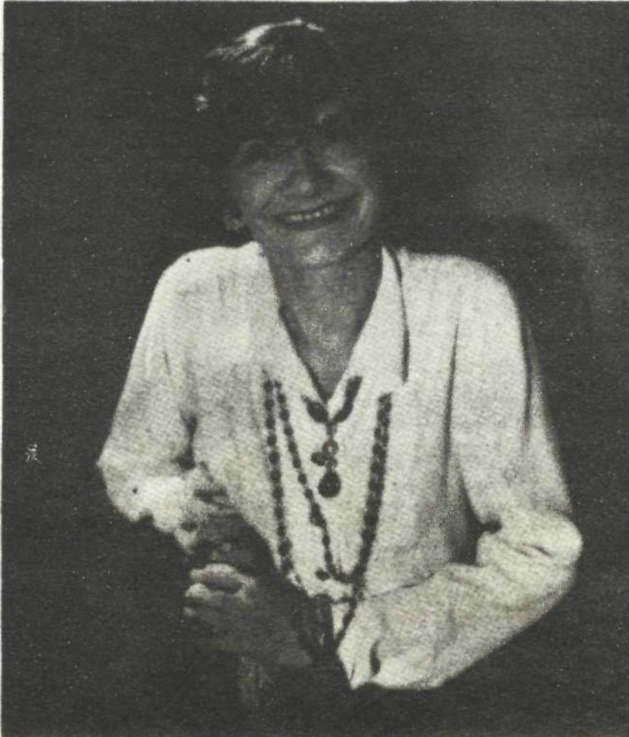
1936'da iktidara gelen Halk Cephesine duyulan heyecanın dışında Fransa'da savunmacı bir zihniyet hakimdi. Modern sektör bu süre içinde sadece tek bir anıt meydana ge-

Yeni malzemeler için yeni bir mimari-Paris'de Kurtuluş Ordusu Yurdunun ön cephesi. Plan, Le Corbusier'nindir.

Moda

1930'larda Paris dünya modasını elinde tutuyor, öncülük ediyordu. Ama gerçekte 1920'lerin basit, köşeli erkek modası büyük Fransız evlerinin kullanımına sunulamamıştı. New York ve Londra'lı modacılar meslektaşlarının koleksiyonlarına akın ediyorlardı. 1930'ların karışık kadın modası gerek kadın gerek erkek Fransız modacılarının yetenekleri için uygundu. Yeniden canlanan Paris moda gösterileri için akın eden uluslararası alıcılar. (Yanda bir açık hava gösterisinde) Büyük ilgi Paris'li modacılarla güzel sanatlar arasındaki ilgiyi sağlıyordu. Nitekim büyük Coco Chanel'in (altta) yapıtlarının büyük başarı kazanmasındaki en büyük etken zamanın en büyük avant garde artistleri sayılan Picasso ve Jean Cocteau ile olan arkadaşlığıdır.

tirmişti. Bu bir baraj, bent veya yeni bir yapıcı girişim değil, halkın parasıyla yapılan bir dış dünyadan gelecek tehlikelere karşı Fransa'nın kendini savunacağı, ülkenin bu tehlikelere karşı duyduğu korkunun simgesi olan Maginot (Majino) Hattı idi.

Edebiyat ve sanat alanında ise daha verimli gelişmeler vardı. 1930'larda en iyi yapıtlarını veren tanınmış yazarlar arasında başta 1933'de Academie Française'e seçilen François Mauriac gelir. Therese Desqueyroux (1927) ve Le Noeud de viperes (1932) adlı yapıtları yayınlanmış bulunuyordu. Mauriac romanlarda kişisel, özellikle aile ilişkileri üzerinde durarak günah ve günahlardan arınma konularını işlemeyi sürdürüyordu. Les Anges noirs ve Les Chemins de La mer savaştan önce, La Pharisienne de 1941'de yayınlanmıştır.

Mariac ayrıca o dönemin politik çekişmeleri üzerinde de derinden derine durmuştu. Her tür totaliter yönetime sert şekilde karşı çıkarak, Etiyopya seferi ve İspanyol İç Savaşı sırasında Faşizm aleyhinde yazmıştı. Onun bu özelliği bir başka Katolik yazar olan Georges Bernanos'da da görülüyordu- iyi ve kötü güçleri hemen sezebilen, ileri görüşlü bir adam. Mauriac gibi Katolik çoğunluğun dışında kalan Bernanos dinsel aldatmaca olarak gördüklerini özellikle İspanya'da açıktan açığa belirtmekten hiç çekinmiyordu. Aynı dönemde en tutulan yapıtı olan ve 1936'da yayınlanan Journal d'un cure de campagne'i yazmıştı.

Savaştan birkaç yıl önce yeni bir düşünce ekolü doğmuştu. Amaçsız olduğu anlaşılmış bir dünyada bireyin rolü üzerinde duran Jean - Paul Sartre, savaştan sonra tüm etkisini gösteren varoluşçuluk felsefesini açıklamaya başlamıştı- La Nausee Münih anlaşmasının yapıldığı yıl yayınlanmıştı. Jean Cocteau sanatın her türüyle sürdürdüğü denemelerine devam ediyordu. Le Parents ve Les Enfants terribles daha sonra filme alınmıştır. Bu arada babasından aldığı sanat yeteneğini sinemaya uygulayan Jean Renoir, güzelliği kadar sosyal yorum açısından da önemli olan La Regle du Jeu adlı filmini meydana getiriyordu.

Solun aydınları yazış şekillerinde olmasa bile içerik olarak politik sorunları durmadan işliyorlardı. Sovyet Rusya'da yeni bir dünyanın doğuşunu görmüşler fakat Moskova devlet yargılamaları sonunda doğan ahlaki sorunlar, İspanya İç Savaşı ve 1939'da Nazi Sovyet saldırmazlık anlaşmasının imzalanmasıyla Komünist politikasında olagelen değişiklikle karşılaşmışlardı. Komünist bir yayın organı olan L'Humanite'ye yazan Romain Rolland politik mahkumların gelecekleri hakkında duyduğu kaygıları dile getirirken, Louis Aragon şiirlerinde aklını meşgul eden politik düşünce ve kuşkularını dile getiriyordu.

Kullandıkları dil, kaçınılmaz olarak resim sanatının evrenselliğinden yoksundu. Bu süre içinde en tanınmış resim Picasso'nun İspanya İç Savaşında Alman uçaklarının bombardımanlarından esinlenerek yaptığı Guernica idi. Fransa'ya yerleşmiş bir İspanyol olan Picasso burada kendi ülkesinde var olmayan bir özgürlük bulmuştu. Fakat Paris'i sanatçıların merkezi yapan ve canlılık artık son bulmaktaydı ve bir daha da elde edilemeyecekti.

Bir süre için Fransa'da milliyetçiliğe duyulan güven yitirilmişti. 1880'lerde Fransız okul çocukları ülke tarihini 19 uncu yüzyılın ilk üç çeyreğinde yaşamış bir cumhuri-

yetçi tarihçi olan Jules Michelet'in romantik destanından öğrenmişlerdi. Jean D'arc'ın çabaları ve zaferleri Bastille'e yapılan baskın ve Devrimin büyük birleştirici gücü Michelet'in süslü yazılarında bütünleşiyordu. Oysa 1920'lerde okul kitapları savaşın etkileri altında yazılmıştı ve elde edilen zafer ele alınıp kutlandığında bile, bir yandan Almanya'nın kendini savunduğu fikri işleniyordu.

1930'lardaa dış tehlikeler yeniden kendini göstermişti. Fransa'da ekonomik bunalım doruğa varırken yarattığı korkunç politik sonuçlar, Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesiyle kendini gösteriyordu. Fransa'nın Berlindeki elçisi François Poncet 1933'te Noel tatilini Almanyanın her yanını saran değişiklikleri açıklayan bir rapor hazırlamakla geçirmişti. Poncet şöyle diyordu: "Avrupa tarihinde devrimlerin ancak birkaçı Hitlercilerinkinden daha az engelle karşılaşmıştır. Devrimlerin ancak birkaçı karşıtlarını daha dolaylıkla ortadan kaldırmışlar ve tüm ülkeye sahip olmuşlardır. Almanya'daki gelişmeler kıyıda patlayan büyük bir dalga, rüzgarla genişleyen bir yangın gibiydi."

Francois Poncet'in vatandaşları onun aldığı bilgilere ve kişisel görüşlerine dayanarak hazırladığı raporda dile getirdiği tehlike uyarısına kulak asmadılar. Almanya'daki değişiklik onlar için çok iyi tanıdıklarına inandıkları Almanya'nın yeniden dirilişiydi. Bu nedenle Fransa'ya tehlike sadece Ren nehrinin karşı kıyısından değil, ülke içinden de gelecekti.

HAUTE COUTURE

1930'larda Paris, moda dünyasında gerçek söz sahibi bir kent olduğunu yeniden kabul ettirmiştir. 1920'lerin basit, köşeli ve "erkeksi" modası gerçekten de büyük Fransız modaevlerinin özel çizgilerini taşımıyordu (1920'lerin modası genellikle yuvarlak hatlı Fransız kadınlarına yakışan modellerden oluşmamıştı). New York ve Londralı modaçılar Fransız meslektaşlarının kullanmaktan çekindikleri çizgileri öne sürmüşlerdi. Fakat 1930'ların karışık, kadınsı modaları hem Fransız kadınlarının hem de Fransız modacılarının yetenekleri için çok uygundu. Uluslararası alıcılar yeniden kendilerini kabul ettiren Paris modasını defilelerde izlemek üzere Paris'e akın ediyorlardı. Büyük ilgi çekici bir özellik, Parisli bazı modacılar ile güzel sanatlar dünyası arasındaki yakın ilişkiydi. Büyük Coco Chanel'in modelleri özellikle Picasso ve Jean Cocteau gibi avant garde sanatçılarla dostluğunun etkisini yansıtıyordu.

tır. Zafer kazanıldığında, aynı birliğin bütün Fransa'da yeniden hemen kurulması mümkün olamamıştır. Dünya politikasında büyük bir yeri olan Fransa, soğuk savaş nedeniyle bölünmelere sahne olmuş ve Çin-Hindi ile Cezayir'de uzun süren, pahalıya malolan savaşlara girmiştir.

Fakat Fransa 1950'lerde Avrupa hareketindeki yaratıcılığını yeniden kazanmış, büyük bir güç olarak kendini yeniden kabul ettirmiş ve bölünmez bir ulus olma duygusu ülkeye yeniden hakim olmuştur.

Paris, 6 Şubat 1934-Sağ-kanat göstericileri Concorde alanında polisle kıyasıya çatışırken.

BÖLÜM: 1

6 Şubat

İkinci Dünya Savaşından önceki beş yıl Fransa'da, Paris'in göbeğinde yer alan gösterilerle başladı. 6 Şubat 1934, Fransa tarihindeki öteki büyük olaylarla - le quatorze jüillet, le quat'septembre, le seize mai - aynı niteliği taşıyorsa da bu hiç bir sokağa adı verilmeyen acı anılarla dolu bir tarihtir.

6 Şubat akşamı örgütlenmiş sağ-kanat göstericileri Concorde meydanında parlamentoya giden köprüyü geçmek istediklerinde açılan ateşle onbeş kişi öldü ve yüzlerce polis ile gösterici de yaralandı. Bu ölçüde bir şiddet olayı 1871'de kurulan hükümeti devirmek için yapılan gösterilerden beri görülmemişti.

6 Şubat ayaklanmasının başlıca nedeni hükümet içindeki geleneksel kokuşmuşluktu. 1933 Aralığında polis ve yargı organlarınca korunan bir dolandırıcının marifetleri hakkında haberler çıkmıştı. Bu, 1914'den önce Devlet Başkanının damadının parayla ünvan sattığına ve Panama kanalının yapımı için ayrılan paraların milletvekillerinin çoğu tarafından cebe indirilmesine tanık olan Üçüncü Cumhuriyet tarihinde olmayacak şey değildi.

8 Ocak 1934'de Serge – Alexandre Stavisky şakağından vurulmuş olarak bulunmuştu. Sobodka'lı bir dişçinin oğlu olan Stavisky bir Rus Yahudisiydi. 1900'de tabiyetini değiştirerek Fransız vatandaşlığına geçmişti - gene de hoşgörü tanımayan, ırkçı Fransız milliyetçiliği yakasını bırakmayacaktı. Ayrıca mesleği nedeniyle, yabancı göçmenlerin Fransız karakterini bozduğuna inanmak isteyenler için yeterinden fazla malzeme sağlamış oluyordu. Kazandığı güveni kötüye kullanan bir düzenbaz ve dolandırıcı olan Stavisky başkalarının parasını yemeyi meslek haline getirmiş ve polis, yargı organları ve parlamento içinden her zaman kendisine yardım etmeye hazır dostlar bulabildiği için yargılanmaktan, cezaevine girmekten yakasını kurtarabilmiştir. Daha gençliğinde pahalı alışkanlıklar edinmişti- Ukrayna'dan ailesiyle birlikte göçeden büyükbabasından kendisine 1909'da dolandırıcılıkla kazanılan para kalmış ve Albert Clemenceau'nun yardımıyla yakasını kurtarmıştır. Birinci Dünya Savaşında başkaları hayatlarını kaybederken o para kazanmış ve sadece 1925 yılında sahte bir çek nedeniyle tutuklanmıştır. Fakat suç kanıtı polis müfettişinin masasından yok oluvermiş ve Stavisky de cezaevinde sadece iki hafta kaldıktan sonra serbest bırakılmıştı. Daha sonra daha büyük bir dolandırıcılıkla bir kez daha tutuklanmışsa da, apandisit ameliyatı olması için serbest bırakılmıştır; özgürlüğüne kavuştuktan sonra apandisiti başına bir daha dert açmamış ve daha büyük paralar dolandırmayı başaran Stravisky "geçici özgürlüğünü" sonuna dek sürdürebilmiştir. Sonunda kendi halinde mahalli bir devlet memurunun Boyonne belediye rehin dairesi adına tanzim edilmiş sahte bonoları ortaya çıkarmasıyla Stavisky'nin sonu gelmiştir.

Düzenbazlık, tek başına, gösterilere neden olamazdı; bulvarda ve Concorde Meydanında hükümetteki kişilerin dolandırılıcığa göz yumdukları, hoşgördükleri dile getiriliyordu. Polis de iyice gözden düşmüştü. Stavisky, saklandığı yerin (evin yeri gerektiği kadar gizli tutulmamıştı) polis tarafından bulunmasından sonra ölmüştü. Polisin evi ararken ağırdan almasıyla Stavisky kendini öldürecek kadar vakit bulabilmişti- hatta Sağcılar onun polis tarafından veya Başbakanın emriyle gene polis tarafından öldürüldüğünü ileri sürmüşlerdir.

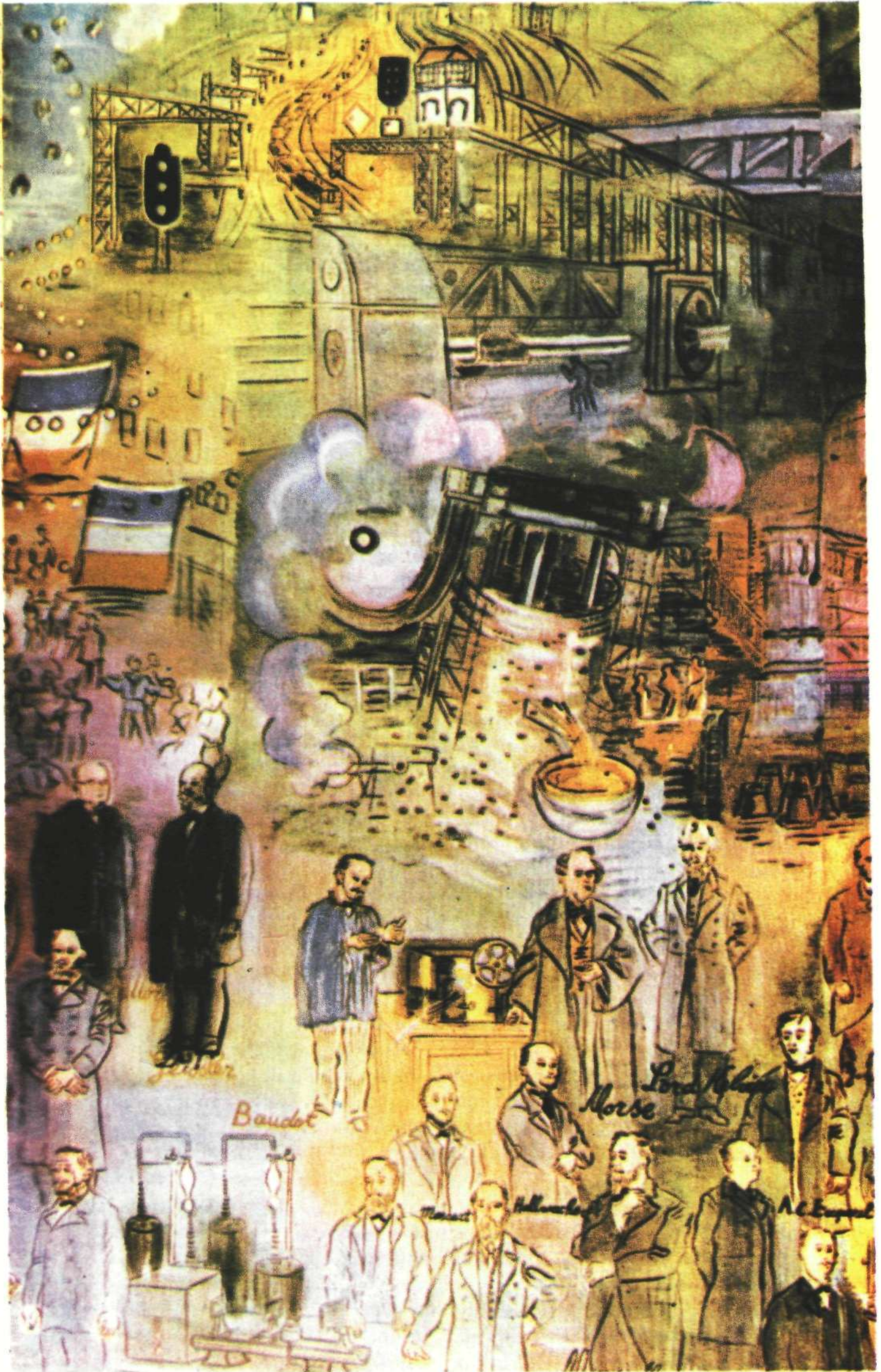
HÜKÜMET İÇİNDEKİ KOKUŞMUŞLUK

Bu arada, Stavisky'nin düzenbazlığı 28 Aralık 1933'de ilk kez ortaya çıktığından sonra her geçen gün yeni dedikodular duyulur olmuştu. Bir davanın yıllar boyunca ondokuz kez ertelenmesi, gerekli yerlere baskı yapılmadan sağlanamazdı elbette. İki Radikal milletvekili, Joseph Garat ve Gaston Bonnaure, çıkarlarını korumaları için Stavisky tarafından satın alınmıştı. Avukatları arasında nüfuslu Radikal politikacılar vardı. Ayrıca, çalışmalarının kapsamı da çok sayıda milletvekili, bakan, yargıç, polis yetkilisi ve gazete sahiplerini içine alacak kadar genişti. Suç ortaklarının tümünü doğru olarak saptamak güçtü; bu nedenle parlamento ve her şeyden çok Radikal Parti tüm olarak dolandırıcılığa bulaşmış sayılıyordu. Başbakan Camille Chautemps, bir soruşturma komitesinin kurulmasını reddederek söylentilerin daha da güçlenmesine yol açmıştı; Chautemps'in bakanlarından Albert Dalimier'in olaylara adı karışmıştı. Sokaklarda sağcılar 6 Şubat'ın başlangıcı olan şiddet gösterilerini sürdürmekteydiler. Chautemps işin kolay yanını seçerek istifa etti.

Yerine Radikal Parti'nin tanınmış kişilerinden biri olan Eduard Daladier geçti. Cumhuriyeti savunmak artık onun göreviydi. Fransız Radikal Partisinin ideolojisinde radikal bir yan pek yoksa da Partinin üstün ve merkezi bir rol oynamak için geldiği parlamenter sistemin devamını sağlamak en önemli konu idi. Daladier'in görevi hiç de kolay değildi. Cumhuriyetin böylesine büyük bir yara almasına, başta Stavisky imparatorluğundan kendilerine kâr sağlamak için kamuya karşı olan sorumluluklarını umursamayan kendi partisinin üyelerini neden olmuştu. Kendisinden önceki Başbakan adeletin yerine getirilmesi için direnen kendi partilerinin genç üyelerinin hücumları sonunda istifa etmişti. Daladier'in başbakanlığa getirilmesine ise, görevin kendisine verilmesi gerektiğini düşünen rakibi Edouard Harriot çok içerlemişti.

Daladier güçlü bir adam olarak tanınmıştı - bunun iki savaş arasındaki süre içinde en gerçek dışı bir tanım olduğu ortaya çıkmıştır. Daladier'in adı Stavisky skandalına karışmamıştı ve sonra da karışmadı. Bir savaş kahramanı olmasa da savaşta gösterdiği yararlıklardan yararlanarak son haftalarda yapılan gösterileri başlatan eski - asker örgütlerinin saygısını kazanmayı umuyordu. İlk işi hükümeti kurmak ve güven oyu almaktı. Merkez Partisinden yeteri kadar oy alamayacağını anladığında, bu olayları Sol'da aramayı denedi. Buna karşılık Sol'a ödün vermeye hazırdı. Oysa bu davranışının sonucunu hiç de iyi hesaplamamıştı. Solun oylarına karşılık Sosyalistlerin düşmanı olan bir adamın görevine son verdi: Paris Emniyet Müdürü Jean Chiappe'nin.

Bu beceriksiz bir harekât idi. Komünist gösterilerini amansızca bastırmakla tanınan ve

1930'larda Fransız resim sanatı. 1937'deki Paris Dünya Fuarında Elektrik Pavyonundaki freskin bir parçası olan bu resim, Raoul Dufy'nin elektrik çağı hakkındaki görünüşünü yansıtmaktadır.

Sağcılara hoşgörü tanıyan Chiappe'nin görevinden uzaklaştırılması, bu nedenle Daladier'e Parlamento'da oy sağlayabilirdi. Fakat Chiappe renkli bir kişiydi- sokaklardaki gösterileri durdurmak için çok çalışmış, yaya geçitlerinin metal çivilerle belirlenmesi fikri ondan çıkmış ve melon şapka giyip ipek fular takarak halkın gözünde kendine özgü bir tip yaratmıştı. Görevden uzaklaştırılmasıyla çoğunluğun gözünde bir kahraman olup çıktı ve 6 Şubat ayaklanmasını başlatan neden oldu.

6 Şubat gösterileri milletvekillerinin oturum halinde bulundukları Bourbon Sarayına polis barikatlarını aşarak ulaşmayı öngören bir ayaklanmaya dönüştü. Bourbon Sarayının basılmak istenmesi yeni bir fikir değildi - Sağcılar bu kez Solcuların geleneğine uyuyorlardı. 1791'den beri göstericilerin Parlamentoyu basmaları gelenekleşmişti. Parlamentoda çoğunluk sağladığı halde sonunda Daladier istifa etti. Böylece kurduğu hükümet 1848'den beri ilk kez sokak gösterileri nedeniyle düşen ilk hükümet oluyordu.

6 Şubat olaylarını gözleyen aydınlar için görünüm tehlike doluydu. Özgürlüğe ve demokrasiye inanmış kişiler Parlamento binasını parlamenter hükümetin simgesi olarak görüyor ve hükümetin orada düşürülmesiyle ayaklanmaların artık iyice sokağa döküleceğine inanıyorlardı. Şimdi Ulusal Parlamento olan Bourbon Sarayının bülunduğu yer de kaygılarını arttırıyordu. Göstericilerin büyük.saldırısı Concorde Alanından polisin tuttuğu köprüye doğru olmuştu. Seine Nehrinin sol kıyısında Albay de la Rocque önderliğindeki ikinci bir gösterici grubu Bourgogne Caddesinde bulunan daha zayıf bir savunma hattı tarafından geri püskürtülmüştü.

Göze alınan tehlikeler en çok Sosyalist önder Leon Blum'u etkilemişti. Savaştan sonra bir parlamento soruşturma komitesi önünde savaş öncesi günlerdeki olaylar hakkında verdiği ifadesinde 6 Şubat olayının hafif atlatılmasıyla duyulan ferahlamanın yanıltıcı olduğunu ısrarla belirtmiş ve, "6 Şubat Cumhuriyete karşı girişilen korkunç bir eylemdir, " demiştir. Hükümetin ve Parlamento üyelerinin dağıtılmasını ancak bir avuç gardes mobiles önlemişti - oysa 4 Eylül 1870'deki gibi "geçici bir hükümet" kurabilirdi.

Blum tehlikeler konusunda yanılmış olabilirse de, koyduğu teşhis akla yakındı. Daladier bocalar ve istifa etmeyi önerirken, Blum hükümetin yetkisini arttırmak için hükümete girmeyi önermişti - böylece Sosyalist Partinin yerleşmiş bir geleneğini (Başkanı olmadıkları bir hükümete katılmak) bozmak sorumluluğunuüzerinealıyordu. İtalya Kralının Mussolini'nin Faşist çetelerini ortadan kaldırmak konusunda gösterdiği kararsızlık içinde bocalamasını sona erdirmek ve kararlılık kazandırmanın çaresini arıyan Blum, François Poncet gibi bir yıl önce Alman kurumlarının şaşırtıcı bir hızla nasıl yok edildiklerini görmüş ve Fransa'ya yönelik tehlikeleri hesaplamıştı.

Daladier'i bir diktatör izlemedi. Chautemps'in ve Daladier'in yenilgiyi kabullenmelerinden sonra yeni bir Başbakan bulmak kolay olmadı. Devlet Başkanı Lebrun parti çekişmelerinin dışında kalan, görevi hemen kabul edebilecek ve gecikmeden hükümeti kurabilecek bir adam arıyordu. Fransa'nın güneyinde küçük bir kasaba olan ve eski Devlet Başkanı Gaston Daumergue'nin oturduğu Tournefeuille'e haber saldı. Madame Doumergue bavullarını boşaltmak zorunda kalmıştı — 7 Şubatta Mısıra hareket edeceklerdi.

Dolandırıcı Stavisky intihar ettikten sonra-yoksa öldürülmüş müydü?

Fakat Mısır yerine trenle Paris'e geldiklerinde başta Devlet Başkanı Lebrun ve eski Başbakanlardan Poincare olmak üzere üçyüz kişi tarafından karşılandılar.

Dourmegue Parlamento tarafından kabul edilen bir kişiydi Radikaller de kendisini destekleyeceklerini bildirirler. Eski bir cumhuriyetçi ve mason olan Doumergue o güne dek herşeyden önce Üçüncü Cumhuriyetin politik kurallarını pek önemsememekle tanınmıştı. Sol kendisini daha zor kabul edecekse de, Blum'un Daladier hükümetinden sonra Doumergue'nin Ulusal Birlik kabinesine katılmasıyla hazır olduğu kuşkusuz gibiydi.

Oysa Parlamento dışındaki Sosyalistler 6 Şubat'a karşı yapılan bir gösteride Komünistlerle birleştiler. 12 Şubatta genel grev çağrısında bulunuldu ve kitle gösterileri hazırlandı. Yeni hükümet düzen bozucu olarak gördüğü olayları sinirli bir tavırla izliyordu. Fakat Paris'de herhangi bir olay çıkmamakla birlikte, özellikle Marsilya'da göstericiler ve polis birbirlerini yaralamayı başarmışlardı. Herşeye rağmen gösteri etkileyici oldu. Leon Blum, Vincent Auriol, Paul Faurel (Sosyalist Parti Sekreteri) "Eylemde Birleşelim! Eylemde Birleşelim!" diye hep bir ağızdan bağırarak kalabalığın önünde gitmişlerdi. Onları Enternasyonal ile çeşitli devrim şarkıları söyleyen göstericilerin başında giden Komünist önderler Marcel Cachen ile Jaques Duclos izlemişti. Göstericiler Faşizme karşı durmak ve Cumhuriyeti savunmak üzere duruyorlardı. Böylece sonunda Sosyalistler ve Radikaller ile Komünistlerin birleştiği Halk Cephesi oluşmaya başlıyordu.

Parlamento daha normal bir düzende çalışmaktaydı - gene de Komünist milletvekillerinin Demergue kürsüye çıktığında ona "Katil" diye bağırmaları önlemedi. Bütçe kabul edildi. Ulusal Birlik hükümetinin kurulmasına yol açan olayları soruşturmak üzere komite kuruldu- biri Stavisky olayını, öteki de 6 Şubat olayını inceleyecekti. Bu komiteler halk arasında daha çok "Hırsızlar Komitesi" ve "Katiller Komitesi" diye anılıyordu. Chiappe gibi tanınmış kişiler tanık olarak çağrılıp skandala kenarından bucağından bulaşmış ünlü politikacılar sorguya çekildikçe basında durmadan olayla ilgili yazılar yer alıyordu. Fakat sonunda komitenin çalışmaları daha önce kurulan aynı tür bir çok komiteninki gibi adaletin yerine getirildiği anlaşılmadan son buldu. Bir süre sonra da olayların parlamenter yaşam üzerindeki etkileri silinip gitti. Hükümet artık yeniden bunalıma sürüklenen ekonomik durumla daha yakından ilgilenir olmuştu. Domergue'nin iktidara gelişi ülkeye geçici olarak güven duygusu vermişse de, ekonomik bunalımın getirdiği sorunları çözmeye yeterli olmamıştı. Sanayide üretim düşer, işsizlik artarken Fransız frangının değerinin korunması için tedbirler alınması konusunda genel bir tepki oluşmuştu. Maliye Bakanı Germain - Martin paranın değerinin düşürülmesine karşı şöyle çıkıyordu: "Frankın değerini düşürmek en kutsal bir anlaşmayı bozmak demektir. Devlet altın fiatlarının ayarlanmasını vadetmektedir. Para değerinin düşürülmesi iflastır, sistematik tükeniştir."

Parlamento ayrıca anayasada yapılacak değişiklikleri de ele alabildi. Bir komite, Devlet Başkanına Parlamentoyu feshetme yetkisinin verilmesini öneren teklifle birlikte çeşitli değişiklikleri sıralayan bir taslak hazırlamıştı.

Değişikliklerin kabul edilip gerçekleşmesi uzak bir olasılıktı. Gene de Gasto Doumergue kendisini iktidara getiren gerçek Cumhuriyetçileri telaşa düşürüp korkutan bir ...kil-

de anayasal değişikliği ele aldı. Parlamentoda yaptığı konuşmada ülke halkının büyük çoğunluğunun anayasa değişikliğini istediğine olan inancını belirten sözleri heyecan ve kuşkuyla demokratik egemenliğe sahip Fransız halkına ülkeye ve yalnız ülkeye aittir," diyordu.

Arkadan daha kötüsü de geldi. Doumergue radyoyu keşfetmişti. Fikirlerini yansıtan programları yayınlamakla kalmayıp, kendisi de anayasada yapılacak değişiklikler hakkında konuşmaya başladı: diğer bakanlıkların üstünde, bağımsız çalışacak bir başbakanlık kurulması, başbakanlara daha fazla yetki tanınması ve bir ekonomik danışmanlık konseyinin kurulması.

Savaşın daha uzun süreli dolaylı bir etkisi de vardı. Rusya'daki Çar hükümetine ülkenin kaldıramayacağı kadar ağır yük yükleyerek, ve Lenin ile Bolşeviklerin önündeki engelleri kaldırmıştır. Komünist Devrim, Stalin'in sürekli bir totaliter düzen olarak sağlamlaştırdığı yeni bir düzen getirmiştir. Rusya'nın geleneksel mutlakiyeti, şimdi evrensel

Sağın gücü, Militan Camelots du Roi ve Solidarite Française birliklerinin yaptığı ortak bir gösteri.

BÖLÜM: 2

Birlikler

Fransa'da Üçüncü Cumhuriyetin parlamenter rejimine karşı olan kişi ve fikirler yok değildi. 6 Şubat ayaklanması bunların işiydi. Nasıl bir yönetim istedikleri ve yönetimi nasıl değiştirecekleri hakkında kesin fikirleri olmadığı halde ulusal çapta Birlikler adı altında örgütlenen karşı güçler, rejimi değiştirmeye çalışıyorlardı. Örgütlerin en eskisi olan ve 1890'larda Dreyfus olayından sonra monarşiyi eskisi olan ve 1890'larda Dreyfus olayından sonra monarşiyi geri getirmek için kurulan Action Française'e karşılık 1934'e kadar oluşturulan birkaç birlikten sesini duyuranların başında Croix'de Fue adlı örgüt gelmekteydi.

Modern otoriter hareketi ilk kez aydın temellere dayandıran Charles Maurras idi. Maurras yalnız bir adamdı. 1868 yılında Martigues'de doğmuş ve daha çocukken Deniz Kuvvetlerine katılmayı düşlemişti. Fakat 14 yaşında sağır olduktan sonra kitaplara olan düşkünlüğü daha da artmıştı. 17 yaşındayken Paris'e giderek gazeteci olarak çalışmaya başlamıştı - gündelik olaylar yerine edebi kaynaklardan yararlanarak yazan ve eleştirilerde bulunan aydın bir gazeteci altmış yıl sonunda sayısı yirmibini aşan yazılarıyla cumhuriyetçi Fransa hakkındaki eleştirileri gelişmişti: Yazılarına duyulan ilginin nedeni, uzun yıllar boyunca gelişen fikirlerini kendine özgü tekrarlamalarla politik ve edebi eleştirilerde bulunarak yabancı ve Yahudi düşmanlığı ile mutlak otoritecilik gibi ilkel duyguları haklı göstermesiydi.

Fransız parlamenter demokrasisinin değerleri, Maurras'ın "Herşeyden Önce Tepki!" sloganıyla yerin dibine batırdıkları idi. O, Devrimi yerin dibine batırıyor, Devrimden önceki Ancien Regime'i göklere çıkarıyordu: Ona göre Devrim, gerçek Fransız monarşisini, Katolikliği ve klasik mirası yok ettiği için Fransa'ya karşıydı. İktidarı seçkinlerin elinden alıp sürüye veren demokrasiyi reddediyordu. Soyut adaletin anlamsız, gerçek adaletin de yalnız insanların doğal eşitsizliğine uygun devlet düzeni kurulduktan sonra bulunabileceğine dayanarak, Dreyfus'un desteklenmesinde yararlanıldığı şekliyle adaleti de reddediyordu. Yerin dibine batırdığı fikirlerin Yahudilerden yabancılardan, meteques'den - yarı Fransız olanlar - çıktığını ileri sürdüğünden dile getirdiği tüm inançları milliyetçi bir kalıp içindeydi. Ona göreFilistin, Cenevre, Almanya hep Fransız düşmanı çeşitli mikropların çıktığı yerlerdi.

Fikirleri, propagandacı ve örgütçü olarak kendisinden çok daha yetenekli destekleyiciler tarafından benimsenmiş olsaydı Maurras aydın bir kitlenin ortasında tek başına kalabilirdi. Bunların en başta gelenlerinden biri de romancı Alphonse Daudet'nin oğlu Leon Daudet idi. 1908 yılında Leon Daudet yeteneğini ve sermayesini Marras uğruna harcamaya başlamış ve L'Action Française adlı gazeteyi Maurras'ın fikirleri ve kendi polemik becerisinin aracı yapmıştı. Milliyetçi, Yahudi düşmanı, kralcı ve koyu Katolik bir okuyucu kitlesi kazanmak amacıyla gazetede her gün şiddetli eleştiriciler, politik tartışmalar, iftira ve hareket dolu yazılar ile edebi eleştiriler yayınlanıyordu. 1930'lara gelindiğinde Action Française'in 60.000 kadar okuru bulunuyordu. Gazeteyi destekle-

yen grup gazete ile birlikte Fransa'da kamu düzenini şiddet olayları yaratarak bozmaktaydı. Action Française'yi destekleyenlerin bazıları geneneksel değerler ile Fransa'nın onurunun korunması ve düzen içinde yaşayan bir toplum sağlanması açısından gazeteye umut bağladıklarından militan gruplarla elele verilerek şiddet olayların yaratılması bu kişilerin inançlarına elbette ters düşmekteydi. Gazete kendi destekleyicileri olarak ileri sürdüğü toplumun saygısını kazanmış önderlere de gittikçe ters düşer olmuştu. Daha 1914 yılında papalık Maurras'ın bazı yapıtları ile gazeteyi kara listeye almış fakat Papa ogünlerdeiçinde yaşanılan uluslararası bunalım döneminde afaroz kararını yayınlamamıştı. 1926 yılı Aralık ayındakendisindensonraki Papa kapsamına L'Action Française'i de aldığı afaroz kararını açıkladı. Bundan sonra Fransız piskoposları da ardarda yayınladıkları bildirilerde gazetenin taraftarlarının kilisede evlenmelerini ve dinsel törenle gömülmelerini yasakladılar. On yıl sonra kralcı Duc de Guise gazeteyi artık desteklemediğini ve ilgili eylemle ilişkisi bulunmadığını açıkladığı bildiride şöyle diyordu: "Hareketin politik doktrini monarşiyi istediği halde, ilkeleri bunun tam karşıtı olarak Fransa Krallığının gelenekleriyle kesinlikle bağdaşmadığını açıkça ortaya koymuştur."

Stavisky olayı ile ilgili gösteriler yukarıda sözü edilen her iki afaroz arasında yer almıştı. O sıralarda aleyhinde gösteri yapılacak çok şey vardı. Camelots du Roi, 6 Şubat gösterilerinin başında yer almıştı. Action Française milletvekillerinin ahlâk bozukluğunu durmadan işliyor, Fransa'nın artık surete kanalıyla işlerini yürüten Radikal politikacılar ve masonların elinde oyuncak olduğu fikrini geliştiriyordu. surete ulusal polis gücüydü: Paris mıntıka polisinin amansız rakibi. surete Stavisky'nin ölümünden ve Şubat sonunda Albert Prince adlı bir yargıcın çok daha esrarlı ölümünden sorumlu tutuluyordu. Albert Prince, Stavisky olayına şefi Pressard'ın da karıştığı ileri sürüp konu hakkında heyecan uyandıracak açıklamalarda bulunacağına söz verdikten sonra uyuşturulmuş olarak Dijon yakınlarında demiryoluna bağlı bulunmuştu.

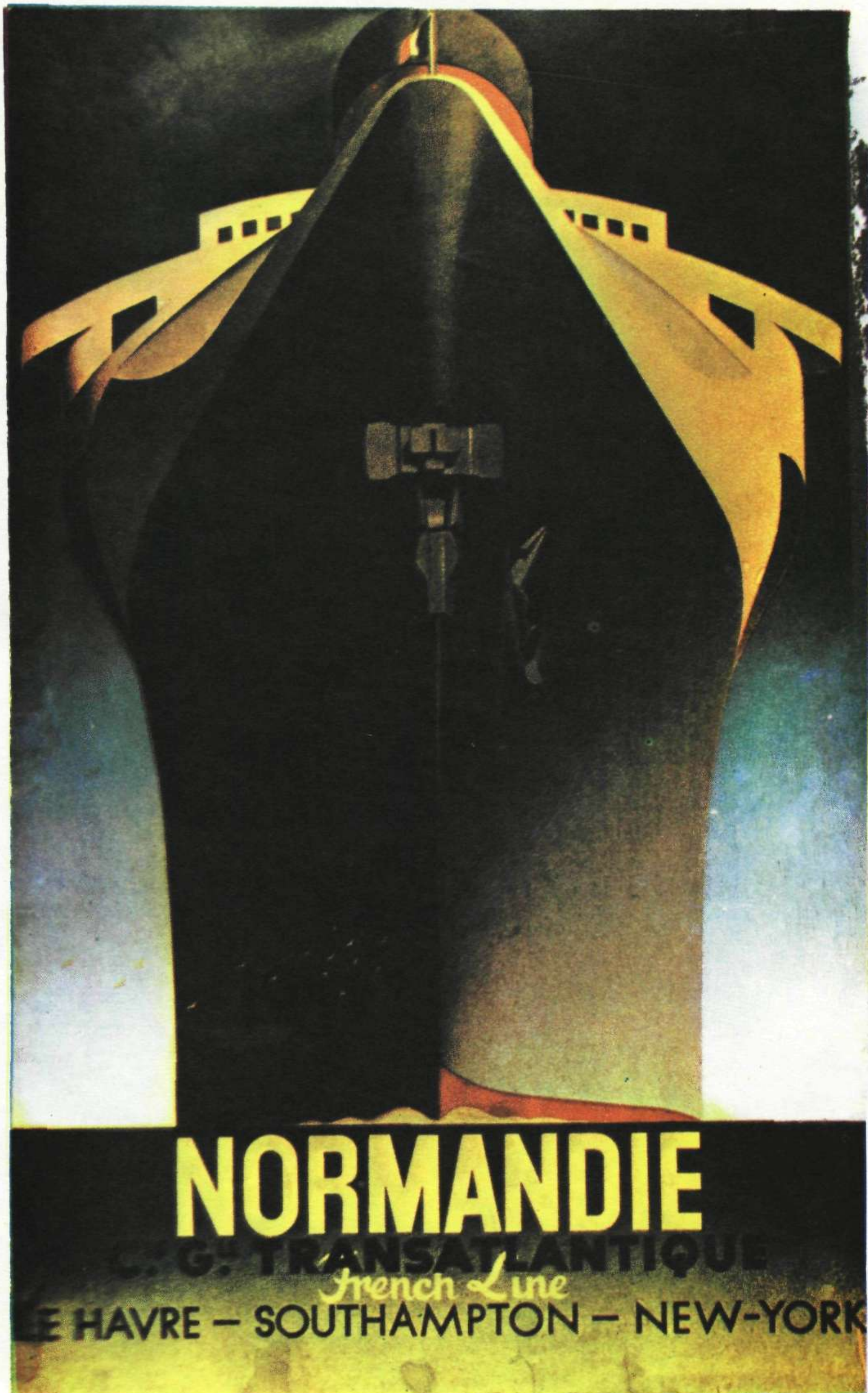
Fakat 1934'de Action Française sonraki iki yıl içinde en çok sesini duyuracak olan Croix de Fue adlı örgütün eline geçti. Croixde Feu 6 Şubat gösterilerine Seine nehrinin sol kıyısında, Concorde Alanından (gösterilerin en şiddetli geçtiği yer) uzakta katılmış ve bazıları örgütü polis tarafından çok çabuk püskürtüldüğü için suçlamıştı.Oysa aynı örgüt sonraki yıllarda yepyeni bir canlılık kazanacaktı.

BİR FRANSIZ FÜHRERİ Mİ?

Croix de Feu savaşta en az bir kez kahramanlık göstermiş eski askerler için 1927 yılında kurulmuş bir örgüt idi. 1929'da ise üyelerde aranan nitelikler hafiflemiş ve altı ay cephede savaşmış olanlar da örgüte alınmaya başlanmıştı. Aynı yıl, daha sonra kuruluş önderi olacak Albay Casimir de la Rocque örgüte katılmıştır. Fas'ta, Batı Cephesinde Polonya'da çarpışmış ve Mareşal Foch'un komutasında bulunmuş olan Albay de La Rocque'da aranılan nitelikler fazlasıyla vardı. 1926'da emekliye ayrıldıktan sonra Compagnie Generale de l'Electricite'de çalışmaya başlamıştı. Fakat eski bir asker olmasına rağmen Albay politik hırsla Croix de Feu'ye girmişti. Örgütün izleyeceği yolun saptanmasında kuruluşta onunkiyle eşdeğerde başka bir görüş sahibi olmadığı için örgüt yönetimini ele geçirmeyi başararak yeni bir üye sınıfı yaratmış - Volontaires Nationaux (Ulusal Gönüllüler) savaşta çarpışmadıkları ve askerlik yapmadıkları halde kendilerini eski

Action Française Genel Merkezinde Fransız Sosyalist ve Komünist örgütlerinden zorla alınan bayrak ve diğer eşyaların sergilendiği ganimet odası.

Normandie'nin reklamı.

1930'lar Fransız "stili" Van Dongen'in 1939'da yaptığı "Montparnasse Hüzünleri" adlı yapıtı.

bir asker gibi hisetmeleri yeterliydi ve örgüt politikasını değiştirip 1932 seçimlerinde sağcı adayların desteklenmesini sağlamıştır.

Albay de La Rocque ile bir önder kazanan Croix de Feu'nün parfüm ve talk pudrası imalatçısı François Coty'nin politik eğilimi nedeniyle paraya da kavuşmuştu. Coty ürünleri orta sınıf kadınlar tarafından çok tutuluyordu. Bir kutu talk pudrası alan her kadın- İngiltere'de, Hollanda'da veya Fransa'daki- Pransa'daki parlamenter düzene karşı çıkan harekete ufak da olsa bir katkıda bulunmuş oluyordu.

Fakat Croix de Fue François Coty'nin en çok tuttuğu örgüt değildi: 1933'de kendisinin önayak olmasıyla kurulmuş olan Solidarite Français bu niteliği taşımaktaydı. 1934'de örgütün 180.000 üyesi olduğu söyleniyorsa da – Croix de Fue üye sayısının üç katı - bu sayıya güvenilmezdi. Her iki örgüt de milliyetçi ve mutlakiyetçi idi. Solidarite Françasie "Fransızlar için Fransa"ya inanmakla birlikte Kuzey Afrika'dan gelen yoksul göçmenleri üye kaydetmekten geri kalmıyordu. Bu kişilere sidis adı takıldığından Sol, örgütten sidilarite Françasie diye söz ederek alay ediyordu. Croix de Feu'nün programında milliyetçi ekonomi - ekonomik yönden bağımsız Fransa -, devlet yönetiminin güçlendirilmesi, silahlanma ve Komünist düşmanlığı yer almaktaydı.

Birliklere katılmanın moda olduğu o yıllarda iki büyük örgüt daha vardı - ikisi de 1920'lerde kurulmuştu. Faşist bir örgüt olduğunu ileri süren daha küçük olanının üyeleri kendilerine Francistes adını vermişlerdi ve önderleri Marcel Bucard, Mussolini'yi ziyaret etmişti- 1930'larda bu örgüt Fransa'daki İtalyan basın ataşesi aracılığı ile Mussolini'den büyük para yardımları almıştı. Hiç olmazsa seçkin bir örgütün niteliklerinden birini taşımaktaydı- büyümemiş, küçük çapta kalmıştı (amacının tersine olarak) ve üye sayısının 1200-1500 kadar olduğu tahmin ediliyordu. Radikal hükümetlerin beceriksizliğine ve Soldan gelecek tehlikeye karşı çıkmak amacıyla 1924'de Pierre Taittinger tarafından kurulan Jeunnesses patriotes adlı örgüt ise 90.000 üyesi olduğunu ileri sürmekteydi.

CUMHURİYET TEHLİKEDE Mİ?

1934 yılının başında Fransa'da yeteri kadar ateşi tutuşturacak kıvılcım bulunuyordu. Ülkenin güzellikle tarım sektörü ekonomik bunalımın etkilerinden henüz kurtulmamıştı. Birinci Dünya Savaşını kazanmanın ödülü halkı yeterince doyuramamış ve Almanya'da Nazizm'in gelişmesiyle tehlikeye de düşmüştü. Hükümetler vekurulan parlamentolar seçmenlerin çıkarlarını gözetmek yerine Stavisky gibi kişileri koruyarak kendi cephelerini doldurmakla meşgul görünüyorlardı. Zaten parlamenter demokrasiye geleneksel bir karşıtlık vardı Birliklerin bu konudaki faaliyetleri sonunda bu karşıtlık yeniden uyanmıştı. Bu durumda Cumhuriyet tehlikede miydi?

Gerçeği söylemek gerekirse en büyük tehlike Birliklerde değil, parlamenter rejimin kendi güçsüzlüğünde idi. Tarihçiler 6 Şubat olayında bir hükümet darbesiyle ilgili herhangi bir planın varlığını ortaya çıkaramamışlardır. Chautemps kabinesi Stavisky olayına karıştığı, parlamentoda eleştirilere konu olduğu sokakta gösteriler sürüp gittiği ve kuşkusuz olarak işin içinden en kolay şekilde sıyrılabilmek için istifa etmiştir. Daha sonra Daladier başkanlığında kurulan hükümet parlamentoda güven oyu almışsa da sokaktaki gösterilerin sorumluluğunu üzerine almamak için istifa etmiştir.

Birbirini izleyen olaylar Radikal Partinin ne kadar güçsüz olduğunu ortaya koymuştu. Herşeyden önce Cumhuriyetin savunanları durumda olan Radikallar bunalımlı dönemde iktidardan çekilmiş ve iktidarda kalmaları icin Blum'un yaptığı yardım öneri-

sini geri çevirmişlerdi. Üstelik kendi aralarında anlaşmazlıklar çıkmış ve Stavisky skandalına bulaştıklarından gözden düşmüşlerdi.

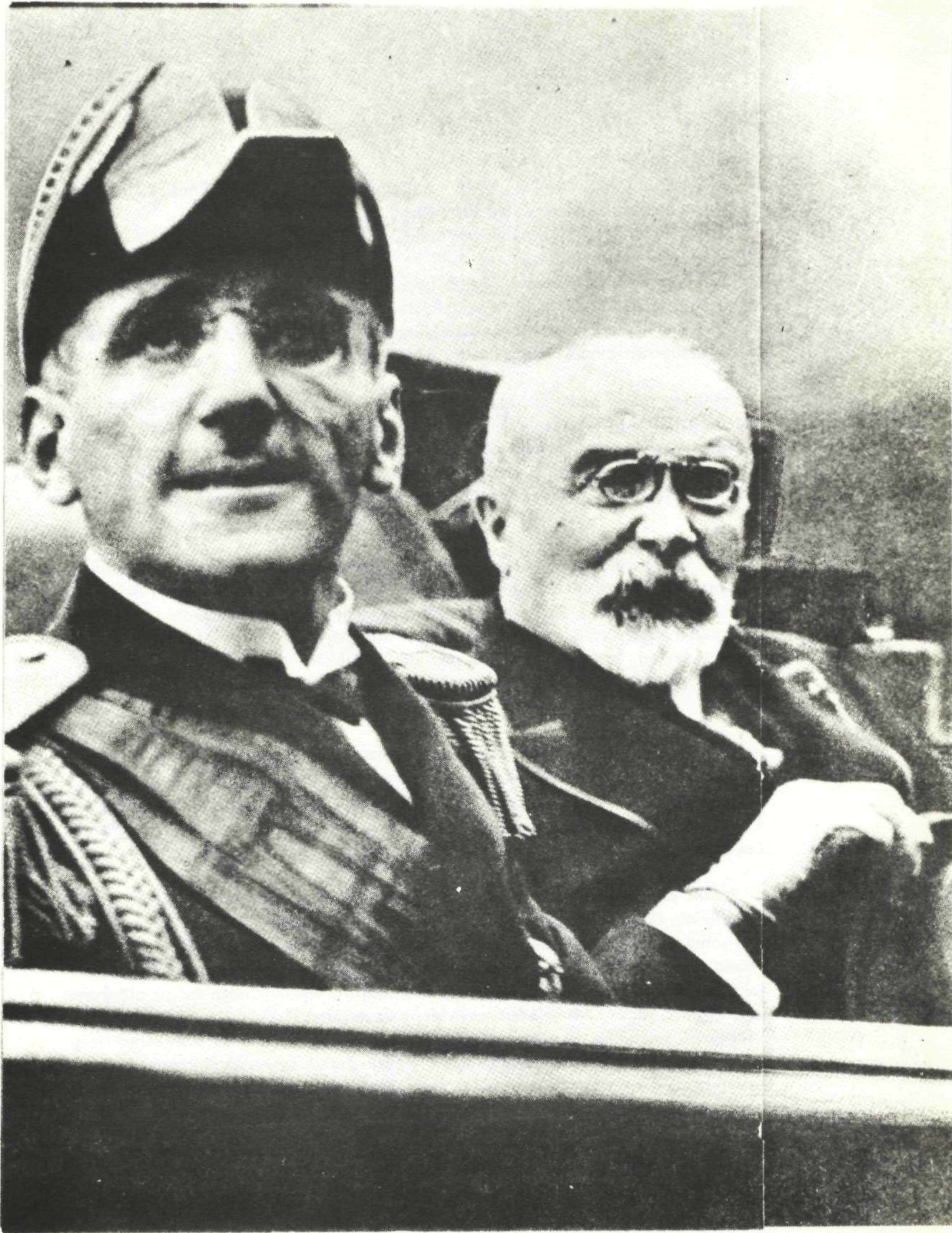
Radikal Partinin temsil ettiğini ileri sürdüğü değerlerde demokrasi, özgürlük, laiklik, sosyal gelişme - parti mitinglerinde süslü bir biçimde ele alınarak alkış toplayarak bir konuşma için en iyi konulardı. Fakat uygulamaları ve yorumu gitgide parlamento içinde toplanmaya başlamıştı. Demokrasi, parlamentoda birlik kurma özgürlüğü olarak yorumlanıyor; Cumhuriyet bir milletvekilinin yaşam şekliyle bir tutuluyordu ve laiklik de parlamento içindeki gruplaşmalara rehber oluyordu.

Politikayı sadece parlamento içinde ele almak, beklenen sonucu vermekte gecikmedi. Sistem, parlamento dışından gelen tepkilerle sarsıldığında Radikaller ne yapacaklarını şaşırdılar. 1934'de Radikal hükümetin istifa etmesi, politik sistemi sarsmış ve parti 1938 Nisanına kadar parlamentoda çoğunluğu sağlayamamıştır. 1938 Nisanına kadar parlamentoda çoğunluğu sağlayamamıştır. 1938 yılına kadar parlamenter yaşamda yerinde saymıştır.

1932 seçimlerinde Sol'un başarı kazanmasını sağlamış olan Sosyalist Parti de Radikal hükümetlerden daha iyi olduğunu gösterememiştir. Bu parti de toplumun değişmesi gerektiğine inanıyordu. Söz sahibi oluncaya dek kurulacak bir hükümette yer almayı, çoğunluğu sağlayıncaya dek toplumsal reformu gerçekleştirmeyi istemiyordu. Oysa uygulamada bu inançlar, güdülecek taktikler, kurulacak ortaklıklar, gerçekleştirilecek ideolojik görüşler konusunda parti içinde çıkan anlaşmazlıklar içinde kolayca yozlaşmıştır.

Daha önemli bir gerçek de, Fransa'nın o yıllardaki iç sorunlarının öncelikle ekonomik olmasıdır. Fransa'da ekonomik tartışma düzeyi A.B.D.'den bile daha düşüktü. Akademik bir konu olarak ekonomi genellikle Hukuk Fakültesinde öğretiliyordu; ciddi ekonomik hiç bir gazete yayınlanmadığı gibi Say, Gide ve Rist'in geleneklerini sürdürecek veya İngilizler ile Amerikalılarla yarışacak yazarlar da yoktu.

Politik yapı ile ekonomik bilginin yetersizliği, ülkenin çeşitli politik partilerin suçu birbirlerinin üstüne atmalarını çok daha kolaylaştırmıştı. Sol, seçimlerde başarı kazanmış sonra da hükümetin düştüğünü ve yerine de genel seçime gidilmeden aynı Parlamento içinden başka bir çoğunluk grubu tarafından desteklenen sağcı bir hükümetin kurulduğunu görmüştü. Kendi ekonomik durumlarının ülkeninkinden farksız olduğunu gören işçiler, suçu "200 aileden'. veya bir "para duvarında" bulmakta elbette gecikmeyeceklerdi. Ekonomik durumun bozukluğunun nedenini işçilerin bitip tükenmeyen isteklerinde bulan Sağ kanat ise parlamento içindeki politik oyunlarla iktidardan uzaklaştırıldıklarına tanık oldu. Sağcılar öteden beri yönetilmek yerine birbirini izleyen düzenbazlıklara kurban gittiklerine inanırlardı. Yıllarca sayıları gerçekten fazla olan ve özellikle Radikal politikacıların politik ilişki kurma ve işleri düzenlemede kolaylık sağladıkları masonluğa karşı çıkmışlardı. Gelenekselleşmiş bu saldırıların kapsamına şimdi komünistler de alınmıştı. Sağ için sol kanattaki her kişi veya örgüt çoğunlukla komünist olarak kabul edilirdi. İşte ulusların en milliyetçisi olan Fransa böylelikle kendini tanımaz duruma düşüyor ve karşılıklı suçlamalarla bölünüyordu.

Dışişleri Bakanı Louis Barthour (sağda) ve Yugoslav Kralı Alexander Ekim 1934'de Marsilya'da.

BÖLÜM: 3

Barthou ve Laval yılı

1934'de, Hitler'in iktidara gelişinin ikinci yılında, Avrupa'nın göbeğinde kurduğu Nazi devleti tarafından yaratılan uluslararası sorunlar, versailles'den beri İngiliz ve Fransız devlet adamlarını düşündürenlerin bir devamı olduklarını artık kanıtlamışlardı. İki önemli sorun vardı: silahlanma sorunu ve Avusturya sorunu.

Versailles anlaşmasında Almanya tümüyle silahsızlandırılırken, Birinci Dünya Savaşının galiplerinin silahsızlanması hakkında kesin bir koşul yoktu. 1920'lerde İngiliz ve Fransız devlet adamları arasında silahsızlanma olasılıkları konusunda fikir ayrılıkları başgöstermiş ve İngilizler güvenlik açısından konuya Fransızlardan çok daha fazla önem vermişlerdir. Her iki ülke arasındaki fikir ayrılıkları Almanya'nın eşit düzeyde silahlanmak için gittikçe daha fazla baskı yapmasıyla iyice karıştı. Weimar hükümetleri her zaman Versailles anlaşmasının silahsızlanma maddelerinin dışına sınırlı ölçüde çıkmakla birlikte, anlaşma ile çizilen doğu sınırlarını kabul etmeseler de değiştirmek için zor kullanılmayacağına söz verirken batı sınırının kesinliğini geçerli saymak, Locarno Anlaşmasını imzalamak, tazminatlar için Dawes Planını kabul ederek Versailles Anlaşmasının koşullarını yerine getirme politikası gütmüşlerdi.

Bu koşullar altında İngiltere ve Fransa, Almanya her zaman oyunbozanlık yaptığı için silahsızlanma konusunda güvenilemeyeceğini ileri sürerek Almanya'nın silahlanmasına karşı sert bir tavır takınmak veya Almanya kendi rızasıyla silahsızlanma anlaşmasını imzaladığı takdirde, anlaşmaya uyacağı için İngiltere ve Fransa'nın da silahsızlanmasına olanak tanınacağı kabul edilerek daha ılımlı davranmak arasında bir seçim yapmak zorunda kalıyorlardı. Fakat her iki şık arasında kesin bir karara varılamadı. Oysa Weimar Almanyası Temmuz 1932'de dünya silahsızlanma konferansından çekildi ve tüm uluslara güvenlik sağlayan, Almanya'ya hak eşitliği tanıyan bir çözüm yolu bulunarak yeniden konferansa katılmaya (Aralık ayında) ikna edildi. Ocak ayında da Hitler Şansölye oldu.

Hitler'in iktidara geldiği ilk dönemde güttüğü taktikler İngiliz ve Fransızlar için aydınlatıcı olmadı. (Hitler de zaten böyle bir amaç gütmüyordu). Bunlar kendisini yasal yolla iktidara getiren taktiklerin tekrarından başka bir şey değildi - Versailles Anlaşmasını bozarken bile, barışın sürekliliğini sağlamak için yeni düzenlemeler yapılmasını öneriyordu. Hitler'in bu davranışları İngilizler tarafından oldukça olumlu karşılandı. Fakat Fransızlar aynı tepkiyi göstermediler. Fransa silahsızlanma görüşmelerini sürdürmenin yararsız olduğuna ve kendini savunmak için hazırlanması gerektiğine karar verdi. 17 Nisan 1934 tarihli bir yazıyla silahsızlanma konusunu bir anlaşmaya bağlamak için yapılacak çalışmalardan çekiliyor ve o tarihten sonra kendi güvenliğini "kendi olanakları" ile koruyacağını açıklıyordu.

Fakat Fransa uygulamada başarılı olamadı. Yazıya göre, silahlanmaya başlaması gerekliydi. Fakat güdülen ekonomik politikalar ve piyasaya çıkarılmış paradan bir mikta-

Alexander ve Barthou'nun öldürülüşü, kraliyet arabasına ateş ettikten sonra katil şoför tarafından yakalanırken bir atlı polis de cobunu indiriyor.

rının geri çekilmesi ile silahlanma ertelenmiş, sonra da sanayinin sağlam temellere dayanmaması ve sosyal reforma duyulan gereksinme nedeniyle gerçekleşmemiştir. Fransa'nın silahlanma konusundaki kararı gözle görülür sonuçlar vermediği gibi İngiltere ile arasındaki görüş ayrılıklarına bir yenisini katmakla ters bir politik etki yapmıştır.

Sağcı hareketler, Doumergue'nin kabinesine iki savaş arasında Fransa'nın dış ilişkilerini yöneten en yetenekli kişilerden birini getirdiğinden, İngiltere ile Fransa'nın görüş ayrılıklarına bir yenisinin eklenmesine daha sonra pişmanlık duyulacaktı. Louis Barthou Cumhuriyetçiliğin temel kavramlarının dışında çok şey için tutucu olan eski kuşak cumhuriyetçilerdendi. Barthou 1889'da Basses Pyreneesden milletvekili seçilmiş ve otuz yaşında bakan olmuştu. Fransız Parlamentosunda yaptığı etkileyici konuşmalarla tanınan Barthou, Dreyfus davasında ağırlığını koyarak Dreyfus olayının çözümünde önemli bir yer almıştı. Kamu hizmetleri İç İşleri, Savaş ve Eğitim Bakanlıkları gibi önemli görevlerde bulunan Barthou 1931'den beri de Senato Dış İşleri Komitesinin önde gelen bir üyesiydi.

Yetmişiki yaşında yeniden Dış İşleri Bakanlığına getirildiğinde Alman tehlikesini geleneksel açıdan ele almış ve karşı koyma olasılıklarını aramaya başlamıştı. Ona göre Fransa yeniden silahlanmalı, Almanya'yı çevreleyen ülkelerle dostluk ve birlik kurulmalıydı.

O günlerde Sovyetler Birliği, Almanya'ya karşı savunma politikasına yeniden döner gibiydi. 1920'lerde Almanya ile Rusya'nın Avrupa'nın yalnız bıraktığı ülkeler olarak ortak çıkarlarını korumak amacıyla birbirlerine yakınlaştıkları dönem artık geride kalmıştı. 1934'de Sovyetler Birliği, daha önce sadece savaşı kazanmış kapitalist ülkelerin kurduğu bir birlik olarak yerdiği ve onun yerine ortak güvenlik politikası güdülmesi gereğini savunduğu Uluslar Birliğine katıldı. Aynı günlerde, Fransa'nın 1920'lerde Almanya ve Rusya'ya karşı savunduğu Polonya ise Almanya'ya yaklaşarak Ocak 1934'de Hitler hükümetiyle bir saldırmazlık anlaşması imzalıyordu.

Doğuda Sovyetler Birliği ile dostluk kurulabilirdi. Güneyde Fransa ile İtalya arasında varolan görüş ayrılıkları, her iki devletin Avusturya'nın bağımsızlığının korunmasında aynı görüşü paylaşmaları nedeniyle ortadan kalkmıştı. Versailles Anlaşmasıyla Almanya'nın Avusturya'yı kendi topraklarına katması yasaklandığından, Avusturya'nın bağımsızlığı güven altına alınmıştı. Gene de birçok Avusturyalı, özellikle Sosyal Demokratlar, Weimar Cumhuriyeti yaşadığı sürece Avusturya'nın Almanya ile birleşmesinin gerçekleşeceğine inanıyorlardı. 1931 yılında iki ülke arasında bir gümrük birliği önerisi ortaya atıldı. Fransızlar bu plana karşı koymak için kesin karar aldılar; İtalyan hükümeti de Fransa ile aynı görüşte olduğunu açıkladı. 1920'lerde Balkanlardaki ilişkiler bu ortak görüş nedeniyle düzeldi ve çok sayıda İtalya'nın yaşadığı ve Fransa'nın yönetiminde bulunan Tunus üzerinde bir anlaşmaya varıldı.

Hitler'in iktidara gelişiyle Almanya ile Avusturya'nın birleşmesi değişik bir şekil almıştı. Almanya ile birleşmek artık Avusturyalı Sosyal Demokratlara çekici gelmiyordu.

Gene de Avusturya Şansölyesi Dollfuss 1933 yılında Sosyal Demokrat Partiyi şiddetli baskı altına aldı.

Avusturya'yı Almanya'ya katmak artık Nazilerin sorunu olmuştu sabırsızlanan ve hükümeti devirmek için Hitler'in onayını alan Avusturyalı Naziler 1934 yılının Temmuz ayında harekete geçtiler. Dollfuss öldürüldü - 1933'de Viyana'da işçilerin konutlarını bombalatarak herşeyden çok Avrupa işçi kuruluşlarının Faşizm tehlikesine karşı harekete geçmelerine yol açan Dollfuss Nazilerin ilk kurbanı oluyordu. Hükümeti devirme girişimi başarılı olmadı; fakat İtalyan askerlerinin Brenner'e yığılmasına yol açtı - askeri birlikler manevrada olduklarından, büyük bir diplomatik olay içinde rol aldıklarından habersizdiler. Mussolini böylece Hitler'in karşısında yer almış oluyordu.

Almanya'ya birlikte karşı çıktıklarından, Fransa ve İtalya arasında birlik kurulmuştu. Doğuda ise Barthou'nun diplomasisi daha az başarılı oldu. Önerdiği plan bir "Doğu Locarno" anlaşması şeklini aldı - Almanya'nın batıdaki sınırların kesinliği garantilendiği şekilde, Almanya'nın da katılacağı bir güvenlik anlaşması. Bir güvenlik sisteminin kurulması için uğraşılırken gerçek amacın üstünde gerektiği kadar durulmaması, planın daha başından suya düşmesine neden oldu. İngiliz hükümeti, Versailles anlaşmasından bu yana Doğu Avrupa'da herhangi bir bağlantıya girmeye sürekli olarak karşı çıkmıştı. Hitler de böyle bir anlaşmaya yanaşmadı. Almanya ile yaptığı ikili anlaşmaya dayanak yeni bir politika güden Polonya, Teschen bölgesi yüzünden arasının açık olduğu Rusya ve Çekoslovakyayı da kapsayan bir güvenlik anlaşmasına katılmayacağını bildirdi.

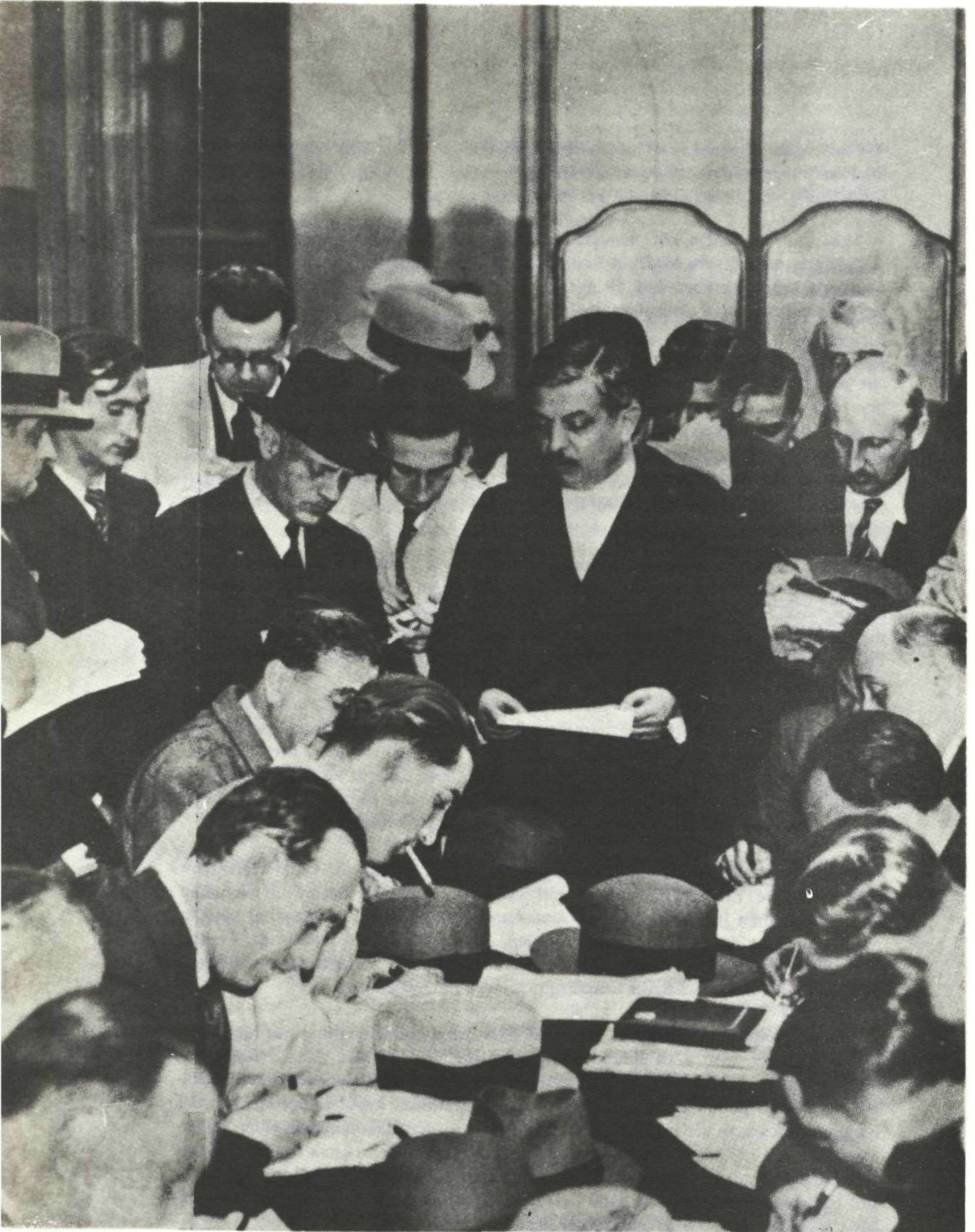
Çekişmeli geçen görüşmeler sonunda önemli sayılabilecek tek bir yarar sağlanmıştı - Barthou Sovyetler Birliği ile 1893'deki dostluğu yenileyen bir dostluğun temellerini atmıştı. Fakat anlaşmayı imzalayacak kadar yaşayamadı.

BARTHOU'NUN ÖLÜMÜ

9 Ekim 1934'de Marsilya'da Yugoslav Kralı Alexandre ile bir otomobilde gidiyordu. Birlikte öğle yemeği yemişlerdi ve herhalde Fransa'nın İtalya ile kurduğu yeni olumlu ilişkilerin Fransız - Yugoslav ilişkileri üzerindeki etkileri hakkında konuşuyorlardı. Fakat kalabalık arasındaki bir adam için, bir grup Hırvat çetecisinin aleyhine ayaklandığı Alexandrenin bir Sırp Kralı olması daha önemliydi. Yetersiz sayıdaki muhafızların arasından sıyrılıp tabancasını otomobilin üzerine ateşlemekte hiç güçlük çekmedi.

Adamın hedefi olan Alexandre öldü. Barthou ile General Georges (1939'da savaş patladığında Gamel'in yardımcısı) ise yaralandılar. Barthou kimsenin yardımı olmadan sakin bir tavırla arabadan indi. Fakat yetmişiki yaşında bir adamın dayanamayacağı kadar çok kan kaybediyordu. Herkesin dikkati Kralın üstünde toplanmıştı - ölü bile olsa bir bankadan daha önemli bir kişiydi. Sonunda Barthou bir otomobile konularak bozuk Canebiere yoluyla hastaneye getirildi. Kendisine kan verildiyse de hayatını kurtarmakta geç kalınmıştı.

Yerine Dış İşleri Bakanı olarak getirilen Laval, Barthou'nun başlattığı dış politikayı sürdürür görünüyordu; Rusya ile dostluk anlaşmasını imzaladı. Oysa, Almanya'ya karşı güdülen sert politika dönemi sona eriyordu. Fransız hükümetinin kararsızlığı ve Almanya'ya karşı daha ılımlı bir politika izlenmesini isteyen güçler nedeniyle, Barthou yaşamış

1935, Başbakan Pierre Laval bir basın toplantısı sırasında.

olsa bile Almanya'ya karşı sert bir tutumun sürdürülüp sürdürülemeyeceği hakkında kesin bir şey söylenemez; sonuç ne olursa olsun Laval'ın Rusya ve Almanya hakkındaki görüşleri Barthou'nunkilerden tümüyle farklıydı.

1934 yılı Fransa için kötü sonuçlandı. Yarı - Faşist Birlikler Cumhuriyeti devirmeyi başaramamışlardı ama hükümet Başbakana tanınacak yetkililer konusunda çıkan tartışmalarla kendini kaybetmişti. Ne Birlikleri dağıtabilmiş ne de Birliklerin güç aldıkları ekonomik sorunları çözümleyebilmişti.

İtalya ile yapılacak anlaşmanın temelleri saptanmışsa da Hitler için bir örnek olmaktan gururlanan Mussolini büyük bir İtalya yaratmak hevesine kapılmıştı. Hitler kendisine zafer umutları sunacak durumdayken, Fransa'nın uzun vadede Hitler'e karşı güdülecek bir politikaya karşılık yeterli ödülü vermesi hiç de kolay değildi. Sovyetler Birliği ile daha fazla ortak çıkarların ele alındığı bir uzlaşmaya varıldı. Geçmişte en fazla ortak yanları olan iki devletinarası - Fransa ve İngiltere- silahlanma konusundaki görüş ayrılıkları ve İngiltere'nin Doğu Avrupa'nın önemini görmemekte diretmesi nedeniyle daha da açılmıştı.

1935'de Fransa'yı çevreleyen sorunlar, ileri görüşlü ve yürekli bir devlet adamının iş başına gelmesini gerektiriyordu; fakat parlamenter sistem ortaya Pierre Laval'ı çıkardı. Politikadayenilik olmuştu - ama güçlüklerle dolu olan o yılda yenilikler, parlamentonun dışında yapılan görüşme ve tartışmalar, politik partiler arasındaki uzlaşma ve heyecan dolu politik gösteriler olarak kendini gösteriyordu. Oysa bütün bunlar hükümeti hemen harekete geçirip tedbirler alınmasını sağlayamıyordu.

Üretimdeki düşüklük ve artan işsizlik ve sermayenin yurt dışına çıkarılması ekonominin gerilemeye devam ettiğini göstermekteydi. Ekonomik faaliyetler azaldıkça, devletin vergi geliri de düşüyordu. Bütçe açığını kapatmak için alınan her tedbir - her gelen Maliye Bakanı önce bunu sağlamaya çalıyordu - kemerlerin daha da sıkılmasını gerektiriyordu. Savunma ve kamu hizmetleri için yapılan kısıtlamalar en çok emekliler ve devlet memurları üzerinde etkisini gösteriyordu en çok kesinti onların maaşlarındandı.

Oysa Fransa'nın ekonomiksorununun nedeni apaçık ortadaydı. Öteki devletlerin paralarına göre Fransız frangının değeri yüksekti. 1930'ların başındaki ekonomik bunalımdan sonra İngiliz Sterlinin ve Amerikan Dolarının değeri (altına göre) düşürülmüştü. 1935'de de Belçika frangının değeri düşürüldü. Bunun sonucunda, Fransız ürünlerinin fiatları dünya fiatlarına göre yüksek kaldığından yabancı firmalar Fransaya kolayca mal satarken Fransız firmalarının ihracatı çok gerilemişti.

Fransız politikacılarından Paul Reynaud — önerdiği tedbirlerin üzerinde hiç durulmamış fakat sonradan haklı olduğu ortaya çıkmıştır (1940'da kısa bir süre Başbakanlık yapmıştır)- paranın değerinin düşürülmesi gerektiğini savunuyordu. Önerisi hükümet ve ülkenin politik ve ekonomik yöneticileri tarafından kabul edilmedi. Ekonomi konusunda acınacak kadar bilgisiz olan bu kişiler, özellikle bu konunun önemini anlıyamıyorlardı. Körükörüne savundukları milliyetçiliğe dört elle sarılarak Fransa'nın ihracata bağlı kalmadan, kendine yeter olduğuna inanmak istiyorlardı. Toprağa bir köylü gibi bağlanıp, ülkelerinin her türlü ihtiyacını karşılayacak bir tarla olduğunu sanıyorlardı. Ve onlara göre 'frangı kurtarmak' Fransayı kurtarmak demekti.

Para değerinin düşürülmesi bir kenara bırakıldıktan sonra fiatların indirilebilmesi -ve bütçede-kısıntı yapılabilmesi- için tek çare olarak geriye piyasadan bir miktar para çekmek kalıyordu. Kasım 1934'den Haziran 1935'e kadar Başbakan olan Pierre Flandin ve daha sonra da Laval bunu uygulamaya koydular.

Piyasadaki para miktarının azaltılması birbirine zıt etkiler gösterdi. Kısa vadede sanayi işçisi ile memurların durumu daha da kötüleşmedi (çalıştıkları sürece). Ücretlerdeki indirim, fiatların ucuzlamasıyla karşılanmıştı. Bu tedbir uzun vadede ekonomik faaliyetlerin azalmasına yol açarak ülkeyi üretim potansiyelinden yoksun bırakmıştır. Bu arada ailelerin gelir miktarı da azalmıştı — ve bu gerçek ücretlerin yükselmesinden çok politik davranışları etkilemesi açısından daha önemliydi.

Politik eğilimler elbette önemliydi-hükümetin halktan nasıl uzaklaştığını da ortaya çıkarıyordu. Milletvekilleri hükümetin aldığı bu tür ekonomik tedbirleri oylarıyla desteklemediklerinden işler bakanlar kurulunca alınan kararlarla yürütülüyordu. 1935 yılı boyunca izlenen bu politika, seçim yılı olan 1936 yılına kadar sürdü. Seçim nedeniyle daha uygun bir ekonomik politika ileri sürülmedi. Frangın değerini korumak için körükörüne inat etmesinden çok, hükümetin halktan iyice uzaklaşması yüzündendi bu.

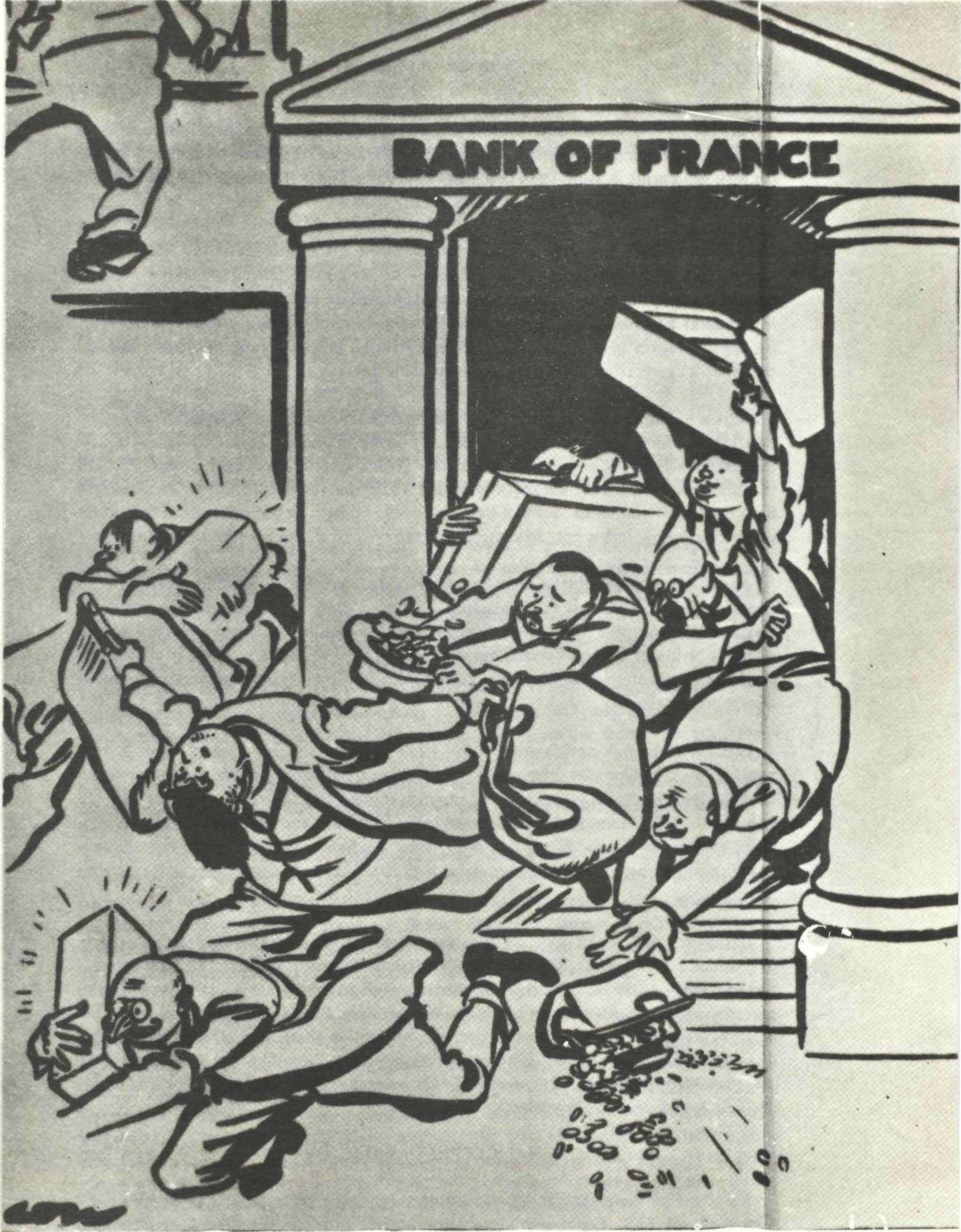
Alınan ekonomik tedbirler ordu harcamalarındada kısıtlamalara gidilmesine yol açtı. Ordu bütçesinin büyük bir kısmı Maginot Hattının yapımına ve bakımına harcanıyordu. Maginot Hattının ülke savunmasında büyük bir yeri olduğu kanısı yaygınlaştırılıyordu. Asker ve sivillerin, gerekli ödenek bulunamayacak yeni ve modern silahların sağlanması gerekliliğini düşünmelerine bile karşı çıkılıyordu. Böylece para harcamamak için askeri manevralar ertelendi.

Güdülen ekonomik politikanın etkileri 1940'da iyice kendini gösterdi. Fransız toplumu içindeki bölünmeler artmakta idi. Sosyalistler, Sol-kanat Radikalleri ve Komünistler hükümetin politikalarına karşı kampanya açmışlardı. Sosyalist bir gazete olan Le Populaire 1935 Temmuzunda şöyle yazıyordu: "Kamu hizmetlerinde çalışan tüm işçilerin, emeklilerin ve küçük çaptaki üreticilerin aleyhinde olan hükümetin izlediği ekonomik politika, bu kitleler için gerçek bir kışkırtma, Ulusu batıracak gerçek bir girişimdir."

Başkaları Sağı değil tüm politikacıları suçluyor ve diktatörlüğü destekliyorlardı. Toplumun bölünmesinde Birliklerin faaliyetlerinin de önemi büyüktü. İktidara gelmekten uzaktılar—Albay de la Rocque durmadan uygun an geldiğinde iktidara geçeceklerini tekrarlıyorsa da, beklenilen an hiç bir zaman gelmedi. Birliklerin faaliyetleri askeri beceri ve disiplinle hazırlanan mitingler, yürüyüşler ve gösterilerden ileri gitmiyordu. Cezayir'de yapılan bir gösteriye otuz uçak da katılmıştı. Genellikle tanınmış bir zengine ait topraklarda yapılan mitinglerde hızlı otomobiller kullanılıyor ve yollarda Croix de Feu üyeleri devriye geziyorlardı.

HALK CEPHESİNE DOĞRU

Bu gösterişli faaliyetler Birliklerin iktidara gelmesini sağlayamamışsa da Solu harekete geçirerek Halk Cephesinin kurulmasını kolaylaştırmıştır. Birliklere karşı gösterilen

Fransız maliyesinin istikrarsızlığını ve gözleri doymak bilmeyen Fransız maliyecileri ile alay eden bir karikatür.

tepki ile Laval'ın Moskova dönüşü getirdiği talimatlara göre Fransız Komünist Partisinin politikasını değiştirmesi, 1935'de Halk Cephesinin temelinin atılmasını sağlamıştır. Marseillaise ile İnternationale'ın birbirine karışan melodileri arasında Sol, Jean D'arc'ı Sağın elinden Solcu bir ulusun simgesi –fille du peuple (halkın kızı)– olarak almıştır.

Ülke içinde önemli olaylar gelişirken Laval, Fransa'yı iş başına geldiği dönemden daha kötü bir duruma düşürecek bir dış politika gütmekle meşguldü. Laval'ın bu göreve uygun bir kişi olmadığını belirtmek gerekir. Kendi halinde bir ailenin çocuğu olan ve çok çalışarak, sebat göstererek kendini yetiştirmiş olan Laval akılcı güçden, ileri görüşlülükten ve gelecek için amaç duygusundan yoksun bir adamdı. Bazı durumlarda yetenekleri kendisine başarı kazandırmıştır.: inatçılığıyla, zorlu görüşmelerde istediğini elde edene kadar direnmiştir. Politikaya Sosyalist ve barışsever bir kişi olarak başlamışsa da, politik yaşamında hiç bir zaman herhangi bir kişi veya kurumun kendisini alet olarak kullanmasına veya güç duruma düşürülmesine izin vermemiştir. Başkalarından kuşkulanır, kimseye güvenmez, paraya çok önem verir ve yılmadan, yorulmadan çalışırdı. Tüccar kafalı bir adamdı.

Bu niteliklerini yetiştiği yerden almış olabilir. Auvergne'nin kuzeyinde - denizden ve sınır boylarından uzak- Châteldon'da büyümüştü. Kasap olan babası köy kahvesini de işletirdi. Oniki yaşında okulu bırakmış fakat köy ileri gelenlerinin teşvikleriyle kendi kendini eğitmişti. Avukat olmuş ve 1914 Mayısında da Aubervilliers işçi sınıfını Paris'de temsil etmek üzere Sosyalist milletvekili olarak Parlamentoya girmişti - 1944'de Fransa'nın kurtuluşundan sonra bir kararnameyle görevinden uzaklaştırılana dek Aubervilliers Belediye Başkanlığı yapmıştır. 1914'den önce kısa bir süre askerlik yapmış, ayağındaki varis nedeniyle çürüğe çıkarılmış; hükümet başkanı oluncaya dek de ülke dışında gezilere çıkmamıştır. Doğduğu ve yetiştiği çevreye çok bağlıydı-toprağa, bağcılığa (1945'de yargılanmasına dek bağların bakımını gözetmiştir), yetiştiği bölgenin kendi halindeki halkına. Aynı zamanda iki gazete (Le Moniteur de Ruy-de-Dome'ı başarıyla yönetmiş ve Republicain de Lyon'u kârla satmıştır) ile bir basımevi ve Lyon Radyosunu satın alarak servet sahibi olmuştur.

Politik alanda başarı kazanmasının nedeni, yeteneklerinin Üçüncü Cumhuriyetin parlamenter sistemine uygun düşmesindendir. O bir parti adamı veya ideoloji değildi-partiye bağlılık veya ideal beraberliği olmadan değişik görüşlü çok sayıda politikacı ile kendi arasında herhangi bir ortak yan bulup onların desteğini kazanırdı. Böylece elde ettiği politik nüfuzunu, kırılmaz inadıyla daha da güçlendirmişti. Oysa Üçüncü Cumhuriyetin özel dünyasında başarı kazandıran nitelikler, uluslararası politika ve hele diktatörlerin tehditlerine karşı hiç de uygun değildi.

Barthou'dan kendisine iki olasılık miras kalmıştı Rusya ve İtalya ile yapılacak dostluk anlaşmaları. İngiltere ile uzlaşmak zayıf bir olasılıktı. Laval, Mayıs 1935'de Paris'de imzaladığı anlaşma ile Rusya ile dostluğu resmileştirdi. Anlaşmanın imzalanmasından hemen sonra Moskova'yı ziyaret ederek hatırı sayılır bir politik başarı kazandı - Stalin'e Fransız Komünistlerinin Fransa'nın silahlanmasına karşı çıkmalarını kabul ettirerek. Laval, Fransız Komünistlerinin Moskova'ya bağlılığını kabul eden "gerçekçi" olarak Paris'e döndü ve bunu kendisinin ve Fransa'nın yararına kullandı.

Oysa uluslararası açıdan Fransa'nın Rusya'nın dostluğuna bel bağlaması gerçekçi değildi ve ülke içindeki sonuçları bakımından da zararlıydı. Laval, herkesin birbirini boğazladığı uluslararası ilişkilerde, dostluk anlaşmalarının savaşı engelleyeceğine, hele çıkacak bir savaşta bir güçler birliğinin başlangıcı olduğuna inanmıyordu - o savaşı aklına bile getirmek istemiyordu. Onun bir dostluk anlaşması imzalamasındaki amaç, Almanya ile yapılacak görüşmelerde elinde koz bulunmasıydı. Gerçekten, Hitler 1935 Mart ayında Almanya'nın yeniden silahlanacağını kesin bir şekilde açıklamasaydı, Laval'ın Rusya ile ilişkilere karşı duyduğu isteksizlik Barthou'nun geliştirdiği işi yarıda bırakabilirdi.

Sonuç olarak, Fransız kamuoyu Rusya ile yapılan anlaşmayı hoş karşıladı. Sağ için bu geleneksel Fransız - Rus dostluğunun yenilenmesiydi. Fakat sonraki yıl içinde anlaşma değişik bir görünüm kazandı. Almanya'yı engellemesi bakımından etkili olmadı. Rus hükümeti anlaşmaya ek maddeler getirmek için görüşmeler yapılmasını istiyordu. Oysa ne Laval ne de kendisinden sonra Başbakan olanlar bu tür görüşmelere girmeye hazır değillerdi - başlangıçta sadece Sovyetler Birliğinden kuşkulandıkları, sonra da (Blum'un Başbakanlığı sırasında) ileri gelen Rus generallerinin devlet mahkemelerinde Almanya ile gizli ilişki kurmakla suçlandırıldıkları bir dönemde Sovyet güvenliğinden endişe duydukları için. Polonya ve Romanya Rusya ile Almanya arasında yer aldıklarından anlaşma koşullarının yerine getirilmesinde güçlüklerle karşılaşıldı.

Herşey bir yana, Fransa ile Rusya'nın imzaladığı anlaşma Hitler'i engelleyemedi. Tam tersi, İngiltere ve Fransa'daki mahafazakarlar arasında Komünizme karşı beslenen düşmanlığın gücünü Hitler biliyordu ve kendine özgü ustalıkla Fransız - Sovyet Paktının Almanya'nın batı sınırlarını garanti altına alan Lacarno Anlaşmasını hükümsüz kıldığını ileri sürüyordu. Hitler bu tutumuyla, Fransız - Sovyet anlaşmasının Locarno uğruna bir kenara bırakılacağını veya her iki anlaşmanın da yürürlükten kaldırılacağını elbette ümit edebilirdi. İşler umduğundan da iyi gelişmeler gösterdi. Sovyetler ile yapılan anlaşmayı Sağcılar parmaklarına doladıkça doluyor ve Sovyetler Birliği ile birlik olmuş Sosyalistler ile Komünistlerin kendilerini yönetmesi tehlikesiyle kendilerini karşı karşıya görürlerken gittikçe güçlenen Halk Cephesi de Fransız toplumu içindeki değişik görüşlere sahip grupların arasındaki uçurumu daha da derinleştiriyordu.

Bu arada Laval, "barışı kurma" görevini sürdürmekteydi. Fransanın çıkarları etkilenmediği sürece Almanya'ya karşı çıkmamayı ve Almanya ile yapılacak görüşmeler için elindeki kozların sayısını arttırmayı kararlaştırmıştı. Laval'ın izlediği bu politika ile, Fransa ileri sürüldüğünün tersine, artık büyük bir Avrupa gücü olmaktan çıkıyordu; çünkü bu duruma göre Fransa'nın çıkarları Avrupa'nın uluslararası sistemiyle eşit tutulmuş oluyordu. Hitler iktidara gelişi ve gücünü sağlamlaştırmasında öyle olacağı hakkında ortada hiç bir kanıt bulunmadığı halde. Hitleri'in dış politikasını Laval'ın kurallarına göre güdeceği düşünülüyordu.

Gene de Laval'ın Almanya'ya ilk boyun eğmesinin Louis Barthou'nun gerçek dışı tutumundan ileri geldiğini belirtmek gerekir. Bu, Saar bölgesi ile ilgili sorundu. Versailles anlaşmasıyla Saar bölgesi onbeş yıl sonra yapılacak plebisite kadar Uluslar Birliğinin kontrolu altına verilmişti. Plebisit tarihi yaklaştıkça, Barthou Saarlıları

Fransa'dan yana çekmek için elinden geleni yapmış, Birinci Dünya Savaşından sonra Fransız hükümetlerinin tutumunu izleyerek ayrı bir Rhineland cumhuriyeti kurma çabasına girmişti. 13 Ocak 1935'de plebisit yapılmış ve yüzden doksandan fazla oyların Almanya ile birleşme lehinde kullanıldığı görülmüştü. Bu nedenle, ne yapılırsa yapılsın Saarlıları Almanya yerine Fransayı tercih etmeye kandırmanın olanaksız olduğu da ortaya çıkmıştı

Fakat kendisi için politik başarı sağlayacak her şeyden yararlanan Hitler, entrika dolu tipik Nazi yöntemlerini uygulamaktan geri kalmadı. Barthou verdiği cevapta, Alman aleyhtarı propagandayı mali yönden desteklemek ve düzeni sağlamak için Fransız birliklerini bölgeye göndermekle Hitler'i tehdit etmişti. Barthou'nun yerine geçen Laval ise izlenen politikayı hemen değiştirerek Almanya'ya teminat verdi. Barthou'nun politikası Fransa'yı diplomatik yenilgiye uğratabilirdi ama Laval'ınki haklı olarak Hitler'e başeğer bir tutum olarak yorumlandı ve karşılığında Nazi diktatörünün saygısı kazanılmadığı gibi daha da küstahlaşmasına yol açıldı.

Saar bölgesi Avrupa sanayiinin kalbidir. Saarlılar oy vermeye hazırlanırken, Doğu Afrika kıyısındaki İtalyan Somalisi ile Etoпya arasındaki sınır boyunda başka olaylar gelişmekteydi.

Punch Dergisinin Ekim 1935 nüshasında çıkan karikatür, "hayvan terbiyecisi" Laval'ı Mussolini'nin saldırgan İtalyasını kontrol altına almaya çalışırken gösteriyor.

BÖLÜM: 4

Etiyopya ve Rhineland

Mussolini'nin genişleme hırsı, Avrupa'nın başına felâket getirmiştir. Almanya'ya bir adım daha yaklaşan İtalya için de yararlı olmamış, Uluslar Birliğinin çalışmalarını altüst etmiş, Alman saldırısına örnek olmuş ve Fransa içindeki bölünmelerin artmasına yol açmıştır.

1934 yılı sona erdiğinde Mussolini'nin iki amacı vardı: Etiyopya'ya saldırmak ve Alman gücünü kısıtlamak isteyenlere katılmak. İngiltere ve Fransa ikinci amaçta İtalya ile birleşiyorlardı ama Mussolini'nin genişleme isteğine karşı nasıl bir tepki göstereceklerini kararlaştırmaları gerekti. İtalya'nın Etiyopya'yı işgaline izin vermek - ahlaki sorun bir yana— 19 uncu yüzyıl realpolitik kurallarına göre olanaksızdı. Her iki ülke de Uluslar Birliğinin üyesiydiler ve İtalyan saldırısı, ortak güvenlik kurumlarının amaç ve önemine gölge düşürdüğü gibi durup dururken bir ülkeye yapılan saldırılara öteki ülkelerin, çıkarları tehdit edilsin veya edilmesin, karşı durmaya istekli olup olmayacakları sorununu da ortaya çıkardı.

Bu sorunlar Laval için önemsizdi. Barthou Avusturya'nın bağımsızlığı konusunda İtalya ile fikir birliğine varmıştı. Laval, Kral Alexandre ve Luois Barthou'nun öldürülmesine karşı öteki ülkelerin gösterdikleri tepkilerin İtalya yerine (Hırvat çetecilerini desteklediği halde) Macaristan'a yöneltilmesini başarmıştı. Daha da önemlisi, Ocak 1935'de Mussolini'yi Roma'da ziyaret ederek İtalyan ve Fransız imparatorlukları arasında sınır konusundaki küçük anlaşmazlıklar ile Tunus'taki İtalyan vatandaşlarının durumunu çözüme bağlayan birkaç anlaşma imzalamıştı Roma anlaşmaları. Bunlar kamuoyuna açıklanan anlaşmalardı. Laval daha sonra İtalya ile Almanya ile ilintili gizli bir silahsızlanma protokolu imzalamış ve (ibuti—Addis Ababa demiryolu trafiği ile ilgili olarak Fransa'nın Etiyopya'daki ekonomik çıkarları hakkında karşılıklı mektuplar yazılmıştır. Hepsinden daha önemlisi de, Laval ile Mussolini arasında Mussolini'nin Etiyopya'da istediği gibi hareket etmesine Fransa'nın ses çıkarmayacağı konusunda sözlü bir anlaşmaya varılmıştı.

İki ay sonra, Martta, Hitler askerliğin zorunlu kılınacağını ve Almanya'nın silahlanacağını açıklıyordu. Hitlerin kararına Fransa, İtalya ve İngiltere hemen sözlü olarak karşı çıktılar. Stresa'da bir toplantı yapan Laval, Mussolini ve İngiliz Dışişleri Bakanı Sir John Simon, "Avrupa'da barışı tehlikeye düşürebilecek şekilde anlaşmaların tek yanlı olarak bozulmasına karşı olduklarını" belirten bir bildiri yayınladılar. Görünüşe göre, Almanya'ya karşı toplu olarak cephe alınmıştı— ağızlarda "Stresa cephesi" sözleri dolaştığına bakılırsa üç ülkenin ortak tutumu inandırıcı olmuştu. Hitler ise buna aldırmadı bile. O Almanya'nın silahlanmasına karşı çıkılmasında gerçek bir tehlike görmüyordu.

Mussolini için Stresa cephesi daha acil önem taşıyan bir konuyu örten perde idi.

Yayınlanan ortak bildirinin, Laval ile Roma'da vardığı sözlü anlaşmayı doğruladığına inanıyor ve bildiride "Avrupa barışından" söz edildiğine göre kendisinin Etiyopya'da istediği gibi at oynatacağı sonucunu çıkarıyordu. Gerçekten Laval'ın niyeti de buydu. Fakat Mussolini'nin Etiyopya'ya saldırısı uzadıkça, Laval politik becerisiyle sıyrıldığını sandığı kuyunun derinliklerine indiğini gördü.

Mussolini'nin Etiyopya'ya saldırmasına yol açan olay, 1934 Aralık ayının başında meydana geldi. Eritre ile Etiyopya sınırında İtalyan ordusunda görevli otuz kadar yerli asker öldürülmüştü — 1928'den beri İtalyan kontrolunda bulunan Etiyopya toprakları içinde, Etiyopya hükümeti uzlaşma yolları aradıktan sonra sorunu Uluslar Birliğine getirdi (Etiyopya'nın Uluslar Birliğine katılmasına Fransa önayak olmuştu). Ordusunun saldırı için hazırlanmasına vakit bıraktığından (ordu gemilerle Süveyş Kanalından geçecekti) Mussolini diplomatik görüşmeleri kabul etti. Fakat Uluslar Birliğinde görüşmelerin ertelenip uzaması ortak güvenliği destekleyenlerin küçük ülkeleri, İngiliz kamuoyunu ve daha küçük çapta olsa da Fransız Solcularını harekete geçirmelerine yol açtı.

Gerçekten tümüyle karmakarışık olan İngiliz Hükümetinin Politikası Laval'ın kaygılarını gideremedi. İngiliz hükümeti, Almanya'nın silahlanmasına karşı çıkmak için Stresa cephesine katılmakla birlikte, Almanya ile bir anlaşma imzalamanın ülkenin sınırsız silahlanmasına göz yummaktan daha iyi olacağı hakkındaki iyimser görüşünü hâlâ sürdürüyordu. Laval, İngilizlerin bu politikasını iyice benimsemişti. Barthou'dan daha fazla. İngilizlerle, İngiliz, Fransız ve Alman hava kuvvetlerini kısıtlayacak bir "hava paktı" görüşmelerine katıldı. İngiltere Fransa'ya danışmadan birdenbire Alman deniz kuvvetlerinin silahlanmasını İngiliz—Alman deniz anlaşmasını imzalayarak kabul etti. Anlaşma Almanya'nın su üstü savaş gemileri yapımını kısıtladığından kâğıt üstünde İngiliz Deniz Bakanlığı için yeterliydi. Uygulamada ise, Alman deniz kuvvetlerinin güçlenmesinde kısıtlayıcı bir etkisi olmadı. İngiltere'nin Almanya ile imzaladığı bu anlaşma Stresa cephesinin çaresiz kalmasına, Almanya'nın silahlanmasına karşı çıkmanın ne kadar yararsız olduğunun anlaşılmasına ve İngiliz—Fransız ilişkilerinin ciddi şekilde bozulmasına yol açmıştır.

İtalya'ya karşı güdülen İngiliz politikası daha da tutarsızdı. Aynı anda üç politika izleniyordu. Birincisiyle, Uluslar Birliği ve Etiyopya lehinde yükselen kamuoyunun sesine kulak veriliyor ve ortak güvenlik üzerinde duruluyordu. Uluslar Birliğinin Eylül ayındaki toplantısında İngiltere Dışişleri Bakanı Samuel Hoare dinleyenleri İngiltere'nin öteki ülkeleri de İtalya'ya karşı harekete geçirmekte önderlik edeceğine inandırdı. Böylece İtalya'nın saldırganlığına son vermek gerektiği kanısı oldukça güç kazanmış oldu. Fakat İngiltere Etiyopya'nın işgalini son anda önlerken, aynı zamanda İtalya'ya Mussolini'yi memnun edecek bir ayrıcalıklar planının hazırlanmasına çalışıyordu. Ve sonuncusu da, İtalya birdenbire harekete geçip istenmeyen bir çatışma çıkarır korkusuyla da İngiltere savaşa hazırlanıyordu.

Laval ise daha güç durumdaydı. İngiliz hükümetine güvenmesi için hiç bir nedeni yoksa da (zaten o kimseye güvenmezdi) Hoare kendisine İtalya'yı durdurmak için hükümetinin İtalya ile savaşı göze alacak kadar ileri gitmeye niyetli olmadığını kesinlikle belirtmişti. İngiliz hükümetinin ortak güvenliği nasıl vorumladığını bilse, Laval belki

kendisini daha güvende hissedecekti — İngiltere ancak Fransa da katılırsa İtalya'ya karşı toplu harekete geçecekti.

Oysa Mussolini'nin kara ve hava kuvvetleri Ekim 1935'de Etiyopya'ya saldırdığında, Laval'ın İtalya'ya ambargo uygulanmasına katılmaktan başka çaresi yoktu. Ambargo İtalya'yı durdurmaya yetersiz olmakla birlikte kömür ve diğer gerekli malzeme İtalyaya Almanya'dan sağlandığı için petrol ambargo kapsamına alınmamıştı— bir süre etkili olur gibi göründü. Çünkü İtalyan ordusunun savaşta gösterdiği beceriksizliğin ambargo uygulamasından ileri geldiği sanıldı. İtalyanlar zehirli gaz kullanmaya başladığında duyulan öfke daha etkili ambargo uygulanması gerektiği kanısını güçlendirdi.

Bir araya gelen politik sorunlar Laval'ın durumunu sarsmaktaydı — Radikal Partinin 1934 Şubat olayları nedeniyle iktidardan çekilmesine yol açan beceriksizlik sayesinde göreve gelmişti. Aldığı ekonomik tedbirler nedeniyle yıldırımları üzerine çekerken, Birliklerin faaliyetlerini görmezlikten gelmekle suçlanıyordu. Mussolini'yi çok yetenekli, Uluslar Birliğini de yeteneksiz bulan Sağ'ın güçlü desteğine sahipti. Fakat Komünistler Halk Cephesinin hemen kurulması için baskı yapıyorlar, Radikal Partinin sol kanadı da kendi partilerinin yöneticilerini Kabineye muhtaç olduğu çoğunluğu sağladıkları için eleştiriyorlardı.

HOARE — LAVAL PLANI

İşte bu koşullar altında Samuel Hoare, Mussolini'ye verilecek plan üzerinde anlaşmak amacıyla Laval ile Paris'te buluştu. Plan, İngiliz politikasında yeni bir adım değildi — birbirleriyle çelişen üç şıktan kamuoyuna en az sözü edilmiş olanıydı. Etiyopyanın hakları gözönüne alınmadan bölgenin terk edilmesi öneriliyor ve Etiyopya'ya denize çıkış verilmesi şartıyla İtalya'ya ekonomik haklar tanınıyordu.

Anlaşma hemen kamuoyuna açıklandı — anlaşmaya varıldığını açıklayan resmi bir bildiri yayınlandı ve planın kendisi de basına sızdırıldı. İngiltere'de anlaşma öylesine sert bir tepkiyle karşılandı ki, plan suya düştüğü gibi Dışişleri Bakanı da istifa etmek zorunda kaldı. Bir ay sonra, biraz geç de olsa, Fransa'da gösterilen tepki de Laval'ın istifasına yol açtı.

Hoare—Laval planı suya düşmüştü. Plan, Mussolini'yi belki yolundan döndüremeyecekti ama açıklandıktan sonra bunu kabul etmesi söz konusu olamazdı. İlkbaharın başlarında Fransız hükümeti İngilizlerin baskısıyla yeniden ambargo uygulamasına geçti. Uygulanan ambargolar hâlâ eksik ve etkisizdi. 1936 Martında Etiyopya İmparatoru yenilgiyi zorla kabul etmek zorunda bırakıldı.

Etiyopya savaşı Almanya ile İtalya ilişkilerini olumlu yönden etkilemişti. Fransa ise sadece İtalya ile olan dostluğuna son vermekle kalmayıp diplomatik ilişkilerini de kesiyordu. 1938 yılında Daladier hükümeti "İtalya Kralına ve Etiyopya İmparatoruna" bir elçi göndermeyi kabul etmiştir—bunu da, hâlâ Mussolini aracılığı ile Hitler'e ulaşmak umuduyla yapmıştır. Savaş yüzünden Uluslar Birliği de etkin bir kurum olarak zarar görmüştür— yeniden etkinlik kazandırmak mümkünse de, uluslararası politika içinde kurumun değerini küçük görenleri haklı çıkarmaya yeterliydi. İtalyan—Alman

ittifakı, Almanya'ya karşı kendi güvenliğini sağlamak açısından başkalarına bağımlı olan Fransa için sert bir darbe olmuştur.

Fransa'nın ciddi bir kaybı daha vardı: Büyük Britanya ile ilişkisi. Laval ve taraftarları Laval'ın ALmanya ile barış politikasının yenilgiye uğramasını İngilizlerin sadakatsizliğine bağlıyorlardı. Daha sonra Vichy hükümetinin Almanya ile işbirliği yapmasını bu nedenle haklı gösterdiler.

İngiltere de Fransa'ya güvenmiyordu. Bunalım başgösterdiğinde İngiliz Kabinesinin bir üyesi Almanya'ya karşı durmanın ve Uluslar Birliğinin etkinliğini korumanın üzerinde ısrarla durmuşsa da, Laval'ın "inatla tutumunu değiştirmediğini", "kaçamak sözlerle konuyu atlattığını" ve "Fransızların ellerinden geldiğince sadakatsiz davrandıklarını" görmüştür. Bu adam Neville Chamberlain idi. Fransa'ya güvenmemesinin, Çekoslovakya bunalımında çok önemli rolü olacaktır.

Laval hükümetinin 1936 yılı Ocak ayında düşmesi ve izlenen Etiyopya politikasının başarısızlığı nedeniyle Fransa çok güç durumda kalmıştı. Fransa'nın ne kadar çaresiz olduğunu en iyi anlayan da Hitler idi.

Pierre Laval'ın istifasını izleyen uzun süreli görüşmelerin sonunda Albert Sarraut Başbakanlığa getirildi. Sarraut daha önce Çin–Hindi Genel Valiliğinde bulunmuştu. Kardeşi Maurice ile La Depeche de Toulouse– bölgesel Radikal Parti yayın organlarının en önemlisi– gazetesinin hatırı sayılır ortaklarındandı. Ilımlı bir Radikal idi. Eğlenceli bir yaşam sürmekle tanınır ve sayısız fıkralara konu olurdu. Başkalarını gücendirecek bir kişiye benzemiyordu ve sert bir tutum gütmek onun tabiatına aykırıydı.

Parlamento dışında Sağcılar İtalya ile ilişkilerin bozulmasından sorumlu olduklarına inandıkları kişilere karşı ateş püskürüyorlardı. İtalya'ya hayranlık duyan Sağcıların çoğu Mussolini'nin Faşist hükümetini taklit ederlerdi. Onlara göre, Mussolini'nin Etiyopya ile ilgili isteklerine karşı çıkmak için ortada bir neden yoktu ve Uluslar Birliğini ve temsil ettiği ortak güvenlik sistemini zaten hiç bir zaman benimsememişlerdi.

L'Action Française'de Jacques Delebecque İtalya için şöyle yazıyordu: "Güçsüzler arasıra bu büyük ulusal canlanmanın getirdiği şiddetten dehşete düşmekteler... Güçsüzlere çok yazık!.. bugünün zorlu dünyasında bu kişilere artık yer yok... Sonuçta kazanılan başarı, Faşizmin sonuca ulaşmak için yararlandığı yöntemleri haklı çıkarmaktadır." Leon Daudet'in sert kalemi de şöyle soruyordu: "Salyalı Birlik, diğer adıyla Uluslar Birliği, bizi bir Avrupa Mason savaşına mı sürükleyecek?"

Sağ kanadın saldırısına uğrayanlar–Radikal Parti ile Sosyalistler– saldırıların yoğunluğunun verdiği izlenim kadar Laval'ın politikasına kesinlikle karşı çıkmıyorlardı. Sosyalistler ortak güvenlik ve silahsızlanmadan yana idiler; fakat seçimler yaklaştıkça başlıca amaçları savaştan kaçınmak oldu. Radikaller bölünmüşlerdi: saldırının başlıca hedefi olan Edouardo Herriot Etiyopya'dan yana olduğu gibi Rusya ile dostluğa önem veriyordu. Laval'ın istifasını Herriot'un istifası çabuklaştırmıştır. Fakat Daladier, Halk Cephesini savunmasına rağmen, gene de Laval'ın politikasını sürdürdü. Herriot'un yasa-

lara bağlılık ve insanlık konularındaki tartışmalarının temelinde yatan ileri görüşlülüğe Daladier sahip değildi.

Sağcıların Radikallere saldırıları, aynı zamanda Almanya'ya karşı güttükleri geleneksel tutumu bıraktıkları gerçeğini örtmüş oluyordu. Laval'ın Fransız–sovyet dostluk anlaşmasını imzaladığında duydukları hoşnutluk, Halk Cephesi hükümetinin kurulmasıyla yok olmuştu. Mayıs 1935'de anlaşma, I. Fransua'nın Türklerle, Richelieu'nün de Alman Protestanları ile yaptığı anlaşmalara benzetiliyordu–kısacası, ideolojik düşünceler gözönüne alınmadan Fransanın güvenliği için yapılmış bir anlaşma. Fakat Fransız Komünistleri silahlanmayı savunur, Uluslar Birliğinin bir politika saptaması için baskı yaparken ve Halk Cephesinde birleşme gerçekleşmeye başlarken degişik bir görünüme büründü.
Böylece, Sol partiler Faşizm korkusuyla bir araya gelirken, Sağ, Komünistlerden korkmaya ve Hitler'in Almanya'sından çok Fransız Solunu tehlikeli bulmaya başlamışlardı. Aslında Fransanın Doğu Avrupa'da les beaux yeux de M. Staline et de M. Litvinov (Rus Dışişleri Bakanı) için çarpışacağı bir savaşa sürükleneceğinden ve böyle bir savaşın sadece Komünizmin zaferiyle sonuçlanacağından korkuyorlardı.

HİTLER HAREKETE GEÇİYOR

Adolf Hitler Fransa'nın içinde bulunduğu politik karışıklığı fark etmişti. Generalleri Alman ordularının Fransa ordusuna göre zayıf olduğunu ileri sürerek askerden arınmış bölge olan Rhineland'a Hitler'in asker göndermesine karşı çıkıyorlardı. Fransa'daki politik kargaşalığı iyi değerlendiren Hitler ise doğru karar verdiğinden kuşku duymuyordu. Kararını sadece iki ülkenin askeri gücünü hesaplayarak vermiş olsaydı, gene yanılgıya düşmeyecekti.

Fransızların Birinci Dünya Savaşının sonunda Versailles'de Almanlardan ısrarla istedikleri askeri garantilerden 1936 yılında geriye ancak askerden arınmış Rhineland kalmıştı. Bölgeyi askerden arındırmakla iki amaç güdülmüştü: Fransa'yı Alman saldırısından korumak ve Fransız askerlerinin kolayca Ren nehrini geçip Almanya'yı işgal etmelerini sağlamak. Versailles anlaşması bu şekilde Avrupa'nın güvenliğini sağlamış oluyordu. Yeni bir savaş çıktığında Fransız topraklarında değil, Alman topraklarında çarpışılacaktı. Almanya Doğu Avrupa'yı tehdit ettiğinde, Fransa, Polonya veya Çekoslovakya'ya Ren nehrini geçip Almanya'ya girerek yardım edebilecekti. Almanlar ise askerden arınmış Rhineland üzerinde aynı görüşte değillerdi. Gene de Weimar hükümeti 1925 yılında Rhineland'ın askerden arındırılması Versailles ile Almanya'ya zorla kabul ettirilmemişti; Locarno Anlaşmasının kapsamına alınmış, Almanya başkalarının zoruyla değil, kendi isteğiyle anlaşmaya imzasını atmış, İngiltere ve İtalya kadar Belçika, Fransa ve Almanya da bölgenin özelliğini teminat altına almıştı.

Bu durumda Rhineland, Fransa'nın güvenliği için gerekli, Fransa'nın Avrupa'da izleyeceği politikanın temel taşı, Hitler'in niyetleri için de bir deneme alanıydı. Oysa Alman askerleri 7 Mart 1936'da Rhineland'a girdiklerinde hiç bir engelleme ile karşılaşmadılar. Hitler'in generallerinin boşuna kaygılandıkları da böylece doğrulanmış oldu–Hitler, generalleri yatıştırmak için direnmeyle karşılaşılırsa askerlerini geri çekeceğine söz vermek zorunda kalmıştı (fakat verdiği sözü de herhalde tutmayacaktı).

Phineland'a asker gönderme kararı Fransız Kabinesinin 7 Marttaki toplantısından çok önce alınmıştı. Askerden arınmış bölgenin Fransa'nın askeri ve stratejik politikası ile buna göre güttüğü dış politikası üzerindeki etkileri Almanya'nın güçsüz kaldığı, Fransa'nın ise ordusunu elinde bulundurduğu 1920'lerde kolayca kabul edilmişti. Bu etkileri ciddiye almak zamanı geldiğinde ise bir kenara bırakıldılar. En azından 1920'lerin sonundan beri Fransa bir savunma politikası güdüyordu; 1936'da Maginot Hattının yapımı bitmek üzereydi–Birinci Dünya Savaşının siperlerinin yerini alması (ve kayıp vermemek) amacıyla yapılan şu beton savunma tesisi. Üç yıl sonra ortaya çıktığı gibi Fransız stratejisi, savunmaya geçip gelecek saldırıyı beklemekti; bu yüzden, Ren nehri boyunca Alman topraklarının askerden arınmış olmasında bir yarar yoktu– çünkü Alman topraklarını işgal edecek zırhlı birlikler de yoktu. İşte bu nedenle, Fransa'nın 7 Mart 1936'da Alman askerlerine karşı çıkmaya hazır birlikleri bulunmuyordu. Alman askerlerini engellemek Fransa ordusunun topyekün harekete geçirilmesi ve sonra da savaş alanında çarpışmak demekti.

Almanya'nın Rhineland'a asker göndermesi, Fransız hükümetini gafil avlayan ani ve beklenmedik bir olay değildi. 12 Şubatta Savaş Bakanı General Maurin, Dışişleri Bakanı Flandin'e gönderdiği bir yazıda Almanların ortamı uygun bulduklarında Rhineland sorununu ortaya atacaklarını beklediğini, bölgeye asker göndermeyi kolaylaştıracak bazı tedbirleri de aldıklarını bildirmişti: "Ren ovasında Landespolizei adı verilen ve askerileştirildiklerine kuşku olmayan birliklerin varlığı, bölgenin gecikmeksizin, resmen yeniden askerileştirilmesini sağlayacaktır. Bu birlikler Berlin'den gelecek bir emirle anında yeterince silahlanmış bir orduya dönüşebilecek güçtedir."

Fransız hükümeti uyarıldığı halde Fransız–Sovyet paktının onaylanmasını ertelemedi (böylece Hitler istediği bahaneyi bulabilmiştir.) Önceden Almanya'yı durdurmak için herhangi bir girişimde de bulunmadı. Alman askeri Ren bölgesine yerleştiğinde, hükümetin Almanya'ya karşı sert bir tutum izlemesi (bu kadarla da kalındı) sadece büyük muhafazakâr milliyetçi Georges Mandel ile Sosyalist Paul–Boneour tarafından desteklendi. Ülkede Almanya'ya karşı durulmasından yana herhangi bir hareket olmadı. L'Action Française'de dile getirildiği gibi Sağcılara göre yapılacak şey, "Herşeyden önce savaştan kaçınmak" idi. Radikaller olayla ilgilenmiyorlardı–yerel Radikal basın olayı sessizce geçiştirdi; Parlamento Dışişleri Komitesinin Radikal Bakanı Paul Bastid "Fransız halkını telaşa düşürmemek için "komitesini toplantıya çağırmadı Sosyalistler savaştan kaçınmakta kararlıydılar. Seçim hazırlıkları yapıldığından zaten gergin olan ülke içindeki havayı büsbütün gerginleştirmemek için hiç kimse konuya bulaşmak istemiyordu. Paul–Boncour, Almanya'ya karşı harekete geçmek için en son fırsat elden kaçırıldığında kabinedeki durumu sonradan şöyle hatırlamıştır: "Bay Flandin'in kolunu havaya kaldırıp ağır vücudunu yanında oturduğu Başbakana döndürerek, 'Başbakanım, ısrar edilmemesi gerektiği kanısındayım, ' dediğini duydum."

Ren bölgesi bunalımının bir yönü daha vardı. Bunalımdan önce İngiliz hükümetinin politikası, Avrupa'da hem Fransa'yı hem de Almanya'yı hoşnut edecek "ılımlı" bir çözüm yolu bulmak, bir bütün olarak Avrupa için herhangi bir tehlike teşkil etmez görünen Alman isteklerini karşılamak ve aynı zamanda Fransa'nın güvenliğini sağlamaktı. Hitler İngilterenin bu tutumunu iyi sezmişti. Ren bölgesini askerileştirmek için İngilizlerin düşündüklerine uygun (koruyucu güçler ve garantiler) çeşitli öneriler ileri sür-

dü– sınırın her iki yanının askerden arındırılmasından, bir saldırmazlık paktından, Locarno Anlaşmasına yeni maddeler eklenmesinden ve İngiltere'nin çok önem verdiği hava paktından söz etti. Bu nedenle, Londra'da yayınlanan Times gazetesinin Ren bölgesinin askerileştirilmesi hakkındaki baş yazısı "Dostluğun Onarımı için Bir Fırsat" başlığını taşıyabiliyordu.

Flandin İngiltere'nin tutumunun ne olacağını biliyordu. Bu y den, kendi Kabinesinden sağlayamadığı – sağlamak için de çalışmıştır denemez– Almanya'ya karşı çıkma kararlılığını İngiliz hükümetinin göstermesini herhalde beklememiştir. Niyeti, herhalde, Ren bölgesinin savunulmayacağı farkedilerek, İngiltere'nin Fransa'yı mümkün olduğu kadar en iyi şekilde desteklemesini sağlamaktı – Ren bölgesi konusunda Fransa'yı yalnız bıraktığından, İngiliz hükümetini şimdi Fransa'yı desteklemeyi görev sayacağı duruma getirmek. Londra'daki Amerikan Maslahatgüzarı Flandin'in diplomasisinin altında yatan gerçeği görmüş ve bunu yazdığı raporda şöyle belirtmişti: "İngiltere ile son uzlaşmadan esaslı bir yarar sağlamak umuduyla, Fransa, şimdi en olmadık istekler ileri sürmelidir."

Sonunda Flandin bu kısıtlı amacında bile beklediği sonucu elde edemedi. Fransa, Ren bölgesini gözden çıkarmakla Avrupa politikasında söz sahipliğini, kısmen Doğu Avrupa politikasının iflas ettiğini anladığı için, İngiltere'ye bırakmıştı. İngiltere'den Almanya'nın doğu sınırları için garanti, öteki devletler için de destek sağlamak için çabaladığı 1920'ler artık geçmişte kalmıştı. İngiltere, askeri gücünün yetersizliğini ileri sürerek Doğu Avrupa'da herhangi bir bağlantıya girmeyi reddetmiş, Fransa ise gerekli stratejik veya askeri planlamalarla sağlamlaştırılmamış taahhütlerde bulunmuştu. Şimdi bunların ne kadar boş olduğu ortaya çıkmıştı.

Her şeye rağmen, Fransa'nın hâlâ Avrupa'da birinci derecede söz sahibi olduğunu ileri sürmesi mümkündü. Fakat politik bakımdan güçsüzlüğü bunu engelledi. İngilterede Baldwin'in 1937'de emekliye ayrılmasıyla Neville Chamberlain mesleğini tanımlayan tüm kararlı enerjisi ile (her ne kadar yanlış yola saptırılmış olsa da) Başbakan oldu. Fransa'da Albert Sarraut Kabinesi ulusal bunalım döneminde bulunabilecek en güçsüz hükümet olarak düşünülebilirdi. Fakat Hitler yeni bir saldırgan adım attığında –Avusturya'nın ilhakı– Fransa'da hükümet bile yoktu. Partiler ve politikacılar arasında sağladığı uzlaşmalarla tanınan Camille Chautemps bunalımın geldiğini görmüş ve henüz ortaya çıkmadan istifa etmeyi yeğlemiş olacaktı.

Sıkılmış yumruklar ve orak-çekiç amblemi, Fransız Solu Halk Cephesi kanalıyla iktidara yaklaşıyor.

BÖLÜM: 5

Halk cephesi

Hitler'in Ren darbesini gerçekleştirdiği 1936 Martında Fransa hızlı bir seçim kampanyası içindeydi. Bazıları için seçim büyük bir politik yenileme getirecek ve bir reform dönemi açacak bir umut, bazıları için de sonunda Kızıl Devrimin gerekleşebileceği korkunç bir tehlike idi. Sol partiler Faşizme karşı durmak ve oy alabilmek için ortak bir cephede birleşmişlerdi.

Halk Cephesi, Stavisky olayından doğmuş, doktrinleri ve örgütlenmeleri kısmen Fransızların tek adam yönetimine duydukları geleneksel özlem ile kısmen de ülke dışındaki bu tür örgütler örnek alınarak doğmuş olan Birliklerin yarattığı sürekli huzursuzluklarla da gelişmişti. Fakat bu sorunlar 6 Şubat ayaklanmalarına tanık olmuş ve 1935 yılı süresince gittikçe şiddetlenen gösterileri görmüş kişiler için önemsizdi. Radikal Parti herşeyden önce düzene değer veren bir partiydi. Resmi olmayan örgütlenmesinde kesin bir hiyerarşi ve geleneklere bağlı davranışlar kavramını gizlediği halde, hızla gelişen Devrim hareketini düzeni sağlayan sözlü çözümle getirerek yatıştırmayı başarmıştı. Radikal milletvekili P.J. Larmour, "Albay de la Rocqe'nun kara deri ceketli binlerce adamı sakin ve küçük bir kasabayı bastılar," derken kamu düzeninin bozulduğunu düşünmekte haklıydı.

Birliklerin başıbozukluğu Radikallerden daha idealist ve barışçı davranışlara bağlı Sosyalistleri de (gene de Birliklere karşı kendilerini korumak için aralarında çeteler kurmuşlardı) aynı ölçüde etkilemişti. Önderleri Leon Blum'u Sağcılar yerin dibine batırıyorlardı. L'Action Francaise'de Leon Daudet onu, "Yahudi türünün en kötüsü" diye adlandırıyordu — sakin olduğu için savaşı çağıran ve Yahudi olduğu için de Yahudi aleyhtarlığını yeniden uyandıracak biriydi Blum. Bu tür saldırılar sadece sözle olmuyordu. Milletvekilleri saldırılara uğruyorlardı. 1935 Mart ayında yapılan bir mitingde Radikal Paul Elbel'in gözü çıkarılmış, iki ay sonra da Pierre Cot'un yüzüne asit atılmıştı.

Birlikler durmadan iktidara gelmekten söz ediyorlarsa da, hiç bir zaman bunu yapacak duruma ulaşamadılar. 1935 yılının sonunda önderlerinden biri olan sağ kanat milletvekillerinden Ybarnegaray, Sol'un kendisini savunmak için kurduğu grupların dağıtılmasına karşılık sağ-kanat birliklerinin dağıtılmasını kabul etmekle bir oyuna geliyordu. Laval, Samuel Hoare ile konuşma yaptığı akşam, Ybarnegaray, Blum ve Komünist Thorez'in bildirisini kabul ederek yasa dışı silahlı güçlerin cinayetlerini yasaklayan üç yasa taslağını Parlamentoya sundu. Bu manevra, Laval hükümetinin kurtarılmasına yardımcı oldu; fakat ancak Halk Cephesi hükümeti iktidara geldiğinde Birliklere karşı etkili baskılar uygulanmıştır. Sonra da, de la Rocque, beğeni kazanan uysallıkla Croix de Feu'nün bir Birlik olarak dağıtılmasını ve bir politik partiye (önemsiz bir parti) dönüştürülmesini kabul etti: Parti Social Français.

Fakat "Faşizm tehlikesi", Sağın durmadan "eyleme geçmekten", , hükümet darbe-

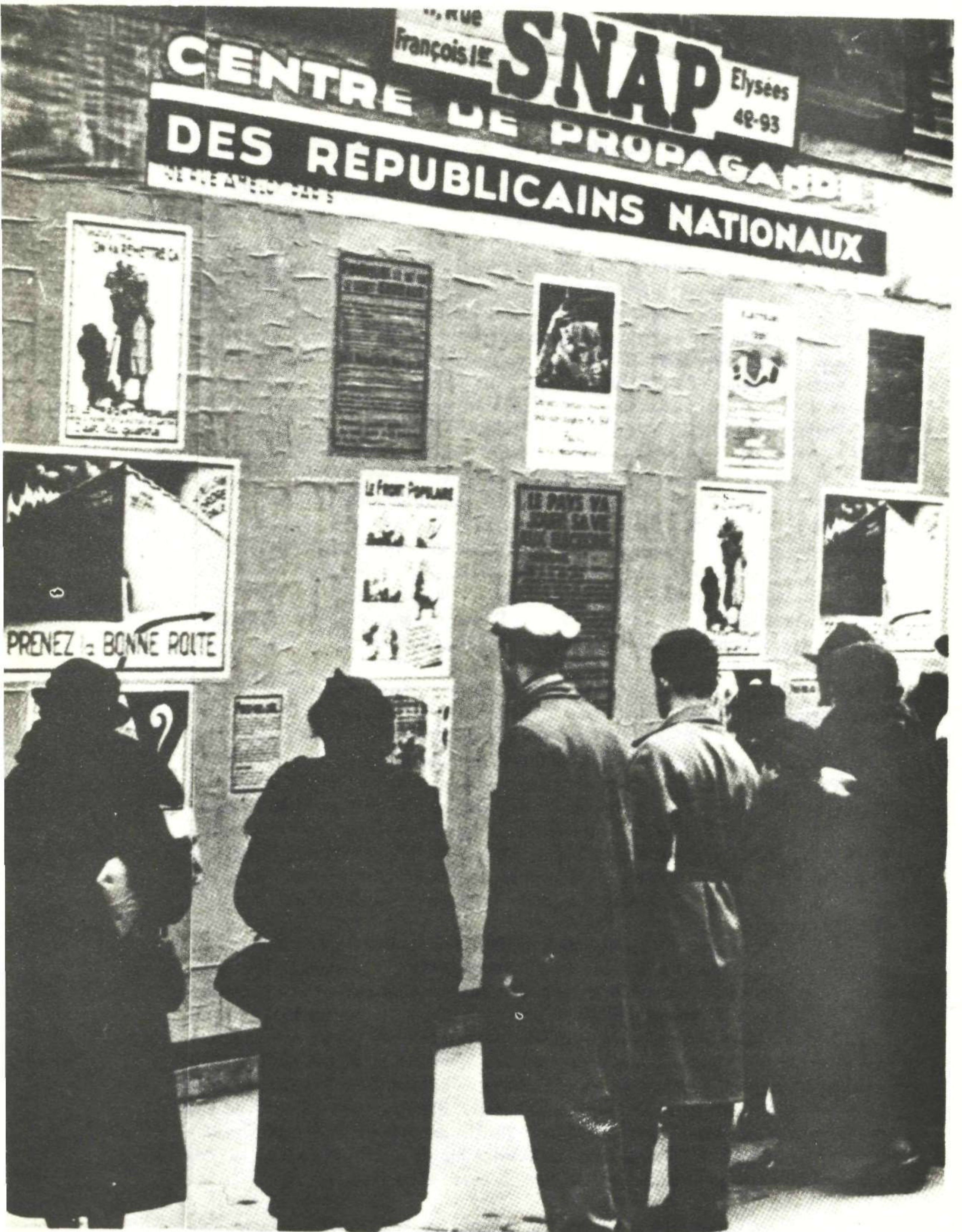
sinden, iktidara gelmekten söz etmesi, tehditler savurması ve zorbalıkları olmasaydı, politik partiler hiç bir zaman bir araya gelemezlerdi. Bir yabancı için böyle bir birleşme doğal görünebilir ve Fransız Cumhuriyetinin ilerici partilerinin arasındaki görüş birliğinin bunu kolayca sağlayacağı düşünülebilir, Oysa Halk Cephesinden otuzbeş yıl sonra, Beşinci Cumhuriyet döneminde sol partilerin Cumhuriyet Birliği ile yarışacak bir birlik kuramamaları, Solun bir türlü bir araya toplanamamasının kanıtıdır.

Çelişkili de olsa, Radikallerin Sosyalistler yerine (daha önceki seçimlerde birlik oldukları halde) Komünistlerle elele vermesi bazı yönlerden daha kolaydı. Seçmenleri oyu bakımından Komünistlere rakip olmadıklarından zararlı çıkmayacaklardı. Komünistler ise, Halk Cephesinden en kazançlı çıkacağa benziyorlardı – çıktılar da. Rus Devrimini izleyen işçi hareketindeki bölünme döneminde Komünist Parti kongresinde çoğunlukta olan Komünistler, kısa bir süre sonra azınlık partisi oldular– Jean Jaures'nin gazetesi L'Humanite'yi kendi taraflarına çekmişlerse de, sendika hareketinde ne söz sahibi olabilmiş, ne de arkalarından bir kitleyi sürükleyebilmişlerdi – arkalarında sadece küçük bir sendika, Confederation Generale du Travail Unitaire, yer almıştı.

Halk Cephesi Komünist Partisi için büyük bir fırsat olmuş ve dönemden İkinci Dünya Savaşından sonra oyların yüzde yirmisinden fazlasını aldığı süreye kadar büyümesini sağlamıştır. Sovyetler Birliği 1934'de Uluslar Birliğine katılmış ve Nazi - Sovyet Paktının imzalandığı 1939 yılına kadar Almanya'ya karşı toplu güvenliğin sağlanmasını savunmuştu. Aynı yolu izleyen Fransız Komünistleri böylece kendilerini Faşizme karşı en iyi savunucu güç olarak gösterebildiler. Fransız ulusal çıkarlarını koruma hareketinin temellerini atarak bunu, 1940'da General de Gaulle'a olan düşmanlıklarına rağmen, Almanya Sovyetler Birliğine saldırdığında Nazilere karşı Direnme Hareketini başlatarak uygulamaya koydular.

Radikaller ile Komünistler birbirine tümüyle zıt açılardan Halk Cephesine yaklaşmışlardır. Üçüncü Cumhuriyetin birçok politik niteliklerini temsil eden, hükümetlerini kuran ve öteki partilerle uzlaşmakta usta olan Radikal Parti Üçüncü Cumhuriyet döneminin en güçlü partisiydi - fakat 6 Şubat olayları nedeniyle gücünü yitirip hükümeti Laval'a bırakmıştı. Belirgin bir ideolojisi yoktu ve örgütünün gücü resmi olmayan anlaşmalara ve masonluk düzeninin garip ilişkilerine dayanıyordu. Komünist Parti ise ancak bir başkasıyla birlik olduğunda güç kazanabilecekti. İdeolojik sorunlar ortaya çıktığında, kuruluşundan beri ideolojisi kuvvetli olduğundan gücünü ortaya koyabiliyordu. Ayrıca, onbeş yıl için disiplinli bir örgüt kurmuştu. Stalin'den gelen emirlere göre hangi partiden yana çıkacağı anında saptanıyor, yeri hemen değişebiliyordu; ve 1935 - 1936'da hem ideolojisi hem de örgütü döneme uygundu. Radikaller birleşmek konusunda Sağ ve Sol arasında bir tercih yapmak için bocalarken Komünistlerin Sol'da rakipleri yoktu ve sadece her zaman yanında yer aldıkları Sosyalistleri mi, yoksa Radikalleri mi destekleyeceklerini kararlaştırmak zorundaydılar.

Sosyalistler ortada yer alıyordu. 1920 yılındaki ayrılmadan bu yana sayıları gittikçe artmıştı - 1920'de 35.000 olan üye sayısı 1929'da 119.000'e ulaşmıştı. Yayın organları ciddi bir rakip olmamıştı. ama Sosyalistler Paris dışında birkaç gazeteyi kendi yanlarına çekmişlerdi. Partinin yapısı nedeniyle, sürekli olarak günün koşullarına uygun programları desteklemişlerdi - milliyetçiliğin desteklendiği ve lehinde oy verildiği ulusal ve yerel kongreler, silahsızlanma, barış, sosyal reform, haftada kırk saat çalışma. Fakat ülke için-

Parisliler 1936 yılında çeşitli partilerin propaganda ilanlarını inceliyorlar.

deki politik çatışmaların sürdüğü yıllarda partiyi sivrilten Parti Başkanı Leon Blum'un güçlü kişiliği olmuştur.

Leon Blum bir hukukçu veya edebiyatçı olarak kolayca başarıyla ulaşabilecek bir adamdı- gerçekten de Conseil d'Etat'da hızla yükselişi, bir yazar ve eleştirici olarak çalışmalarıyla 1914'den önce kendini kabul ettirmişti. 1919'da Parlamentoya girdiğinde hukuk ve edebiyatı meslek olarak bırakmış, yeteneklerini politika üzerinde toplamıştır. Arkadaşı Jean Jaures tarafından sağlamlaştırılmış bir geleneği izleyerek Fransız demokrasisinin idealleri ile Marksizm kavramları arasında bağlantı kurmuştur. Bir bakıma bu partiyi kısırlaştırmıştı - devrim yolunu seçemedikleri gibi parlamentoda çoğunluğu kazanacak durumda da değillerdi. 1924 ve 1932 yıllarında sol - kanat hükümetlerinde yer almaması partinin kısırlığını kanıtlamıştı. Buna karşılık, üye sayısındaki sürekli artış, Parlamento'daki temsilcilerinin önemi ve seçimlerde aldıkları oyların sayısıyla kendini gösteren başarıyla, parti üyeleri yukarıda belirtilen eksikliğin doldurulduğunu görmekteydiler. Blum, halkı gerekli politik eğitimle hazırlamadan gerçekleştirilecek bir Komünist devrime kesinlikle karşıydı- aksi halde sadece diktatörlüğüne gidilirdi- ve bu fikir partinin gelişme döneminde inandırıcı olmuştu. Komünist önder Maurice Thorez daha katı bir ideolojik doktrin ileri sürebilirdi ve akılcı gücü ve inandırıcı fikirleriyle Blum ona bu olanağı vermemişti. Ve herşeyden önce, Dreyfus olayı sırasında yakından ilişki kurduğu, sözünü esirgemeyen yazar Charles Peruy'un yargısını izlemiştir: "Sosyalizm ya ahlakçı olacaktır, ya da hiç !" Dürüstlükten uzak bir politik dünyada Blum'un doğruluğu göze çarpıyordu — ve L'Action Française onun karşısına ahlaki suçlamalarla çıkamadığından Yahudiliğine saldırdıkça saldırıyordu.

Partiler arasındaki görüş ayrılıkları, Halk Cephesinin kurulmasının uzun süreceğini, bunun sıkıcı bir iş olacağını gösteriyordu. İlk adımlar, Stavisky olayı ile ilgili ayaklanmalardan bir hafta sonra, 12 Şubat 1934'de yapılan Komünist - Sosyalist ortak gösterisinde Sol tarafından atılmıştı. Sovyetlerin dış politikası ve Komintern emirleri yön değiştirdiğinden atılan ilk adımı dört ay süren tartışmalar, anlaşmazlıklar ve görüşmeler izlemişti. Başlangıçta, başkanlarını çeşitli sınıfların desteğini kazanacak şekilde yerin dibine batırarak Sosyalist Partiyi parçalamak isteyen Komünistler daha sonra ideolojik koşullara önem vermeksizin sosyalistlerle birlik olmak için olumlu bir girişimde bulundular. Sosyalist Partinin sol kanadı Komünistlerle birleşmeye hevesliydiler. Fakat partinin ana kısmı, bu birleşmenin yerel seçimlerde alacakları oy sayısını etkilemesi açısından daha temkinli davrandı.

Sonraki yıl içinde yer alan olaylar Halk Cephesinin kuruluşunu hızlandırdı- Fransız-Sovyet paktının izmalanmasıyla artan Komünist baskısı; Laval'a karşı çıkılması, seçimlerin yakınlaşması. En önemlisi ise, Halk Cephesinin kurulmasını halkın da istemesiydi. Gelişmeler 1935 yılının Bastil Günü doruğa vardı. O 14 Temmuz günü Croix de Feu Champs Elysees'de bir yürüyüş yaptı - 6 Şubat'a benzemeyen düzenli ve disiplinli bir gösteri. Fakat Paris'in kalabalık semtlerinden gelenlerin gösterisine dönüştü. Devrimciler, düzen tarafları ile kolkolaydılar- Daladier ile Birinci Dünya Savaşının sonunda Fransız donanmasında çıkan isyanların öncüsü Marty, Blum ile Thorez, Herriot ile Komünistönderler Barbusse ve Duclas. Ellerdeki dövizler arasında Barış, Ekmek, Özgürlük yazanlar da vardı - 1935 Fransa'sının gerçeklerine hiç de uygun düşmeyen, 1917'de Rusya yenilgiye uğradığında Bolşevik Devriminin başarı kazanmış sloganı.

Seçimlere bir yıldan daha az bir süre kala, sendika hareketi tek bir kuruluşta (Con-

Haziran 1937. Fırıncıların grevinde ordu ekmek dağıtıyor. Bir Halk Cephesi hükümetinin kurulması sanayideki huzursuzluğa ve sınıf kavgasına son verememiştir.

federation Generale du Travail) birleşti - daha sonraki olayların ortaya koyduğu gibi Konfederasyonun Komünistlerin eline geçmesinin başlangıcı. Ocak 1936'da Halk Cephesinin programı üç başlık altında yayınlandı: Özgürlüğün Savunulması, Barışın Savunulması ve Ekonomik istekler. Eski çözümlerle birlikte - okullarda vicdan özgürlüğü, Uluslar Birliği, silah sanayiinin devletleştirilmesi - haftada kırk saat çalışma süresi, bir ulusal işsizlik sigortası kurulması ve kamu hizmetlerini de kapsayan yeni ve geniş programda yer alıyordu.

HALK CEPHESİNİN ZAFERİ

Bu programla Halk Cephesi seçimlere girdi - Ren bölgesinin askerleştirilmesinden iki ay sonra. cephe seçimlerden başarıyla çıktı. Seçmenler için hala kemerleri sıkma politikası güden ve sivil hizmetlerde çalışanların aylıklarından yüzde on indirim yapılacağını vadeden Sağcı hükümet ile güçlü programa sahip Halk Cephesi arasında bir seçim yapmak hiç de zor olmamıştı. Fransa'nın politik yaşamında yeni bir dönem başladığına, halkçı bir hareketin kendini parlamentoya kadar götürdüğüne ve seçim sonuçlarına bakılınca, çoğunluğun istek ve emellerini dile getirdiğine artık inanılabilirdi - Birlikler bütün parti ve gürültülerine rağmen parlamentoyu işgal edememişlerdi ama Halk Cephesi sembolik olarak Parlamentoyu işgal etmişti işte.

Seçimin kendisi, ilerici oylardaki kütle halindeki artıştan çok Sol içindeki oyların dağılımında. bir değişiklik olduğunu gösteriyordu. Bir önceki 1932 seçimlerinde Sol başarı kazanmışsa da Stavisky olayı ile ilgili ayaklanma ve parlamenter politikaların uygulanması Sağ hükümetleri işbaşına getirmişti. Dört yıl sonra Halk Cephesinde birleşmiş partilerin oylarındaki artış ancak tüm oyların yüzde bir buçuğu idi.

Partilerin aldıkları oylardaki değişiklikler gerçekten önemliydi. Radikaller daha önceki seçimde oyların yüzde yirmisini almışlar, şimdikinde ise bu oran yüzde onaltı buçuğa düşmüştü. Komünistlerin topladıkları oy sayısı iki kat artmıştı. Parlamentodaki sandalye sayısı daha da şaşırtıcıydı bu durum 1932 ve 1936 seçimlerinde bir başka partiyle birleşmişlerdi). Yerel rakiplerin olağanüstü güçlü oldukları birkaç yer (özellikle Radikaller ve Sosyalistlerarasında) dışında seçim disiplini kesinlikle korunmuştu. Seçimden en kazançlı çıkan Komünistlerin Parlamentodaki sandalye sayısı 10'dan 72'ye yükselirken, Radikaller 159'dan 116'ya düşerek 43 sandalye kaybetmişlerdi. Bazı yerlerde aldıkları oylardaki büyük artış başka yerlerde kayıplarını dengelediği için Sosyalistlerin aldığı toplam oy sayısı bir önceki seçime göre değişmemişti. (Oyların bir kısmını Yeni Sosyalistlere - partiden 1933'de ayrılan, diktatörlük taraftarı Sağcılara benzeyen ufak bir grup - kaptırmışlarsa da, Sol'un aldığı oylarla bu açık kapanmıştır.) Önemli olan, 146 sandalye ile Parlamentoda en büyük parti olarak ortaya çıkmalarıydı.

Sola doğru kayışla, sosyal reformların gerçekleşmesi ve daha geniş bir ekonomik politikanın güdülmesi beklenebilirdi. Fakat Halk cephesi hükümeti, hiç bir hükümetin taşıyamayacağı kadar ağır yük altında bırakılana dek üstüste güçlü darbeler almıştır - hele bir o yana, bir bu yana kayan partiler üzerine kurulmuş bir hükümet bu yükü hiç taşıyamazdı.

İlk darbe, hükümet kurulurken Komünistlerin hükümete katılmama kararı aldıklarında indirilmişti. Komünistler bir radikalin Başbakan olmasını beklemişler ve

Komünist Parti Önderi Maurice Thorez (ortada)

bunun yerine Leon Blum'un kendilerini Kabinesine çağırdığında görevden bağışlanmalarını kaybetmişti. Komünistler hükümeti eleştirebiliyor, kusurlarının ve elde olmayan nedenlerle işlerin ters gitmesinin sorumluluğundan kaçabiliyorlardı. Fakat aynı zamanda Parlamentodaki komünist milletvekillerinin sayısındaki büyük artış, muhafazakarlar ile zengin sınıfları korkutup telaşa düşürmüştü.

Fabrikalarda işi bırakma şeklinde kendini göstererek ülkenin her yanına yayılan grevlerle bu sınıfların korkusu daha da arttı. 24 Mayıs'da Paris'de metalurji sanayiinde başlayarak birdenbire tüm ülkeye yayınlanan patlama, Halk Cephesinin söz verdiği reformun bir an önce gerçekleştirilmesini isteyen işçilerin sabırsızlığından ileri gelmişti. Başıboş bir şekilde başlayan bu hareketlere, söz sahibi olduklarını kanıtlamak olanağını kaçırmak istemeyen Komünistler bir ölçüde hakim olabildiler.

Grevler yararlı bir amaca hizmet ettiler. Yeni Başbakanın oturduğu Hotel Matignon'da (Rue de Varenne'de) Blum grevcilerle anlaşmalar imzalayana dek işverenler telaş içindeydiler. Anlaşmalar, işçi sınıfı için tanınan yasal haklar bakımından dönüm noktasıydı: Haftalık çalışma süresinin kırk saate indirilmesi, ücretli izinler ve toplu sözleşmeler. Maurice Thorez'in yardımıyla grevcilerin işbaşı yapması sağlandı.

İşçilere yeni haklar tanınması ve bu hakların yasalarla teminat altına alınmasıyla bir zafer kazanılmış sanılabilirdi. Oysa haftada kırk saatlik çalışmanın, Halk Cephesinin çöküşüne büyük katkısı olmuş, savaş patlak verdiğinde askeri alandaki güçsüzlüğünde de kendini göstermişti. Ne yazıktır ki, Blum'un ve danışmanlarının ekonomi anlayışı muhalifleri olan sağcılardan farklı değildi ve her iki taraf da teknik ekonomiyi tümüyle bir kenara bırakarak konuyu duygusal politikaları açısından ele almışlardı. Bu kısmen sosyal ve ekonomik yasaların dağınık yapısının nedenini açıklar. Fransa Bankasında da reform yapıldı ve "Faire de la Banque de France", "la Banque de la France" oldu. En büyük hisselere sahip iki yüz hissedardan oluşan Bankanın Genel Kurulu genişletilerek tüm hissedarlara açıldı ve yönetim kurulu da yenilendi. Başka bir konu da yeni yasaya bağlandı. Fransa'nın kaderini ellerinde tuttuklarına inanılan "200 ailenin" egemenliğine böylece son veriliyordu. Barışseverlik ve sosyalizm karışımı bir düşünceyle Fransa'nın silah sanayii devletleştirildi. Ağustos 1937'de demiryollarının devletleştirilmesi ve SNCF'in kuruluşu Chautemps hükümetine kalmıştır. Buğday fiyatlarını ve satışını kontrol eden ve ithal yetkisine sahip tek kuruluş olan bir Buğday Ofisi kuruldu.

Ekonomik reformların gerçekleşmesiyle işsizlik sorununun çözüleceğine inanmak yanlış ve felaket getiren bir kanıydı. Haftalık çalışma süresini kırk saate, işçiler fazla çaıştığı için değil, haftalık çalışma süresi 44 veya 48 saat arasında değişiyordu, işsiz sayısını azaltmak amacıyla indirilmişti. Ayrıca okul bitirme yaşı, hem öğrencilerin daha fazla bilgi sahibi olmaları hem de işsiz sayısını azaltmak için yükseltildi.

Fakat üretimi arttırmak için ne basit ne de karışık çareler arandı. En çok Paul Reynaud'un ileri sürdüğü basit çözüm yolu üzerinde duruluyordu -paranın değerinin düşürülmesi. Çağdaşlarının çoğu gibi Blum için de paranın değerinin düşürülmesi kayıptı- nerdeyse paranın değerinin bir parçasının çalınmasıydı. Konu, ekonominin yapısının bir parçası olarak düşünülmediğinden Blum, çekici sözlerle kararını açıkladı: "Ülke,

güzel bir günün sabahında para değerinin düşürüldüğünü açıklayan ilanlarla duvarları dolduracağımızı bizden beklememeli ve korkmamalıdır."

Sonuç olarak, Fransız ekonomisi ile Halk Cephesinin önderlerinin kararlarında çok az rolü olan dünya ekonomisi arasındaki dengesizlik daha da arttı. Fransa'nın dış ödemeler dengesi bozuluyor, Fransız mallarının fiyatları dünya fiyatlarına göre daha hızlı yükseliyor, bütçe açığını kapatmak ve hem Halk Cephesinin iktidara gelmesiyle duyulan ve hem de ülkenin her yanına yayılan grevlerle daha da artan endişe duygusu nedeniyle ülkenin altın rezervleri durmadan eriyordu. Eylül 1936 da Blum para değerinin düşürülmesine karşı artık daha fazla durulamayacağını anladı. Borsa kapatıldı. Para değeri dalgalanmaya bırakıldı ve altın ihracı yasaklandı. 28 Eylül'de de frankın değeri yüzde 25 oranında düşürüldü. Para değerinin düşürülmesiyle ilgili yasa Parlamentodan kolayca geçtiyse de Senato'da ancak on oy farkla kabul edildi.

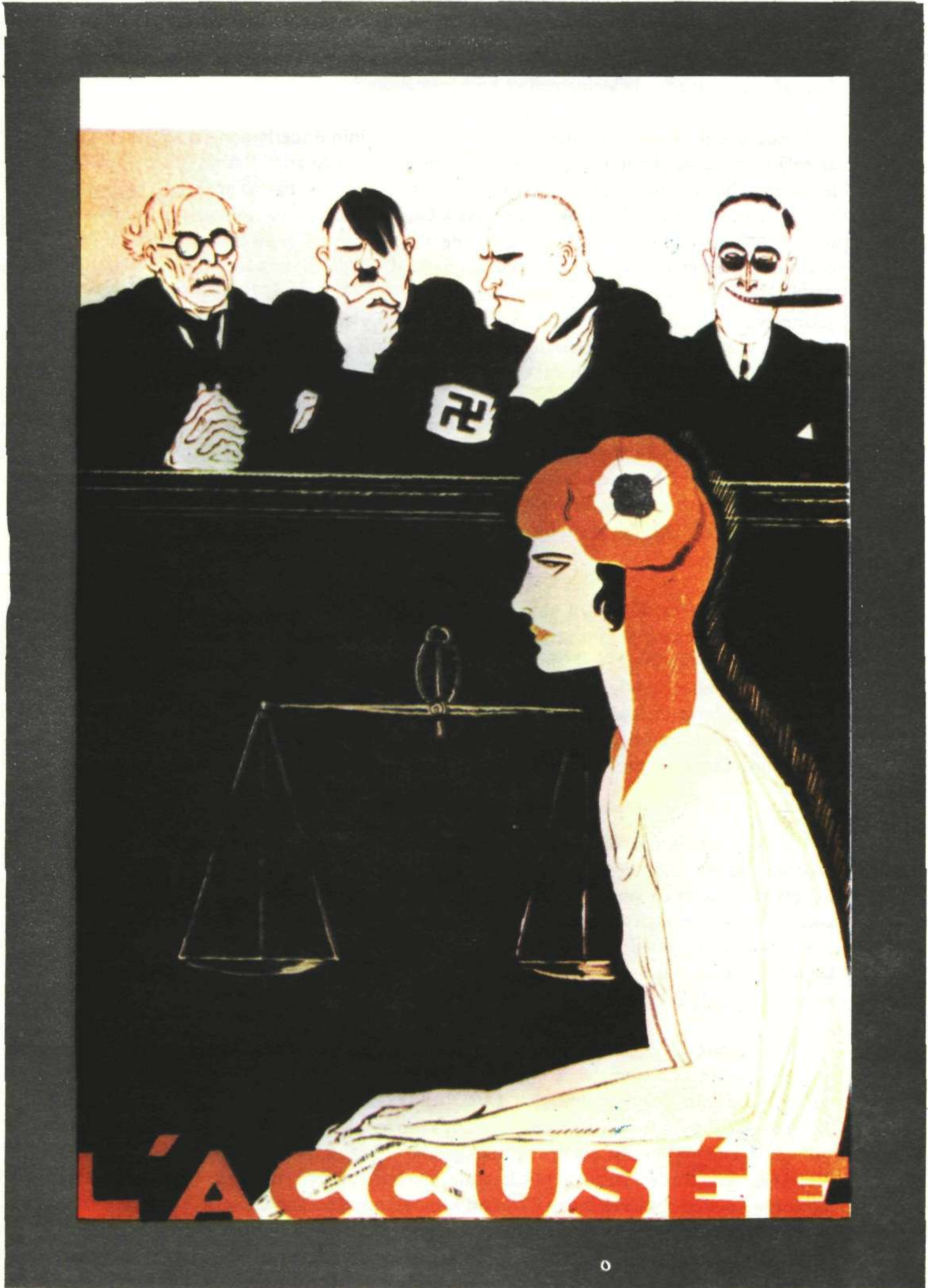
Para değerinin düşürülmesiyle ekonomi hemen canlanırken önemli sanayi kollarında haftalık kırk saatlik çalışma süresi uygulamaya konuldu. Ekonomik kalkınma için ortaya bir olanak çıktığı sırada bu uygulama üretimin artmasını önleyen suni bir engeldi. Sanayi üretimi hızla düştü, devletin vergilerden sağladığı kazanç azaldı ve -gene ekonomik nedenlerden çok duygusal bir davranış yüzünden- altın yeniden ülke dışına kaçırılmaya başladı.

İktidara gelişi henüz bir yıl olmamıştı ki, Leon Blum hükümeti reform programını yavaşlatmak ve söz verdiklerini yerine getirmek için bir "duraklama" istemek zorunda kaldı, yaşlılara emekli aylığı bağlanması, ücretlerin yaşam koşullarına göre ayarlanması ertelendi ve kamu hizmetleriyle ilgili programın kapsamı daraltıldı. Böyle olunca, Komünistler kaçınılmaz olarak Halk Cephesine karşı saldırıya geçtiler ve sosyalist partinin sol kanadı da onları destekledi. Bütün bu yüklenmelere bir de General Franco'ya karşı İspanya'nın Cumhuriyetçi hükümetine yardım etmediği için hükümete yapılan saldırılar eklendi.

İlk bakışta halk cephesi hükümetinin İspanya hükümetine yardım edeceği kanısı uyanıyordu. İspanya'daki de bir Halk Cephesi hükümetiydi (Frente Popular). Faşizme karşı çıkma, Fransa'da güçlü bir duygusal baskıydı; Pirenelerin öte yanındaki hükümet bir askeri, diktacı ve faşist ayaklanmaya karşı çarpışmaktaydı. Daha hafif çatışmalar için bile İspanyol hükümetinin herhangi bir hükümet gibi kendisini savunması amacıyla silah satın alma hakkı vardı ve Fransa ile 1935'de imzalanan ticaret anlaşması bu tür bir alımı mümkün kılmaktaydı.

20 Temmuz 1936 günü Blum, İspanya Başbakanı Jose Giral'dan iki gün önce İspanya'da başlayan ayaklanmalar için yardım isteyen bir telgraf aldığında, ilk tepkisi İspanya'nın yardımına koşmak olmuştur. Oysa İngiliz hükümeti ile Fransız kabinesindeki bakanların çoğu aynı kanıda değillerdi. İspanya'nın iç işlerine ne şekilde olursa olsun karışılmasına kesinlikle karşı çıkan İngiltere gerekirse Fransa'yı durdurmaya hazırdı. Radikaller ve Sosyalistler İspanya hükümetine yardım edildiği tekdirde Fransa'nın ikiye bölüneceğini ileri sürdüklerinden Blum'un kabinesi ikiye bölündü.

Radikaller ve Sosyalistler doğru düşünüyorlardı: Fransanın yanlış tarafın yanında savaşa sürüklenmesinden Sağın duyduğu korku İspanya İç savaşıvla artmıştı. Sağcılar,

Fransa uluslararası bir mahkemenin (Mac Donald, Hitler, Mussolini ve Roosevelt'ten oluşan) Halk Cephesi hakkındaki kararını beklerken.

Bir Galyalı'nın komünizm, nazizm, sosyalizm ve masonluğun saldırılarına karşı koyarken gösteren bir Fransız milliyetçi-duvar ilanı.

ve muhafazakar kişilerini barındıran Senato'da 72'ye karşılık 188 oyla reddedildi. Blum da Başbakanlıktan çekildi.

Fakat yenilgiyi kabullenmedi. Halk Cephesinin varlığını hâlâ sürdürdüğü - ve ekonomik durumun düzeltileceği - kanısı yaygınlaştırılmaya çalışılıyorsa da gerçekte Cephe yenilgiye uğramıştı. Daha önce gördüğümüz gibi, bazı partilerin Halk Cephesinde birleşmeleri kolay olmamış, Cephenin kurulması vakit almıştı. Cephe yıkıldığında suçun başkalarında aranması ve suçlamaların birbirini izlemesi kaçınılmazdı. Özellikle Radikallerin çoğu Komünistlere yükleniyordu. Hele Nazi - Sovyet Paktının imzalanmasından sonra Daladier hükümeti Komünistleri baskı altına aldığında bu saldırılar son haddini bulmuştu. Ekonomik sorunların çözümünde güçsüz kalmış olsa da, Blum'un hükümetinin bir sınıfın veya bir partinin değil Fransa'nın geleceğinden sorumlu olduğuna kesinlikle inandığını anlayamayan Sağın telaşını Daladier hükümeti körüklemekteydi. Blum başka bir politik sistem içinde çalışmış olsaydı, ekonomiyi harekete geçirerek yerini dört veya beş yıl süreyle soruması, engellemelere karşı koyması ve yeniden halkın sevgisini kazanması, kesinlikle söylenemese bile, mümkün olurdu. Fakat Üçüncü Cumhuriyetin ölçüleri ve düzenlemeleri nedeniyle Blum hükümetinin dağılması, halkın Cumhuriyete inancını, bağlılığını bir kat daha sarsmış, halka gideceği yönü kaybettirerek üç yıl sonra kurulacak Vichy hükümetine giden yolu hazırlamıştır.

Ayrıca Halk Cephesi, Fransa'nın politik yaşamının kapsamında bulunan parlamentoya karşı güçleri ortadan kaldıramamıştı. Tam aksi, Cephe iktidara geldiği sırada Jacques Doriot'un Parti Populaire Françasie'i kurulmuştu- Francist Parti'den daha önemli, Faşist eğilimli bir parti ve hükümet darbesi için ayrıntılı plan hazırlayan fesat dolu gizli bir kuruluş.

22 yaşındayken Komünist Partisinin ilk kurulduğu 1920 yılında Partiye katılarak politikaya bir Komünist olarak atılmıştı. 1920'lerin gittikçe artan disiplinli düzenine uymayan fakat baştan çıkarıcı önderlik niteliği yüzünden - gerek parti içinde gerekse genç bir milletvekili olarak parlamentoda— vazgeçemediği sert ve küstah konuşmalarıyla politikada usta olduğunu ortaya koymuştu. Stavisky skandalının patlak verdiği sırada Doriot Sosyalistlerle eylem birliği yapılması için direttiğinden partisiyle arası açılmışsa da kısa bir süre sonra parti, politikasını değiştirmiş ve Doriot'nunkini benimsemişti. Fakat bu süre içinde de Doriot kendi partisinin büyük desteğine rağmen Enternasyonel tarafından partiden atılmıştı. İki yıl içinde eskiden sömürgeciliğe karşı çıktığı şiddetle Komünizme düşman oldu. 1936 Haziran ayında Parti Populaire Français Paris'in St. Denis semtinde kuruldu.

Partinin Faşist bir görünümü vardı — bayrağı, selamı ve marşı. Doktrini milliyetçi ve sosyalistti. Sağın ve Solun milliyetçi simgelerini almıştı — Jean D'arc'ı ve 1790'daki büyük Federasyonlar Bayramını. Ayrıca, "tröstlerin kapitalizmine, merkezileştirilmiş büyük işlere, ortak borsa şirketlerinin kapitalizmine, yönetim kurullarına ve bankalara" (Hitler'in sanayicilerin desteğini kazanabileceğini sezmeden önce yaptığı gibi) şiddetle karşı çıkılıyordu. Parti gittikçe Yahudi düşmanı olmaktaydı. Önemli sayıda taraftarı bulunan örgüt, 137.000 üyesi olduğunu ileri sürüyor ve yayın organı L'Emancipation 200.000 basıyordu. Bu durumda, 50 - 60 bin kişi alan Paris'in en büyük konferans salonu Velodrome d'Hiver' elbette dolacaktı. Ve Doriot gerçek bir Faşist ör-

kaçınılmaz olarak, kendi değerlerini ve kendi Kiliselerini - Solun zülmüne karşı savunan Franco'dan yanaydılar. İngiltere'nin baskısı da Blum için önemli olmuştur– Rusya'ya güvenmediği ve Laval'ın İtalyan politikasını kabul etmeyip bir kenara bıraktığı için İngiltere ile ortak bir dış politika gütmeye büyük değer vermekteydi.

Buna rağmen, İspanya onun için istifa etmesini düşündürecek kadar önemliydi. Blum'u çıkmazdan kurtaran, Fransa'da Halk Cephesinin dağılmasının İspanya'ya silah satılmamasından daha tehlikeli sonuçlar doğuracağını ileri süren İspanyol hükümeti oldu. İspanyol hükümetinin hesapları, Franco'ya yapılan İtalyan yardımı arttıkça elbette değişti; İspanya yüzünden uluslararası bir savaş tehlikesinden kaçınması için Blum'a yapılan baskılar da değişmişti. 1936 Temmuz sonu ve Ağustos başında Blum kendi kabinesinde gittikçe daha yalnız kalıyordu ve sonunda İspanya'nın iç işlerine karışma ma politikasını kabul etmek zorunda kaldı. Bundan sonra İspanya'ya çok az Fransız silahları gönderilmiştir- ya Meksika ya da gizli olarak Pireneler üzerinden.

Fakat İspanya'nın iç işlerine karışmama, Fransa içinde bölünmeyi ortadan kaldırmadı. Bir Halk Cephesi hükümetinin sağ ile uzlaşması zaten yetersiz olduğundan Solun ve Fransız Sosyalist Partisi'nin içinde bölünmeleri şiddetlendirdi. Komünistler, katılmayı reddettikleri hükümete karşı ağızlarına geleni söylerken, Sosyalist Partinin sol - kanadı Komünistler, katılmayı reddettikleri hükümete karşı ağızlarına geleni söylerken, Sosyalist Partinin sol - kanadı Komünist dostlarını Radikallere tercih ederek hükümetten uzaklaşıyorlardı. Ve bu anlaşmazlıklar kaçınılmaz olarak sokağa döküldü. Halk Cephesinin gelişimi sırasında ve daha sonra da oturma grevlerinde halkın heyecanını ve gösterilerini bastıracak bir şey yapılmamıştı. Dolores Ibarruri - La Passionaria (İhtiras Çiçeği) olarak tanınan, İspanyol Komünistlerinin en göze çarpan kişisi İspanyol cumhuriyetini desteklemek için yapılan mitinglerde konuşmak üzere İspanya'dan geldi. Yüzünde ciddi ve bağnaz bir ifade, üstünde simsiyah bir giysi ile devrimci bir azizeye benziyordu. Blum, Militanlar ve kendi partisinin taraftarları önünde hükümetinin İspanyol politikasını haklı göstermeye çalışıyordu - konuyu duygusal açıdan ele alarak barışı korumak amacıyla İspanya'ya yardım elinin uzatılmadığını söylüyordu. Fakat İlkbaharda yeniden daha temkinli ekonomik politikalara dönüldüğünden, sol - kanadın hükümete saldırıları iki kat artmıştı. Gösterilerde her zaman var olan şiddete dönüşme tehlikesi gittikçe büyümekteydi ve Mart 1937'de Place Clichy'de kalabalığı dağıtmak üzere polisin işe karışması, yedi kişinin öldürüldüğü bir ayaklanmaya neden oldu. Gösteriye katılanların sayısına göre az kayıp verilmişti ama bu olay solculara devrimci olduklarını ileri süren ve 1848 ile 1871'de silahları işçilere doğrultan daha önceki Fransız hükümetlerinin yaptıklarını anımsatmıştı. O kadar geriye gitmeıerine gerek bulunmayan Radikaller için ise olay, tehlikenin artık Faşist Birliklerden değil, yedi kişinin ölümünden sorumlu olduklarına inandıkları Komünistlerden geleceğini göstermekteydi.

Hükümet artık bir çıkmaza giriyordu. Altının ülke dışına kaçırılması devam ediyordu - ilk önceleri bu, sadece zenginlerin ülkelerinin geleceğinden kuşkuya düştüklerini gösteriyordu ama sonradan endüstriyel faaliyetin gittikçe azalmasıyla frangın yeni değerinin korunması için ayrılan fonu tehlikeye sokacak kadar büyüdü. Haziran ayının ortasında Blum, Parlamentodan bunalıma çare bulmak için Haziran sonuna kadar geçerli olmak üzere tam mali yetki istedi. Parlamento kendisini desteklediyse de, istediği yetkiler , üyeleri dolaylı seçim sistemiyle seçilen ve Fransız politik yaşamının tüm titiz

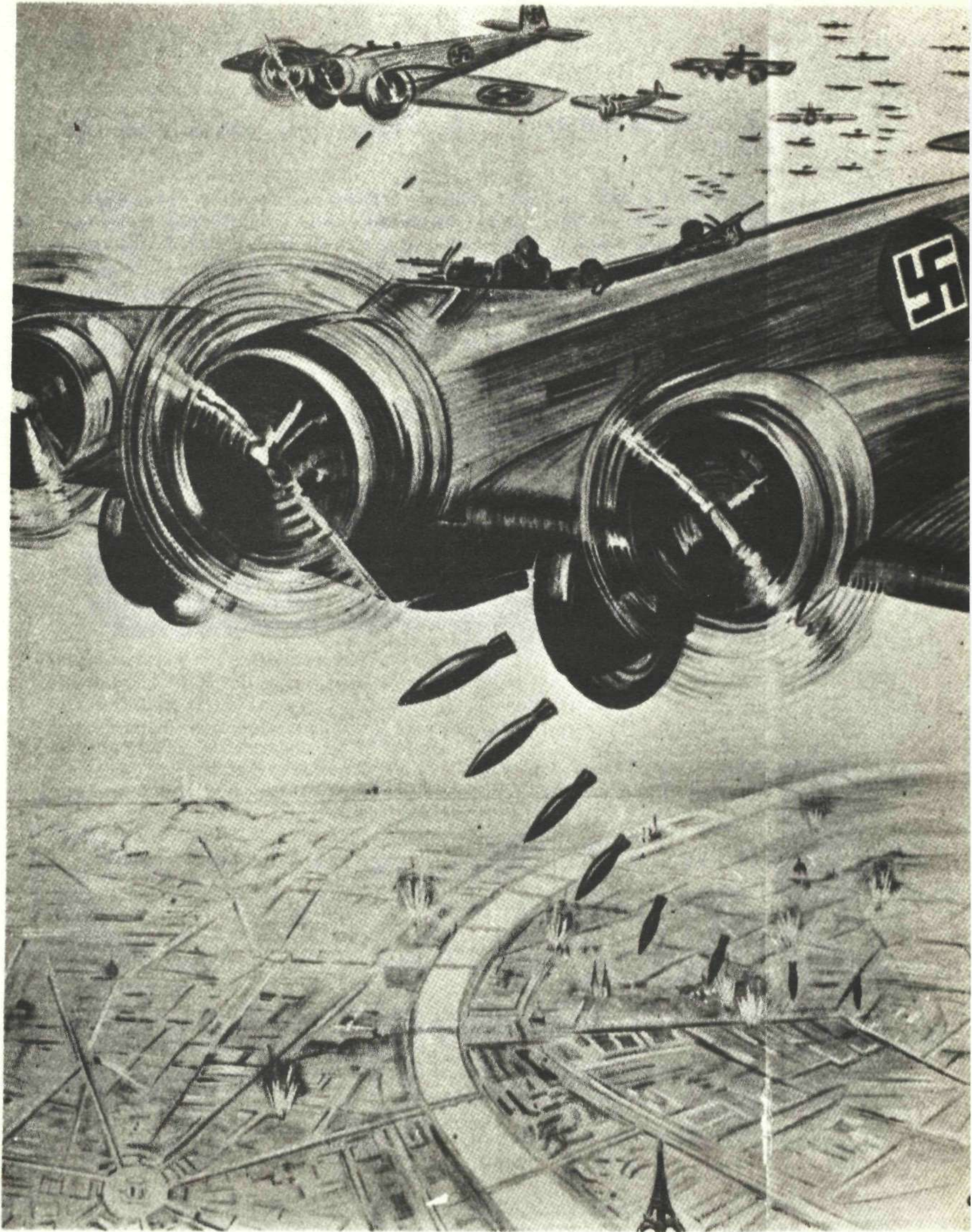
Miro tarafından hazırlanmış bir kralcı broşürü kapağı, "İspanya'ya Yardım"

neği olarak gücünü kitlelerden aldığını ileri sürdüğünden amacına ulaşması beklenen bir önderdi.

Aynı günlerde başka bir örgüt oluşmuştu - Comite Secret d'Action Revolutionnaire (PPF). Üyelerinin bir kısmı Action Française'den ayrılanlardan, bir kısmı da de la Rocque'un eyleme geçmeyi ertelemesini ya da Birliğin bir politik partiye dönüşmesini kabul etmeyenlerden oluşmuştu. Önderleri eski bir Action Française üyesi olan Eugene Deloncle gemi inşa mühendisi ve şirket direktörüydü. Örgüt, çok yakın zamanda gerçekleşeceğine inandığı Komünist devrimini kendilerinin yapacağı bir darbeyle gerçekleştireceğini gizlemiyor ve hazırlıklarını sürdürüyordu. İtalya'dan ve İspanya'dan çok sayıda silah almıştı.

Örgüt, gizli bir kuruluşun tüm çekici niteliklerine sahipti ve üyeleri de herhalde Action Française üyesi Maurice Pujo'nun kendilerine cagoulards (kukuletalılar) diye ad takmış olmasından hoşlanıyorlardı. Gerçekten aman tanımayan bir örgüttü. Disiplinsizlik ölümle cezalandırılıyor ve bu cezalar da uygulanıyordu. Mussolini hayranı olan cagoulards İtalyan gizli servisinin emriyle iki mülteciyi öldürmüşlerdi.

PPF hiç bir zaman bir seçime katılmadığı gibi cagoulardsda planladıkları darbeyi gerçekleştirmediler. Sosyalist bakan Marx Dormay, Doriot'a St. Denis belediye başkanlığından el çektirmiş ve cagoulards'ın darbe planını 1937 Kasım ayında ortaya çıkarmıştı. Fakat PPF, Vichy'nin Nazi Almanyası ile işbirliğinin temel yapısını oluşturmuştur.

Yarın bu bizim kaderimiz olacaktır, eğer... "- Halk Cephesinin barışçı politikasının sonuçlarını gösteren uyarıcı bir duvar ilanı.

BÖLÜM: 6

Savaşa doğru

Halk Cephesinin başarısı ve yenilgisi çeşitli şekilde değerlendirilebilir. Fakat o sırada Almanya'da yer alan olaylar göz önüne alınırsa aradaki fark korkutucudur. Halk Cephesi Fransa içindeki Faşizm tehlikesiyle uğraşmış, sonra da İspanya'daki olaylar nedeniyle daha da bölünmüştür. Ülke içindeki Faşizm tehlikesinden çok daha büyük bir gerçek tehlike ise Ren'in karşı kıyısından gelmiştir: Nazi düzeninin başarısı, nüfusu Fransa'nın hemen hemen iki katı olan, doğal kaynakları zengin, hatta gelişmiş sanayii ile daha iyi olanaklara sahip bir ulusun üretim doruğuna ulaşmak ve herşeyden önce silahlanmak için hazırlandığı anlamına geliyordu. 1938'de Almanya'nın üretimi 1930'dakinden yüzde 30 daha yüksekti; Fransa'da ise üretim, haftalık kırk saatlik çalışma süresinin uygulanmasıyla düşmüştü - çelik üretimi 1936'da 1928 üretiminin yüzde 68'i idi, 1937'de yüzde 82'ye çıkmış ve 1938'de yüzde 64'e düşmüştür.

Halk Cephesi hükümeti Alman tehlikesinin farkındaydı; bu tehlike Blum'u İspanya'daki İç Savaş kadar rahatsız ediyordu. Savaştan nefret ediyordu ve bir silahsızlanma ile barış politikasına bağlanmıştı. İspanya'ya Fransa hükümetinin yardım etmeyişini haklı gösterirken dediği gibi, "Beni çok iyi anlıyorsunuz: şimdi ve gelecekte savaş tehlikesini yoketmek için herşey yapılmalıdır. Yarın gerekli veya kaçınılmaz olduğu için bugün savaşı düşünmeyi reddediyorum. Savaş ancak mümkün olduğu kabul edildiğinde mümkündür. Bana gelince, barış için ümitsizliğe kapılmayı ve barışın korunması için Fransız ulusunun harekete geçmeyeceğini düşünmeyi reddediyorum."

Blum hükümeti döneminde, diplomasi gerektiren İspanyol İç Savaşının dışında uluslararası herhangi bir bunalım yer almamıştı. Barışı sürekli kılmak için çırpınan Blum, Hitler'in Maliye ve Ekonomi Bakanı Hjalmar Schacht'ın 1936 Ağustosunda Fransa'yı ziyaretini Almanya ile görüşme olanağı sağlayacağı için hoşkarşılamışve halk önünde yaptığı konuşmalarda Fransız ve Alman görüşlerinin uzlaşmasını sağlayacak her türlü görüşmelere gireceğini belirtmişti. Fakat onun bu iyimserliği ve iyilik ve mantıklılığın insanın doğal nitelikleri olduğuna yürekten inanışı, ancak 1938'de Hitler düzeninin saldırganlığı kendini gösterdiğinde yıkılmıştı.

Daha önceleri Blum silahlanmanın hızlandırılmasını ilen sürmüştü. Mart 1935'de askerlik iki yıla çıkarılmış, 1937'de ordu bütçesi 1936'ya göre iki kat artırılarak üç milyar franga yükseltilmişti - 1938'de beş milyardan fazlaydı. Fakat Fransa'nın savunma gücünü Almanya'nın ki ile eşit düzeye getirmek için sadece para harcamak yeterli değildi Ülke savunmasını güçlendirmek zorunlu hale gelmişti - Fransa'nın kendini savunması gerekliliği kendini gösterirken, Almanya'nın genişlemesi ve bunu başarmak için de silahlı kuvvetlerin güçlendirilmesi Hitler'in başlıca amacıydı. O saldırıya geçeceği zamanı ve saldırı şeklini kendisi saptayacaktı- ve kendine özgü biçimde bunu yaptı da.

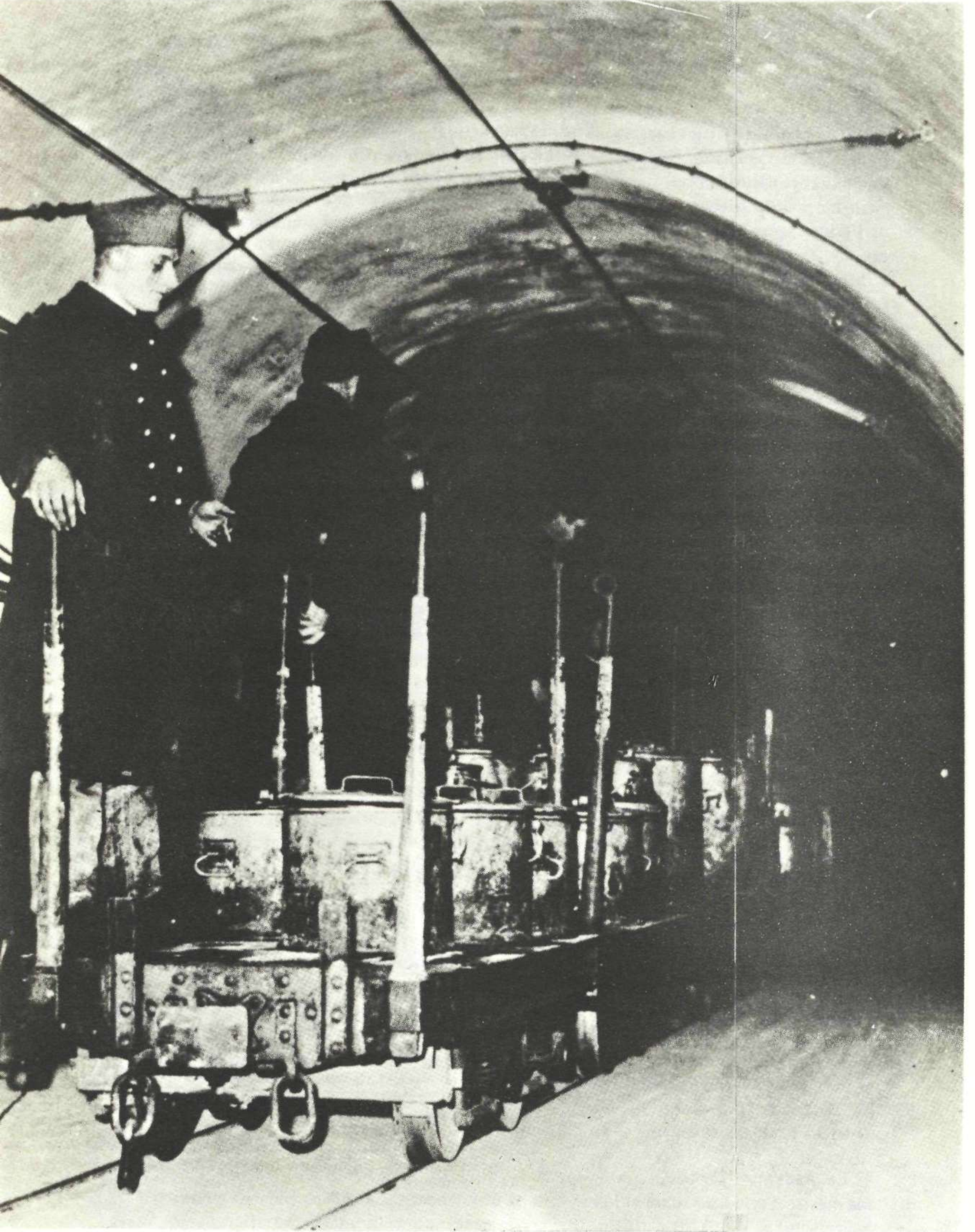
Oysa Fransa'da hemen herşey, tek başına bir işe yaramayan teknik beceri dışında, başarılı bir silahlanma politikasına karşıydı. Savaş sırasında Vichy hükümeti silahsızlan-

ma konusundaki başarısızlığı Halk Cephesinin üstüne atma yolunu aramıştır; fakat Blum ve Kabinesi Riom'da yargılandıklarında, savcılar askeriyenin başarısızlığının kanıtları karşısında suçlamalarına son vermek zorunda kalmışlardır. Öte yandan, politikacıların İngiltere'de Liddell Hart tarafından ileri sürülen ve Almanya'da General Guderian tarafından uygulanan fikirleri benimsedikleri bir gerçektir. 1934'de Yüzbaşı de Gaulle, hemen harekete geçebilen bir ordunun önemini kendi açısından açıkladığı Vers L'Armee de Metier'i yayınlamıştı. De Gaulle sadece stratejiden söz etmiyor, seçkin askerlerden oluşan profesyonel birliklerin kurulmasının gerekliliği üzerinde de ısrarla duruyordu. Politik itirazlar, önerilerin tamamen askeri açıdan ele alınmasını engelledi; çünkü cumhuriyetçi geleneğin temelinde, hükümet darbesi yapabilecek bir profesyonel güç yerine bir "halk ordusu" inancı yatmaktaydı. Gene de, de Gaulle'ün fikirlerinin kabul edilmemesinin başlıca nedeni, politikacıların stratejik bakımdan körlüğüdür- sadece Reynaud, hazır bir ordunun gerekliliği üzerinde ısrarla durmuştu. Politikacıların sorumluluğu ne derece olursa olsun, görevleri sivillere fikir vermek olan generallerin sorumluluğu daha büyüktür.

Ellerinde Guderian'ın panzer tümenleri hakkında haberalma kaynaklarından gelen kanıtlar, önlerinde İspanyol İç Savaşında kendini gösteren Alman taktikleri olduğu halde makinalaşmış savaş hakkında hiç bir şey öğrenmek istemiyorlardı. Generaller, 1939'da Almanya'nın Polonya'da yaptıklarıyla bile sarsılmayan, "Petrol pis, at gübresi temizdir," inancı içindeydiler.

Tamamen teknik açıdan bakılınca, Fransa'nın elinde başkalarında bulunmayan bazı şeyler vardı. Maginot Hattı, tek başına bunlara bir örnekti. 1930 yılında yapımına başlanmış ve 1935'de Almanya'nın işgal edilen son bölgesinden Fransız askerleri çekildiğinde bitirilmesi planlanmıştı. (Aslında askerlerin geri çekilmesi 1930'da tamamlanmıştı.) Maginot Hattı İsviçre sınırı yakınından başlayıp Belçika ve Lüksemburg sınırlarının birleştiği Longwy'e kadar uzanacaktı. Hattın güç noktalarını meydana getiren kaleler, Vaubon zamanından beri Fransızların ileri oldukları istihkâmcılık örneği idiler. Alistair Horne, To Lose a Battle adlı kitabında şöyle yazar: "Birlikler, kalelerin bir tepenin eteğine gizlenmiş, mağarayı andıran kapılarından içeri girdiklerinde yeryüzüne çıkmadan haftalarca oturabilecekleri, uyuyabilecekleri, yiyecekleri, çalışacakları ve eğitim yapacakları bir Gal uygarlığına adım atmış olurlardı - bugünün Kuzey Kutbunun altından geçen nükleer denizaltılarından pek farklı kışlalarından ve kantinlerinden topların başına kısa sürede ulaştırır, gene toprak altında kurulmuş büyük elektrik santralları ışık ve ısı sağlar güçlü kompresörler içeriye hava basar ve kaleleri zehirli gaza karşı korur, çok geniş yeraltı yiyecek ve su depoları ile yakıt tankları Fransız ordusunun geri kalan kısmıyla aralarında bağlantı kesildiği takdirde üç ay süreyle tüm ihtiyaçlarını karşılayabilirdi."

Herşeye rağmen, teknik nitelik tek başına bir yarar sağlamaz-hatta tehlikeli derecede yararsızdır. Maginot Hattı, ekonomik bunalım yıllarında silahlanma için ayrılan harcamaların büyük bir kısmını yutmuştur. Sadece savunucu bir yapıya sahip olması ve Belçika sınırını kapamaması üzerinde sık sık durulmuştur. Ren bölgesinin askerileştirilmesinden sonra Almanların yapımına başladıkları hat ile arasındaki fark, bu noktanın önemini ortaya koyar. Fransa tarafında Longwy'den denize kadar kuzeyde bir aralık bırakan her iki hat karşılıklı yer alıyordu. Almanlar bu aralığı Fransa'ya saldırırken kullanacaklar, Siegfried Hattı da asker sayısı az olan merkezdeki savunmayı güçlendirecekti; Fransızların ise

Maginot Hattında görevli askerlere dağıtılmak üzere nakledilen karavana.

savunucu Maginot Hattını kapsayacak saldırı hareketi için planları yoktu ve kuzeydeki aralığı kapatamamışlardı. Başlangıçta, Belçika'nın savunma güçlerinin hattın yokluğunu kapatacakları düşünülmüştü. Ren bölgesinin askerileştirilmesinden sonra Belçika'nın tarafsız bir politika izlemesi yüzünden Fransızların Belçika ordusuyla ortak planlar yapması, 1939'da savaş başladığında bile olanaksızdı; Maginot Hattını, Belçika sınırını kapatacak şekilde uzatmak için de Fransızların ne niyetleri ne de paraları vardı.

Stratejik planlama güçsüz olduğu gibi, ülke sanayiinin silahlı kuvvetleri beslemesi de zayıftı. Burada suç, tek tek bakanlardan çok politik sistemdedir. Üçüncü ve Dördüncü Cumhuriyetler zamanında sivil hizmetlerin hükümet bunalımlarına rağmen yerine getirildiğinden sık sık –ve yanlış olarak– söz edilirdi. Sivil hizmetlerin verimli yönetimin sürekliliğini sağladıklarına kuşku yoktur; fakat örneğin, dengeli bir hava gücü kurmak için en modern tekniklerle hangi uçaklarınüretileceğininzamanında saptanması için uzmanların görüşü ile politikacıların kararlarının bir araya gelmesi gerekir. Oysa Fransız hava kuvvetleri, sık sık değişen hükümetlerin ve uçak yapımından çok uluslararası silahsızlanma ve devletleştirme konularıyla ilgilenen bir Halk cephesi bakanının (Pierre Cot) eline kalmıştı. Uçak sanayii tam toptan üretime geçmişken, haftada kırk saatlik çalışma süresini de kapsayan Halk Cephesinin reformlarının kapsamına alınmıştır.

Fransa'nın askeri güçsüzlüğünü 1940'da savaşa girdiğinde, sonucu elbette etkilemiştir. Daha önce de, ülkede yenilgi düşüncesinin yayılmasına büyük katkısı olmuştur. İngiliz hükümeti ve halkı Fransa'nın savaştan kaçınması için girişimlerde bulunduğu halde, İngiltere'de Fransa'daki gibi yenilgiyi önceden kabullenmek söz konusu değildi. Askeri güçsüzlük nedeniyle Fransız komutanları ve sivil politikacılar –başta Hava Kuvvetleri Komutanı General Vuillemin ve Georges Bonnet olmak üzere– kabadayılıklara ve Nazilerin düşmanlarını dehşete düşürmek için etrafa duyurdukları gerçek askeri güçleriyle yüzyüzeydiler. Fransızlar sadece müttefiklerini savunmak için yeterince güçlü olmadıklarına inanmakla kalmayıp, kendi ülkelerini bile savunamayacak kadar güçsüz olduklarına inanmışlardı.

Ayrıca, sosyal çekişmeler ve hükümetlerin kısa süre içinde düşmesi ülkenin politik yaşamını geniş ölçüde etkilemeye devam ediyordu. Oysa Alman dinamosu gittikçe artan bir güçle dönmekteydi: İngiltere'de bile ekonomik koşullar iyiye doğru gitmeye başlamıştı ve daha önemlisi, İngiltere enerji dolu, faal bir Başbakanın yönettiği dengeli ve yerine oturmuş bir hükümete sahipti. Fransa'da ise Halk Cephesi hükümeti düştükten sonra Cephe'nin kendisi de gittikçe gücünü yitirmekteydi. Blum hükümetinin yerini Chautemps'in başbakanlığını yaptığı bir kabine almıştı. Sosyalistler bu kabineye de katılmışlardı ama şimdi söz sahibi olan radikallerdi. 1937 yılı sonunda 1936'daki geniş kapsamlı grevlerden etkilenmemiş olan Goodrich lastik fabrikasında Paris bölgesinin kamu hizmetleri kuruluşlarında (otobüs ve metroyu da içine alan) genel grevlere gidildi. Kamu hizmetleriyle ilgili kuruluşların greve gitmesi bir Sosyalist olan İçişleri Bakanını zor duruma düşürmüştü. Cagoule'a karşı çıkması politik açıdan olumlu karşılanmıştı ama İşverenler Sendikası (Confederation Generale du Patronat français) bürolarına, Makina Sanayii Sendikasının genel merkezine bomba yerleştirip bundan Cagole'u sorumlu tutmak, Cagoule'nin bir hükümet darbesi hazırlamakta olduğunu ortaya çıkarmak ülke içindeki çekişmeleri ve gizli düzenlemeleri arttırıyordu.

Bu arada Halk Cephesini ayakta tutmak gittikçe güçleşmekteydi. Cepheden ilk kopma meydana geldikten sonra birliği resmen ilk olarak bozan parti olmak istemeyen Radikaller işbirliği yaptıkları partilere karşı her zamanki tutumlarını takındılar. Daladier'in

1937 sonbaharında yapılan illerdeki seçimlerde Sosyalistlerin işbirliği yaptığı partileri oyuna getirdiklerini ileri sürmesi (belki de doğruluğunu ispat etmeden), Cephe'nin yıkılmakta olduğunu gösteren belirgin belirtilerdendi. Daladier şöyle demişti: "eğer sınıf disiplini birinci plana alınıp cumhuriyetçi disipline daha sonra yer verilirse, biz de hiç duraklamadan kendimize istediğimiz gibi hareket etme hakkını buluruz." Sonraki aylar içinde okonomik durum, sermayenin yurt dışına kaçırılmasıyla yeniden bozuldu ve Chautemps da hükümetini istifa etmeye doğru yöneltti.

Chautemsp hükümetinin 1938 yılı Ocak ayında istifa etmesinden sonra meydana gelen hükümet bunalımında, hükümeti kurması istenenler arasında Leon Blum da vardı. Halk Cephesinden daha geniş, "Thores'den Reynaud'a kadar" bir kabine kurmaya çalışarak –kabine sol ve sağın adamlarını kapsayacaktı– ülkesini çıkmazdan kurtarmaya gayret ettiğini gösterdi. Fakat Blum'un girişimi başarısızlıkla sonuçlandı ve geri tepti. Blum, Halk Cephesiyle yetinemeyeceğini gösterdiğinde, Radikaller kabineye girmeye veya kurulacak hükümeti desteklemeye kendilerini zorunlu saymadılar. Chautemps'ın bu kez Sosyalistlere yer vermeden kurduğu yeni hükümet Ocak sonundan Mart'a kadar görevde kaldı ve mali yasalarla ilgili sorunlar nedeniyle istifa etti. Bundan sonra Blum'un kurduğu hükümet daha da kısa ömürlü oldu: bir kez daha ulusal birlik kurmayı deneyerek başarılı olamayınca Halk Cephesini yeniden kurmaya çalışmıştır. Fakat bu hükümet Blum'un ilk kurduğu kabine gibi çoğunluk sağlayamayınca istifa etti.

İkinci Chautemps hükümeti ile Blum'un hükümet kurduğu dönem arasında Hitler'in Avusturya'yı zorlaması ve Alman panzer tümenlerinin ülkeyi işgal etmesiyle (SS, panzerlerden önce Avusturya'ya girmiş ve Viyana'daki Yahudileri toplamaya başlamıştı) Avusturya Almanya'ya katılmıştı (Anschluss). Bu sırada Fransa'da olaya tepki gösterecek bir hükümet yoktu ve bir hükümeti bırakıp ötekine katılmaya hazırlananların dikkati de kabinenin kurulması üzerinde toplanmıştı. Daha önce Maliye Bakanı olan ve 1938'de Başbakanlık şansı yüksek olan George Bonnet Dışişleri Bakanlığına getirilmiştir. "Trois crises en trois mois" (Üç ayda üç kriz) adlı anılarında bu dönemi anlatır.

Gene de Avusturya'nın Almanya'ya katılması, Fransız politikasını derin şekilde etkilemişti. Ren bölgesinin askerileştirilmesinden sonraki iki yıl içinde ülke içinde olaylar birbirini izlemişti. Hükümetin haftada kırk saatlik çalışma süresinden kaçınmak için yaptığı girişimlere, toplu sözleşmelerle elde ettikleri başlıca haklarının tehlikeye düşeceğini sanan örgütlenmiş işçiler kitle halinde tepki gösterdiler ve çalışma saatlerinin arttırılmasıyla daha az sayıda işçi çalıştırılacağı kanısını değiştirmediler. Uçak sanayiinde ve Renault fabrikalarında çalışan işçiler greve gittiler (uçakların teslimi de böylece durdu). Hükümetin bu tür sorunlarına bir de partiler arasındaki politik birlik sorunu eklendi.

Avusturya'nın Almanya'ya katılmasından sonra gözler, kaçınılmaz olarak, Almanya üzerine çevrilmişti ve şimdi Sağın Almanya'ya karşı olan geleneksel milliyetçi tutumundan vazgeçmesinin önemi büyümüştü. Partilerin ortak kararıyla Halk Cephesi dağılmıştı ve artık herkes bir Ulusal Birlik hükümetinin kurulmasını istiyordu. Fakat böyle bir hükümet, eğer Almanya'ya karşı direnecekse, ancak 1914'den önce Reveil national'i sağlayan koalisyon gibi bir ortaklığa dayanmalıydı. Oysa Sağ en iyi şekilde, savunucu bir politika güdülmesini istiyor, en kötü şekliyle de Hitler'i Komünistlere tercih etmeye hazır durumda bulunuyordu. Flandin, "Avusturya için kahramanlık gösterilerine dalmayalım.

Maginot Hattımızın arkasına sığınalım" derken L'Action Française şöyle yazıyordu: "Bir doktrin savaşına hayır. Herşey kutsal topraklarımızın savunması için."

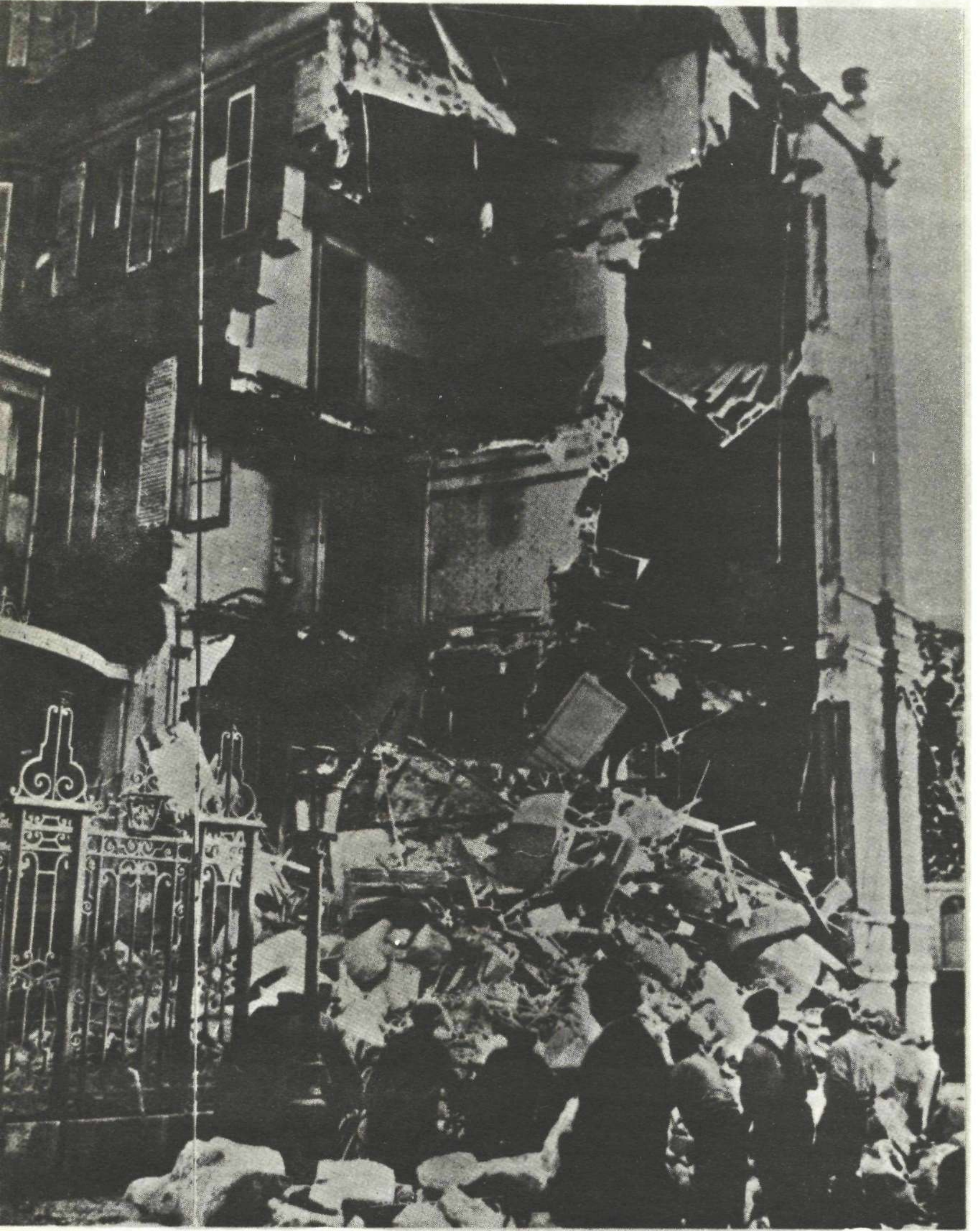
Hükümet Daladier'in başkanlığında kuruldu ve George Bonnet Dışişleri Bakanlığına getirildi. Daladier ile Bonnet'e görev verilmesi, Fransa'nın ılımlı bir politika güdeceğini doğruluyordu. Politik yöntemleri ve Alman sorununu ele alış biçimleri farklı olmakla birlikte aynı sonuca varıyorlardı. Almanya'ya karşı direnme yanlısı olan Daladier durumunu sağlamlaştıracak güce sahip değildi. Politik yaşamı süresince gösterdiği gibi başlangıçta kesin bir tavır takınır fakat baskı arttıkça geri çekiliverirdi. Bonnet ise herşeyden çok yenilgiyi önceden kabullenmişti ve ılımlı bir politika gütme yanlısı idi: yenilgiyi kabullendiğini Fransa'nın güçsüzlüğünü abartmakla ve savaşacak güçte olmadığını kesinlikle ileri sürerek gösteriyor, ılımlılığını da o sırada konuştuğu herhangi birisi tarafından istenilen cevapları vermeğe hazır olmakla belli ediyordu.

Hükümeti kurduktan kısa bir süre sonra Daladier, İngilizlerle görüşmek üzere Bonnet ile Londra'ya gitti. Görüşmelerin kayıtlarından, Fransızlar'ın İngilizlerin kendisini beğenmişlikleri ile karşılaşacaklarını önceden kestirmiş oldukları anlaşılmaktadır. Fransız bakanlar Çekoslovakya'nın tehlike içinde olduğunu ileri sürüp Almanya'ya karşı güdülecek ortak bir politikanın saptanması için İngilizlere baskı yaptılar. Daladier şöyle konuştu: "Almanya'nın üstünlük kurana dek her ay veya her üç ayda bir başarı kazanmasına izin verirsek, bu kez saldırılarını Batı'ya yöneltecektir. İngiliz ve Fransız hükümetleri arasında güdülecek kararlı bir politika ve ortak bir anlaşma gerçekleşemezse her iki ülke Avrupa'nın kaderini kendi elleriyle tehlikeye atmış olurlar."

Fransızlar İngilizlerden umduklarını alamadılar. Chamberlain Hitler'in Çekoslovakyayı parçalamak niyetinde olup olmadığını kesinlikle bilemediği için Çekoslovakya'nın yardımına koşmaya hazırlıklı değildi. Chamberlain hükümeti iktidara geldiğinden beri "Almanya ile genel bir uzlaşma"nın yollarını aramıştı. Oysa Çekler böyle bir uzlaşmanın gerçekleşmesini engelleyebilirdi.

İngiltere tarafından desteklenmiş olsalardı, Fransızlar başka türlü mü davranırlardı acaba? İngiliz hükümeti, Fransa'daki yenilgiyi kabullenme ve boyun eğme eğilimini değiştirebilir miydi? İmkansızdı denemez. Fransız kabinesi bölünmüştü. Almanya'ya karşı direnmeyi savunanlar arasında Paul Reynaud, George Mandel, Champetier de Rıbes, Campinchi, Zay ve QUeuille vardı. Daladier başlangıçta bunlar ile yenilgiyi kabullenmiş olanlar arasında –de Monzie, Pomaret ve Chautemps ile Bonnet– bocalamıştı. Daladier ve Bonnet Londra'ya gittiklerinde, İngiltere ve Fransa'nın birlikte verecekleri sert bir notayla Hitler'in Çekoslovakya üzerindeki baskılarının hafifleyeceğine ve bunalımın ortadan kalkacağına inanmakta haklıydılar. Oysa bu, zayıf politik çevreye sahip Fransız bakanların az ölçüde de olsa zaten gösteremeyecekleri kararlılık ve uzun süreli direnme gücü olmaksızın gerçekleşemezdi.

Hitler'in kararlılığı ve İngiltere'nin bir uzlaşma sağlamak konusunda iyimser görüşleri arasında Fransa kaçınılmaz olarak 1925'de Çekoslovakya ile imzaladığı savunma anlaşmasının üzerine yüklediği sorumlulukla karşı karşıya kalıyordu. İngilizler Daladier ve Bonnet'in Çekoslovakya ile yapılan anlaşmaya uymak zorunda olmadıklarına inanıyorlardı ama gerçekte anlaşma koşullarına uymamak onların elinde değildi. Saldırıya uğra-

Şiddet olayları devam etmekte, 1937'de içerde patlayan bir bomba ile yıkılan Paris'deki İşverenler Sendikası genel merkezi.

1938, Bastil Günü (14 Temmuz), Komünistlerin taşıdıkları bez ilanda, Fransız işçi sınıfının Sovyetler Birliğini savunmakla kendi çıkarlarını da savunduğu ileri sürülüyor.

dığından Çekoslovakya'nın yardımına koşmakla yükümlüydüler. Ayrıca Fransa, Avrupada anlaşma koşullarının yerine getirilmesinden sorumlu en büyük güç sayılarak yapılan bu dostluk anlaşması, 1920'lerin Doğu Avrupa politikasının bir parçasıydı. Çekoslovakya'ya yardım eli uzatmamak Fransa'nın artık Avrupa'da söz sahibi, büyük bir devlet olmadığını kabullenmek demekti.

İngiliz hükümeti Fransa'nın bir çıkmaz içinde bulunduğunu çok iyi biliyorsa da aldırmıyordu. İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Halifax, Kabine'ye durumu şöyle açıklıyordu: "Fransa, Almanya'nın henüz silahlanmadığı dönemde Çekoslovakya'ya karşı sorumluluk yüklenmiştir. Bugünkü koşullar altında mümkün olduğu takdirde Fransa'nın bu yükümlülükten kurtulması için çare aranmalıdır." Almanya ile Çekler tarafından kabul edilebilecek bir uzlaşma sağlandığında Fransa yükümlülükten kurtulabilirdi.

SORUNU BÜYÜTMEK

Güdülecek diplomasi böylece saptanmıştı. Fransız bakanlar, İngiltere ve Fransa'yı yeniden Avrupa'da birinci derecede söz sahibi birer devlet haline getirecek, Almanya'ya karşı güdülecek ortak bir politikanın saptanması için Londra'ya gelmişlerdi. O sırada Avrupa'da söz sahibi Hitler idi ve istese Çekoslovakya sorununu ortadan kaldırır veya ülkeyi işgal edebilir ya da sorunu büyütebilirdi –zaten o da bu sonuncusunu yapmıştır. En sonuncusu Chamberlain'in "Z planını" uygulama kararı– Almanya'ya giderek Hitler'le görüşmek– olan ve konuyla ilgili ardarda atılan adımlarla Hitler'e karşı durmak için planlanan diplomasinin önderliğini yapan İngilizlerdi. Berlin'e karşı güdülecek ortak bir politika yoktu. Sadece her iki devlet Prag'a karşı ortak bir politika güdüyorlardı– İngilizler Hitler'i Çekoslovakya'yı işgal etmekten vazgeçireceklerini umarak Almanya'nın isteklerini kabul etmesi için Çekoslovak hükümetinebaskı yapılması konusunda Fransızların desteğini sağlamışlardı.

Uluslararası bunalım kızıştıkça, Daladier kararsızlık içinde bocalıyor, Bonnet'in ise savaştan kaçınmak kararlılığı artıyordu. Hitler'in 12 eylül'de Nüremberg'deki partigünü gösterisinde yaptığı konuşmalar, Çekoslovakya ile ilgili niyetleri iyice ortaya çıkmıştı. Paris'deki İngiliz Elçisi, İngiltere'ye Bonnet'in "bitkin, tamamen yılgın ve kuşku içinde" bulduğunu bildirmişti. Daladier Londra ile ilişki kurmak için çırpınıp durmaktaydı: Hitler'in önünde eğilmeyi kendine yediremediğinden Fransa'nın Çekoslovakya'ya karşı yükümlülüğünden kurtulması veya savaşa girmesi şıklarından başka bir çözüm yolu bulunabilmesi için, bunu kendisinin yerine Chamberlain'in yapmasını istiyordu. Chamberlain'in 15 Eylül'de Berchtesgaden'a giderek Hitler ile görüşme kararını vermesinde, Fransız hükümetinin işi İngilizlere bırakmasının payı vardır:

Gene de Fransızlar tüm sorumluluğu İngiltere'ye bırakamazlardı. Chamberlain'in Hitler ile ilk görüşmesinden sonra Fransızlar Londra'ya gittiklerinde, kararlaştırılan bir İngiliz-Fransız ortak planıydı ve İngilizler bunun Çekoslovakya'ya verilişinde Fransızlarınkendilerini kesinlikle desteklemeleri için ısrar etmişlerdi. Buna karşılık Fransız bakanlar da Südetler bölgesinin Almanya'nın eline geçmesiyle toprak kaybedecek Çekoslovakya'ya Fransa gibi İngiltere'nin de teminat vermesi üzerinde diretmişlerdi. Oysa böyle bir teminat vermek İngiliz planlarına hiç uymuyordu. Fransız-Çekoslovak savunma anlaşmasınagirmekten yakasını kurtarmış olan İngiltere'nin Orta Avrupa'da bir bağlantıya

girmeye hiç niyeti yoktu. Sonunda, İngiltere, Çekoslovakya'nın "tarafsız bir ülkeyi" ve "barış ve savaş konularında bizim kararlarımıza göre hareket etmeyi" etmesi koşuluyla böyle bir teminat verilmesini kabul etti.

Berchtestagen bir hafta sonra Chamberlain ikinci kez Hitler'i görmeye giderken çok iyimserdi. İngilizler Fransızlar ve Çekler arasındaki diplomasiyi kontrolu altına almış, İngilizler ve Fransızlar prensipte Südetler'in Almanya'ya katılmasında anlaşmışlar ve İngiliz-Fransız planını Çeklerin kabul etmesi güven altına alınmıştı. Gerçekten, Chamberlain Hitler'in öngördüğünden de öte bir başarı elde etmişti.

Görünüşe bakılırsa, Hitler İngiliz ve Fransızların yakalarını kurtaracakları bir yol bulacaklarını, fakat Çeklerin Südetler'i Almanya'ya vermeyi kabul etmeyeceğini düşünmüş olmalıydı. Böylece bunu bahane ederek dünya savaşını başlatmak tehlikesini göze almadan Çekoslovakya'ya saldırabilecekti. İşte bu nedenle, tamamen saldırgan bir tutum takınmış ve oir an önce Südetler'e asker göndermekte diretir olmuştu. Aslında tam tersi oldu: kimseyle çatışmaya girmeden Südetler'i alabilecek fakat Çekoslovakya'yı ancak genel bir savaşı göze aldığında '.ezebilecekti". Çünkü Chamberlain İgiltere'ye döndüğünde, hem İngiltere hem de Fransa hazırlıklarını yoğunlaştırmışlardı —donanmayı harekete geçirerek ve Maginot Hattına asker yığarak. Aynı zamanda Chamberlain temsilcisi Sir Horace Wilson'u Hitler'e şu mesajı iletmesi için Almanya'ya göndermişti: "Eğer Fransa, Çekoslovakya ile arasındaki savunma anlaşmasının yükümlülüğü altında Almanya ile savaşa girecek olursa, İngiltere Fransa'yı destekleme zorunluluğunu duyacaktır."

Kuşkusuz bu, Hitler'in kendisine verilenle yetinmeyi kabul ettirmekte ve bir süre için savaşı önlemekte en büyük etkendi. En dik başlı halinde bile Hitler, Chamberlain'e çok şey vermeye hazır olan fakat zorbalığa kesinlikle karşı çıkan bir adam – açık bir kapı bırakmıştı ve Chamberlain de barış için son şansını da denemeden edemezdi. Böylece Mussolini'nin yardımlarıyla Chamberlain, Daladier Hitler ve Mussolini arasında Münih'te bir görüşme yapılmasına karar verildi. Toplantı sonunda imzalanan ünlü Münih anlaşmasıyla Südetler'in ilk bölgesinin, Hitler'in istediği gibi hemen (1 Ekim'de), bölgenin tümünün de on gün sonra işgali kabul ediliyordu.

Olayların gelişimi Daladier ile Bonnet arasındaki farkı kesinlikle ortaya çıkarmıştı. Daladier, Almanya'ya karşı çıkma durumuna itilmeye hemen hemen hazır gibiydi; oysa kendini Münih anlaşmasını kabul eder bulunca yılgın ve yenik düşmüş olarak derin bir umutsuzluğa kapılmıştı. Bonnet ise barış için bıkıp usanmadan çalışmış ve İngiltere ile Fransa'nın savaşmak zorunda kalabileceği hakkında ortaya atılan her türlü fikire karşı koymuştu. Hitler'e şimdi yerine getirilmeyen isteklerinin, daha sonra savaşa gerek kalmadan gerçekleşebileceğinin bildirilmesi için elinden geleni yapmıştır.

Savaşın patlak vereceği inancıyla ve uçakların gelip kentlerini bombalayacakları korkusuyla yattıkları 27 Eylül gecesinin sabahında halk ve politikacılar, barış umudunun hala var olduğunu görüp ertesi günde bir anlaşmanın imzalandığını öğrendiklerinde derin bir soluk almışlardı. Daladier Münih'ten dönüşünde kendisinin coşkun bir şekilde karşılanacağını hiç ummamıştı— Georges Bonnet'in planlamasıyla birdenbire oluşan, duygusal ve çoşku dolu bir karşılamaydı bu. Bunalım sırasında parlamentoda görüşmeler yapılmadığından Daladier bu şekilde karşılandığı için iyice şaşırmıştı. Neville Chamber-

lain sürekli olarak faaliyetlerini Avam Kamarasına bildirmiş ve Hitler'in dörtlü bir konferans yapılmasını kabul ettiği haberini de Avam Kamarasında konuşurken öğrenmek mutluluğuna ermişti. Fransa'da ise parlamentoda oturumlara ara verilmiş ve oturumların yeniden başlatılması için yapılan istekler hükümet tarafından reddedilmişti. Chamberlain'in Avam Kamarasındaki ayrıntılı bilgi veren konuşmaların aksine yüzeyden ve belgelerle desteklenmeyen Daladier'in konuşmasını dinlemek için parlamento en sonunda 4 Ekim'de toplanabilmişti. Komünistler ile Sağ'da tek başına biri olan ve bağımsız L'Epoque gazetesinin yazarı Henri de Kerillis'in anlaşmaya karşı çıktıkları altı saatlik tartışmalardan sonra 75'e karşılık 543 oyla anlaşma onaylandı.

Büyük bir parti olarak yalnız Komünistler anlaşmaya red oyu vermişlerdi; daha sonra kendilerini vatansever bir parti olarak göstermelerinin başlıca nedeni bütünlüklerini koruyarak toplu halde aynı şekilde oy vermeleridir. Artık Halk Cephesi dağıldığı için Radikaller, Komünist Parti hakkında içlerinde sakladıkları duygularını dile getirerek bir süre komünistlere saldırmışlardır. Sosyalistler ise bölünmüşlerdi. Leon Blum Münih'te yapılan fedakarlığı görmezlikten gelemeyecek kadar dürüst, ve 1 Ekim'de aşağıdaki yazılı sözleri söyleyecek kadar çok barışseverdi: "Fransa'da Bay Chamberlain ile Edouard Daladier'e şükran borçlu olduğunu inkar edecek bir erkek ve kadın yoktur." Blum'a karşı parti genel sekreteri Paul Faure Almanya'ya ödün verilmesini öylesine destekliyordu ki, bunalım nedeniyle Bonnet ile aralarında ömür boyu sürecek bir dostluk kurulmuştu. Marx Dormay ise şöyle yazıyordu: "Çok pahalıya malolan barış, kaçınılmaz olarak pahalıya malolacak savaş demektir... biz adalet ve güç ile barışı sağlayacağız. Evet, güç ile. Bize şimdi karşı çıkanlar en sonunda dediğimize geleceklerdir." Sosyalistlerin bölünmesi yenilgiden sonraki bölünmenin başlangıcıydı; çünkü Almanya Fransa'yı işgal ettiğinde direnenleri saran utanç duygusu, sadece onları harekete geçirmekle kalmayıp Cezayir ve Mısır'a karşı güttükleri politikanın saptanmasını etkileyecek kadar uzun süre devam etmiştir.

Sağ ise teslim olmuştu. Sağ basında sesini duyuran hemen tek kişi olan Henri de Kerillis geleneksel milliyetçilik bayrağını taşıyordu. Flandin Hitler'e bir telgraf göndermiş ve aldığı cevabın posta kanalıyla geldiğini ve böylece postahanedeki görevliler veya herhangi birisi tarafından okunduğunu görünce çok şaşırmış ve utanmıştı. 23 Eylül'de duvarlara asılan ve yedekleri silah altına çağıran beyaz bildirilerin üstüne yapıştırılan ilanlarda şöyle yazıyordu: "Français on vous trompe. Pas de chantage au patriotisme." (Fransızlar. aldatılıyorsunuz. Vatanseverlik şantajına kanmayın.) Kilisenin aforoz ettiği ve kralcıların reddedip lanetlediği Action Française, Enternasyonal'in sözlerini şöyle değiştirmişti:

Eğer bu yamyamlar diretirlerse
Bizi kahraman yapmak için
İlk kurşunlarımız
Mandel, Blum ve Reynaud'a sıkılmalıdır.

Tek başlarına kalan Jacques Duhamel ve Louis Marin gibi kişiler, Münih anlaşmasıyla nasıl bir fedakarlıkta bulunulduğunun bilincinde olduklarını açıklıyorlardı. Almanya'ya ödün verilmesinin aleyhinde olan bazı Kabine üyeleri istifa etmeye niyetli olduklarını birkaç kez tekrarlamışlarsa da, görevlerine devam etmeye ikna olunmuşlardı. Churchill,

dostu Mandel istifanın, olayların akışını değiştirmeyeceğine, sadece moral bozacağına inandırmaya çalışmıştır. Münih'ten sonra tüm ülkeyi büyük bir ferahlama duygusu sarmıştı ve kuşkusuz, utanç da.

1938 yılının geri kalan ayları içinde Daladier ve Bonnet oldukça önemsiz sayılacak olaylar hakkında farklı düşündüklerini göstermişlerdir. Münih'ten sonra, raporlarında Nazizm tehlikesini açıkça belirten Fransa'nın Berlin'deki elçisi François Poncet'in Roma'ya atanması, Fransa'nın Etiyopya'nın İtalyanlar tarafından işgalini tanıdığını, hem de Fransızların Mussolini aracılığı ile Hitler'le bağlantı kurmak istediklerini ortaya koyuyordu. 30 Kasım'da Mussolini Fransa'nın onurunu kırmak için bir gösteri hazırlamıştı: İtalyan Parlamentosu yeni Fransız elçisini karşılarken, milletvekilleri ayağa kalkıp hep bir ağızdan, "Tunus! Nis! Korsika!" diye bağırarak buraları İtalyan topraklarına katmak istediklerini belirtmişlerdi. Bunun üzerine Daladier kendini toparlayıp, eski ateşli tavrınıtakınarakgüney Fransa'da bir geziye çıkmış ve Fransız İmparatorluğunun savunulması için cesaret dolu konuşmalar yapmıştı.

Birkaç gün sonra Bonnet, Alman Dışişleri Bakanı Ribbentrop ile bir bildiri imzalayarak Fransız-Alman işbirliğini sağlamlaştırmak olanağını elde etti. Böylece Fransa, Almanya ile ilişkiler konusunda İngiltere ile eşit duruma gelmiş oluyordu. Çünkü Chamberlain Münih dönüşünde ülkesine sadece Münih anlaşmasını değil, Hitler'le imzaladığı ve, "Biz, Alman Führer'i ve İngiliz Başbakanı, İngiliz-Alman ilişkilerinin her iki ülke ve Avrupa için birinci derecede önemli bir konu olduğunu" ve aralarındaki ilişkinin karşılıklı danışma yoluyla sürdürülmesi gerektiğini kabul ettikleri bir bildiri de getirmişti. 6 Aralık 1938 tarihli Fransız-Alman Bildirisi de aynı niteliği taşıyordu. Bildirinin imzalanması için zaman iyi seçilmemişti. Kasım başında Paris'deki Alman Elçiliğinde ikinci derecede görevli bir Alman diplomatının öldürülmesi, Almanya'da çok sayıda Yahudi'nin toplanması için bahane olmuştu. Fransız Kabinesindeki iki Yahudi bakan, Ribbentrop için verilen resepsiyona çağrılmamıştı. Ayrıca, Bonnet'in bildirinin resmi metninden öte ne gibi vaatlerde bulunduğu açıklık kazanmamıştı. Ribbentrop Fransa'nın Doğu ve Orta Avrupa ile ilgilenmeyeceği konusunda özel bir teminat almayı başarmıştı.

Fransa bir başka bakımdan da Orta Avrupa ile ilgilenmez olmuştu. Oysa İngiliz halkı, Çekoslovakya'nın parçalanmasına göz yumdukları andan beri bu ülkeyle daha fazla ilgileniyordu. Gerçekten, Chamberlain'in de dediği gibi Çekoslovakya daha önceleri İngilizler için, hakkında hiç bir şey bilinmeyen veya çok az şey bilinen uzakta bir ülkeydi. Münih'ten sonra İngiliz halkı, Londra Belediye Reisinin Çek mültecileri için açtığı yardım kampanyasına 400.000 Sterlinin üzerinde bağışta bulunmuş ve Avrupa ve Çekler adlı Penguin Özel Yayınları arasında basılan kitap yüzbinlerce nüsha satılmıştı. Oysa Fransa'da bu tür bir gelişim yoktu.

Münih anlaşmasından sonra yer alan olaylara da Fransa'da gösterilen tepki İngiltere'dekinden farklıydı —1939 Martında Çekoslovakya yıkıldığında bile Fransa gereken tepkiyi göstermedi. İngiliz kamuoyu Münih anlaşmasının getirdiği rahatlamadan artık kurtulmuştu. Fakat Fransa yenilgiyi baştan kabullendiği için kendini toparlamış, uykudan uyanmış sayılamazdı.

Gene de Daladier'in sert bir politika gütme özlemini duyması ve Bonnet'in çekişmeleri Fransa'dan uzak tutma tutkusu, 1939 Martında Prag'ın işgaliden sonra izlenen diplomaside Fransa'nın faal bir yer almasına neden olmuştur. İngiltere'nin Romanya'ya teminat vermesi, Fransa'nın baskısıyla gerçekleşmiş ve Polonya ile Romanya'ya teminat veren İngiliz-Rus garantisinin sağlanmasında, Fransız-Rus dostluk anlaşmasının en sonunda uygulanmaya konmasında Fransızların çabaları büyük olmuştur.

Danzig ve Polonya üzerinde Alman baskısı arttıkça büyüyen savaş tehlikesi karşısında, bir çözüm yolu bulunabilecek bir başka toplantı yapılması girişiminde bulunan Bonnet, bu çabasıyla Neville Chamberlain'i geride bırakıyordu. Münih anlaşması sırasındaki tutumunu değiştirmemişti–ne olursa olsun, savaşı önleyecek herhangi bir çözüm yolunun bulunması. Chamberlain de uzlaşma sağlanabilmesi amacıyla köprüleri yıkmamak için elinden geleni yapmaya hazırdı. Almanya 1 Eylül'de Polonya'yı işgal ettiğinde, hemen geri çekildikleri takdirde Alman birliklerini Polonya'ya girmemiş kabul etmeye hazır olduğunu bildirmişti. Fakat Avam Kamarası sabırsızlanmaktaydı. Bu arada Bonnet de savaşı önleyecek bir girişimde bulunabilmek için biraz daha zaman istiyordu. Sonunda, İngiltere'nin Almanya'ya tanıdığı süre 3 Eylül sabahı saat 11'de, Fransa'nın ki de altı saat sonra sona eriyordu.

2 Eylül 1939, Opera Alanında Parisliler savaş ilan edilmesinden bir gece önce seferberlik ve boşaltılacak yerler hakkındaki emirleri inceliyorlar.

BÖLÜM: 7

Üçüncü Cumhuriyetin sonu

Savaşın başlangıç dönemlerinde İngiltere ve Fransa aynı ölçüde askeri faaliyet göstermişlerdir. Her iki ülke de saldırıya geçmeye hazır değildi. Fransız Kara Kuvvetleri Komutanı Gamelin, Polonyalılara ülkelerini kurtarmak için savaşın ilk iki haftası için Fransa'nın büyük bir saldırıya geçeceğine söz vermişti. Fakat onun bu sözü Fransız hükümeti tarafından resmileştirilmemiş olduğu gibi, Gamelin'in stratejisi de saldırının gerçekleşmesine elverecek şekilde planlanmamıştı. Alman tankları ve uçakları Polonya silahlı kuvvetlerini ezerken, Gamelin'in sözünü ettiği "büyük saldırı" devriye faaliyetlerinden öteye gidemedi.

Fakat her iki ülkenin politik ve manevi açıdan birbirlerinden farklı oldukları savaşın ilk aylarında ortaya çıkmıştır. Nazi-Sovyet saldırmazlık anlaşmasının imzalanması ve anlaşmaya eklenen gizli protokola göre Rusya'nın Doğu Polonya'yı işgal etmesiyle, Fransız Komünist Partisi, öteki Komünist partiler gibi, Münih anlaşmasına red oyu verdikleri halde bir gece içinde Almanya'ya karşı çıkmayı bırakmıştı. Komünistlerin tutumunun birdenbire değişmesinin ilk etkisi, partinin iyice gözden düşmesi ve belli başlı üyelerin partiden çekilmeleri olarak kendini göstermiştir. Daha sonra da Daladier hükümeti partiye karşı baskı politikası gütmeye başlamıştır. Parti, dağıtılmış komünist milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırılmış ve otuz-beşi de tutuklanmıştır. Maurice Thorez tutuklanmamak için ordudan kaçmış, Fransız vatandaşlığından çıkarılmış ve Rusya'ya sığınmıştır.

Bu dönemden Rusya'nın Almanlar tarafından 1941 Haziranında işgal edilmesine kadar Komünistler savaşı emperyalist ve kapitalist olarak yerin dibine batırmışlardır. De Gaulle'ü de Paris'deki çıkarcı çevrelerin yararına direndiğini ileri sürerek suçları gibi. Komünistler kendilerine savaşan Fransa'nın dışında tuttuklarından Leon Blum gibi ulus bütünlüğünü savunan kişilerin nefretini kazanmışlardı. Gene de Daladier'in baskı politikası, kinci korku duyan bir kişinin eylemi olmaktan öteye gidememişti. Komünist Parti baskı yöntemleri karşısında faaliyetlerini yeraltında sürdürmeye ve L'Humanite gizli olarak yayınlamaya başlamış, Komünistlerin sorulu olduğu birkaç sabotaj olayı yer almıştı. Bu arada, Komünistlere karşı baskı yöntemlerinin uygulanmasının gelecek için acı sonuçlar getirdiğini belirtmek gerekir. Polis, kuşkulandığı herkesi tutukluyordu, bunlar arasında Hitler Almanyasından kaçanlar ile İspanyol İç Savaşı nedeniyle Komünistlerin tutumunu beğenmeyip partiden istifa etmiş olan yazar Arthur Koestler gibi kişiler bile vardı (Arthur Koestler bir Fransız toplama kampına gönderilmiştir.)

Fransız hükümeti Rusya ve aynı zamanda Almanya ile savaşmayı İngilizlerden daha fazla göze alacak kadar bir Komünist düşmanlığı içindeydi. Batıda "sahte savaş" devam ederken, Sovyetler Birliği Leningrad'ın önünde Finlandiya toprakları üzerinde bir ön savunma hattı kurmak için Finlandiya'ya saldırdı. Hitler'in saldırılarına seyirci kalmaktan öteye gitmeyen İngiltere ve Fransa, Rusların Finlandiya'ya saldırmasıyla Finlilere karşı

bir dayanışma havasına giriverdiler. Daladier, parlamentodan güç alarak Finlandiya'ya gönderilecek birlikler ile araç ve gereçlerinülkelerindengeçirilmesine izin vermeleri için Norveç ve İsveç'e baskı yapıyordu. Her iki ülkenin geçişe izin vermemesi, İngiltere ve Fransa'yı bu delice atılımdan kurtarmıştır. Fakat Daladier Finlandiya'ya yardım gönderilmesine kendisini öylesine kaptırmıştı ki, Finlandiya'nın teslim olmasıyla Daladier hükümeti de düştü.

Fransa hükümetindeki bu değişiklik, iki ay sonra Winston Churchill'in Chamberlain'in yerini almasına benziyordu. Başbakanlığı, politik cesareti ve eldeki olanaklarla en güçlü şekilde savaşmak kararlılığı ile tanınan Paul Reynaud getirildi. Ufak tefek bir adam olan Reynaud, genellikle kısa boylularda görülen yürekliliğe sahip, karar ve fikirlerinde direnen bir kişiydi. Fakat politik durumu Churchill'inkenden çok farklıydı. Üçüncü Cumhuriyetin politik oyunlarında rolünü almış, Churchill gibi değil halkın, partinin desteğini bile kazanamamıştır. Barışzamanındayaptığı tüm yanlışlıklara rağmen Churchill ülkesinde sözünü geçiriyordu ama Reynaud Fransa'da sözünü geçirecek durumda değildi. Politik güçsüzlüğü, hükümeti kurarken kendini gösterdi. Parlamentoda yeterli oy sağlayabilmek için Daladier'i kabinesine almıştı; Daladier'e kabinesinde yer vermesinin, Churchill'in Neville Chamberlain'e kurduğu hükümette yer vermesiyle gösterdiği büyüklükle ilgisi yoktu. Daladier yüzünden, istediği halde Gamelin'in görevine son veremiyordu. General Gamelin'i Daladier, General Georges'u Reynaud tutuyordu. Metresi olan Kontes Helene de Portes'a hem söz geçiremediği hem de ondan ayrılamadığı için özel yaşantısında da başı dertteydi. Başkalarının hatta kendisine en yakın olanların bile hiç bir çekici yanını bulamadıkları bu kadın inatla, sürekli olarak devlet işlerine karışır, Reynaud'un günlük çalışmalarını yarıda keser, en gizli belgeleri okur ve kaybeder, Reynaud'un randevularını düzenler ve sekreterlerinin üzerinde hakimiyet kurardı. Eğer Helene de Portes, Reynaud'un kararlılığını paylaşsaydı, bütün bunların Fransa için kötü sonuçlar doğurması gerekmezdi. Oysa Reynaud ne kadar kararlı ve yürekli ise, kadın da o kadar yenilgiyi önceden kabullenmiş ve yenilgiyi kabul etmiş bozguncu dostlarının etkisi altına girmişti.

Bu arada sahte savaşın geçici olarak durmasından yararlanılmadı. Erler moral çöküntüsü içindeydi, subaylar da basit devlet memurları gibi davranır olmuşlardı. Ast-üst ilişkilerinin yeterince sert olmadığı ve bireylere bağımsızlık ve karar alma cesareti vermeyen komuta sistemini bir düzene koymak için hiç bir şey yapılmadı. Sadece Gamlin, hayati önem taşıyan ülkenin kuzeydoğu bölgesinde komutayı General Georges'a devrederek ciddi savaş başladığında, kendini kurtarma yoluna gitmiştir.

MÜTTEFİKLER AYRILIYOR

10 Mayıs 1940'da Alman ordusu, İngiliz ve Fransız ordularını çok çok zayıf noktalarından saldırıya geçerek yenilgiye uğratmıştır. Alman tankları Ardennes'in sanıldığının aksine zırhlı araçlara elverişli olduğunu ortaya koymakla kalmayıp, Maginot Hattının uzanmadığı bölgede tankların hareketini en iyi şekilde gizlediğini de göstermiştir. Belçika'nın tarafsızlığı, İngiliz ve Fransızların Alman saldırısı başlamadan önce ülkeye girmelerini engellemiştir. Almanlar saldırıya geçtiğinde ise Alman ordusunun beceri ve kararlılığı, Belçika savunma hatlarını yarmış ve kendilerini orada durdurup toparlanmak için zaman kazanmayı planlamış olan İngiliz ve Fransızlara bu olanağı vermemiştir. İn-

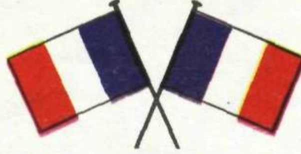

10 Eylül 1939'da yayınlanan ve olaylar karşısında şaşıran Chamberlain ile Daladier'i gösteren Alman karikatürü.

Zaferden sonra Almanlar Paris'e giriyorlar.

A TOUS LES FRANÇAIS

La France a perdu une bataille!
Mais la France n'a pas perdu la guerre!

Des gouvernants de rencontre ont pu capituler, cédant à la panique, oubliant l'honneur, livrant le pays à la servitude. Cependant, rien n'est perdu!

Rien n'est perdu, parce que cette guerre est une guerre mondiale. Dans l'univers libre, des forces immenses n'ont pas encore donné. Un jour, ces forces écraseront l'ennemi. Il faut que la France, ce jour-la, soit présente à la victoire. Alors, elle retrouvera sa liberté et sa grandeur. Tel est mon but, mon seul but!

Voila pourquoi je convie tous les Francais, où qu'ils se trouvent, à s'unir à moi dans l'action, dans le sacrifice et dans l'espérance.

Notre patrie est en peril de mort.
Luttons tous pour la sauver!

VIVE LA FRANCE !

TO ALL FRENCHMEN..

France has lost a battle!
But France has not lost the war!

That is my goal, my only goal!

Our Country is in danger of death. Let us fight to save it.

LONG LIVE FRANCE!

GENERAL de GAULLE

GÉNÉRAL DE GAULLE

QUARTIER-GÉNÉRAL,
4, CARLTON GARDENS,
LONDON, S.W.1.

"Fransa bir çarpışmada yenilmiştir! Fakat Fransa savaşı kaybetmemiştir!" diyerek De Gaulle Fransızlara direnme gücü aşılamaya çalışmıştır.

giliz ve Fransız hükümetleri, sivil halkı etkilediği için daha çok hava savunması üzerinde durmuşlardı; oysa şimdi karşılarına aerodinamik açıdan birçok bakımdan yetersiz olsa da karadaki harekatı desteklemeleri bakımından alçaktan uçan bombardıman uçaklarından çok daha isabetli atışlar yapan ve hedefleri dalarak bombalayan Stukalar çıkmıştı. Uçaksavarların başında durup yerlerinden kıpırdayamayan askerlere ölüm saçan bu uçaklar, güvenlerini yitirmiş ve savunma silahlarından yoksun bir ordu için çok sinir bozucu olmuştur.

Fransız ordusu on günde dize geldi. 18 Mayıs'ta Paul Reynaud ülkeye güven duygusunu geri getirmek ve sıkı durmak amacıyla kabinesini yeniden düzenledi. Kabineye, Mareşal Philippe Petain'i aldı. Birinci Dünya Savaşında Alman saldırısını tarihi Verdun savaşıyla durdurmuş olan 84 yaşında bir adam. Gamelin'in görevine son verildi. İtalyan resim sanatına olan hayranlığı ve edebi zevkinin inceliği nedeniyle aynı çevrelerden kendini alamaması, komutası altındaki adamlara ve ülkesinin kaderine olan sorumluluğunu hakkıyla yerine getirmesi önlüyordu, Gamelin'in yerine Suriye'de görevli olan General Weygand getirildi.

Reynaud bu iki adamın Fransız kararlılığını göstereceklerini ve Almanlara karşı daha sert direnmeyi sağlayacaklarını umuyordu. Efsaneleşmiş Petain adı, gereken ilgiyi uyandırmış görünüyordu. "Geçemeyecekler!" gibi sözler hatırlanır olmuştu. Weygand da Birinci Dünya Savaşında büyük Mareşal Foch'un yanında savaşmıştı. Oysa bu kişilerin görev başına getirilmesi yanlıştı. Her ikisi de yenilgiyi önceden kabullenmişlerdi. Hiç olmazsa Petain'in Fransa'nın savaşa katılmasının bir hata olduğuna ve savaşın da şimdiden kaybedildiğine inandığını gösteren yeterince kanıt bulunduğuna göre Reynaud'un bunu bilmesi gerekirdi. Üç hafta sonra hükümet yeniden değiştirildi. Bu kez, artık Daladier'e hükümette yer verilmemiş ve de Gaulle Savaş Bakanı Yardımcılığına getirilmişti. —Fakat de Gaulle'ün hükümeti etkileyebilmesi için artık vakit çok geçti.

Askeri durum hızla kontroldan çıktı. 10 Haziran'da İtalya Almanya'nın yanında savaşa katıldı. —bu dönemde bile Mussolini Kuzey Afrika'daki birliklerine İngilizlerin Mısır'dan saldırmasından korktuğu için uzun boylu düşündükten sonra savaşa katılmıştı. Aynı gün Fransız hükümeti Paris'i terkederek Tours'a ve 15 Haziran'da da Bordeaux'ya taşındı— Alman saldırısından uzak, hem de Atlantiğe ve dolayısıyla İngiltere'ye açık küçük bir kent.

Başkentin sokaklarında çarpışmak yerine Paris'i terketme kararı, hükümetin güçsüzlüğünü gösteriyordu. Fakat gene de bir süre için barış yapmak ya da savaşa devam etmek arasında bir karar verilmemişti. Son on yıl içindeki ülkedeki bölünmeler göz önünde tutulursa, çeşitli gruplar tarafından her iki kararın da alınmış olması şaşırtıcı değildir.

Karar sadece Fransa'yı değil, İngiltere'yi de ilgilendiriyordu. 28 Martta iki ülke birbirlerinden ayrı olarak barış yapmamayı veya ateşkes imzalamamayı kabul ettikleri bir anlaşma imzalamışlardı. 10 Mayıs'ta Churchill'in Chamberlain'in yerine geçmesiyle İngilizlerin Fransa'ya karşı ihtiyatlı davranmaları son bulmuştu. Cephede de durumun gittikçe ciddileştiği günlerde Churchill beş kez Fransa'ya gelmişti. 16 Mayıs günü Fransız yetkililerle Paris'de görüştüğünde, "durumun sandığından çok daha kötü olduğunu" görmüştür. (Churchill'in bu ziyaretinde Gamelin, sanki sınıfta ders verir gibi, sakin bir ta-

vırla harekete geçilmesi hakkında hiç bir öneride bulunmadan savaşın durumunu özetlemiş ve Churchill kendisine yedek güçlerin nerede olduğunu sorduğunda da sadece "Yok", diye karşılık vermiştir.) Churchill, on gün sonra yeniden Paris'e geldiğinde Reynaud'un kararlılığını ve Weygand'ın keyfinin yerinde olduğunu görünce umutlanmıştır. Churchill Fransa'ya son kez Fransız ordusuna genel geri çekilme emri verildiği ve Reynaud da ayrı olarak ateşkes anlaşması imzalanmasına olanak tanınmasını istediği 13 Haziran günü gelmiştir.

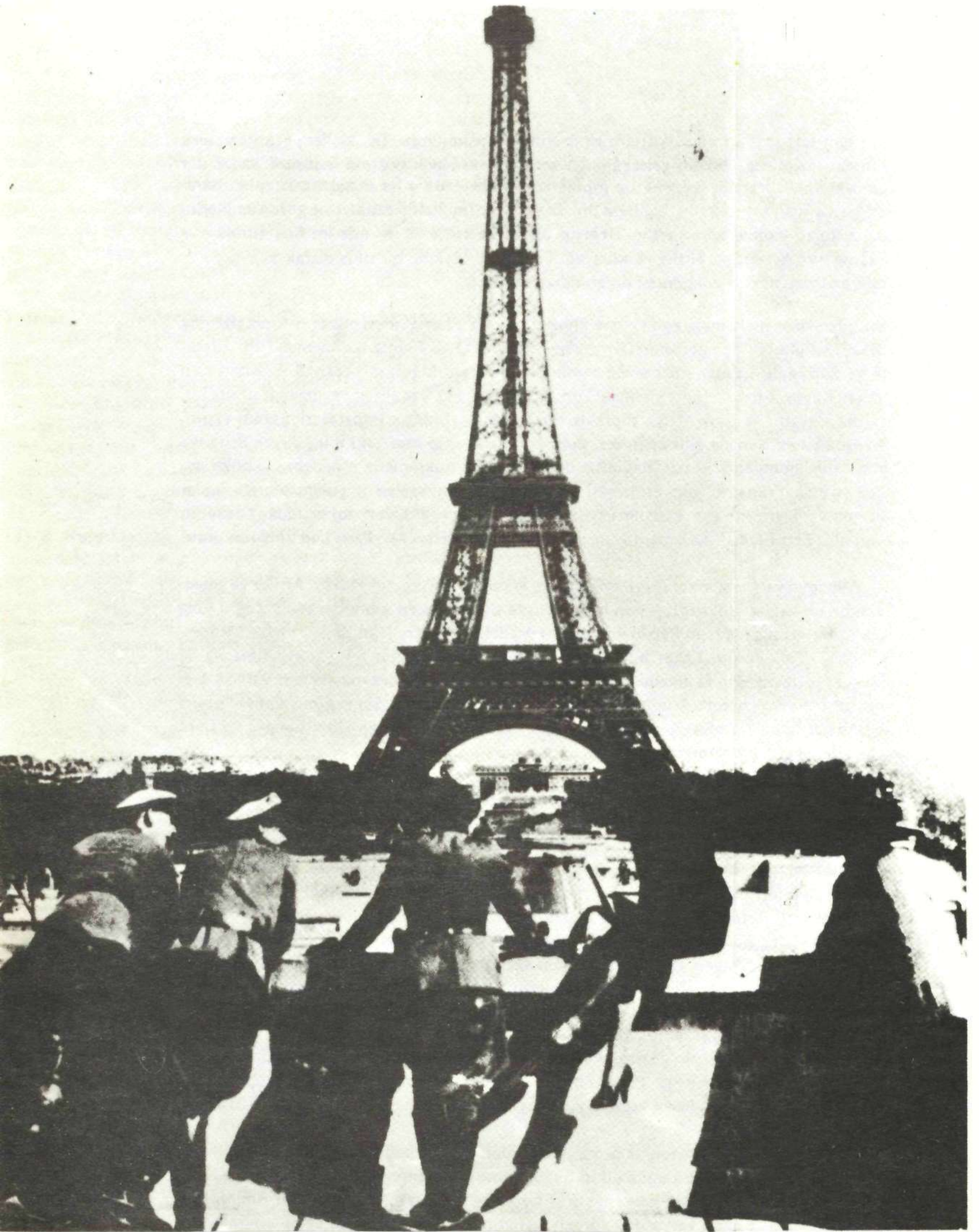
Gördükleri ve Reynaud'a özel temsilcisi olarak gönderdiği General Spears'den aldığı bilgiler karşısında derin bir üzüntüye kapılmasına rağmen Churchill, kişiliğinin tüm gücüyle Fransızları savaşa devam etmeye kandırmaya çalışmıştır. Paris'i savunmak ve sonunda dize gelmemek. Sonunda Churchill hükümeti Fransız donanmasının İngiliz limanlarına gelmesi şartıyla, Fransız hükümetinin ayrı olarak Almanya ile ateşkes imzalamasını kabul etmiştir (16 Haziran'da). Hemen sonra da İngiliz hükümeti, her iki ülke arasında "ayrılmaz birlik" oluşturulmasını, "artık iki ulus değil, tek bir Fransız-İngiliz Birliği kurulmasını önermiştir. "Her Fransız vatandaşı hemen İngiltere vatandaşlığına, her İngiliz vatandaşı da hemen Fransız vatandaşlığına kabul edilecektir."

SADAKATSİZ İNGİLTERE

Fakat Churchill Fransızları yürekli olmaya ve direnmeye zorlarken –Reynaud'un cesaretini toplamasında başarılı olmuştur– ortak mücadeleyi sürdürmek için İngiliz Silahlı Kuvvetlerini sağlam olarak elde tutmak zorundaydı. 16 Haziran'da Alman panzerlerine karşı Fransız Silahlı Kuvvetlerine hava desteği sağlamaları için altı uçak filosunu Fransa'ya göndermeyi önererek Reynaud'a cesaret vermişti. Fakat İngiltere'ye döndüğünde, İngiltere'nin savunması için filoların gerekliliği söz konusu olunca ve uçakların sayıları gittikçe azalan Fransız havaalanlarından yararlanamayacağı anlaşılınca bu önerisinden dönmek zorunda kalmış, uçaklar da İngiltere'nin güneyinde üslenmişlerdi. Aynı şekilde, Lord Gort'un komutası ve İngilizlerin çarpışmada sağa sola yayılmaları sayesinde güç bakımından Fransızlardan çok daha fazla oldukları halde Dunkirk'ten kaçmayı başaran da İngiliz askerleriydi.

Churchill hükümetinin her iki ülkenin çıkarlarını yürekten koruduğuna inanmak istemeyenler, İngilizleri bu davranışlarından dolayı suçlayacaklardı. Bazıları İngiltere'ye derin bir düşmanlık beslemeye başladılar da. Yenilgiyi önceden kabullenenler, İngiltere'nin savaşı sürdürecek kadar ayakta kalacağına inanmak istemiyorlardı. Hepsi Fransa' nın yenilgiye uğramasından hemen sonra İngilizlerin de yenileceğine inanmaya hazırdı. İngilizlerin hemen yenileceğini uman Laval'ın kanısını paylaşanlar da vardı. Laval, "Fransa, İngilizlerin dönekliği ve yalanları yüzünden geçmişte de çok acı çekmiştir" diyordu.

Fakat İngilizlerin davranışları ve bunun Fransızlar tarafından yorumlanması çok önemliyse de, İngiliz hükümetinin vermek zorunda olduğu karar Fransa'yı doğrudan doğruya ilgilendiriyor ve bu karar da Fransa'nın geleceği gözönüne alınarak veriliyordu. Fransız ordusunun yenileceği açıkça ortaya çıktığında, Almanya ile anlaşmaya varmak isteyenlerin sayısı artmıştı. Petain'e kabinede görev verilmesi ve yaşlı Mareşalin yenilgiyi kabullenmekten başka çare olmadığını ileri sürmeyi kolaylaştırmıştı. Fransız hükumeti-

Alman askerleri fethettikleri düşmanlarının başkentini seyrediyorlar.

nın tüm tartışmaları ulusu kurtarmak üzerinde toplanıyordu. Bu kişiler, Fransa'yı terk ettikleri takdirde ülkenin geleceğinden sorumlu olamayacaklarına inanacak kadar dar görüşlü idiler. Kendilerini Fransız topraklarında kalıp Hitler ile anlaşarak ülkeyi kurtaracaklarına inandırıyorlardı- İngiltere'nin de yenileceğini kabul ettiklerine göre kendilerini daha kolay kandırabilmişlerdir. Değişik ölçülerde Hitler'in niyetlerini hoş görüyor ve Fransa'nın Avrupa'da Hitler'in kuracağı yeni düzen içinde bir ulus olarak ayakta kalabilme olanağını elde edebilmesi onları rahatlatıyordu.

Bu adamların davranışları gözönüne alınırsa, savaşa Fransa'nın denizaşırı topraklarında devam edilmesini de istememeleri şaşırtıcı değildir. Oysa Fransa o dönemde Çin Hindini ve Suriye ile Lübnan'ı kapsayan büyük bir imparatorluğun merkeziydi. Fransa'ya en yakın Kuzey Afrika topraklarında Tunus, Cezayir, Fas yer alıyor ve güneyde uçsuz bucaksız Ekvator ve Batı Afrika toprakları uzanıyordu. Fransız İmparatorluğunun yapısı, Avustralya ve Kanada gibi bağımsız Dominyonlara sahip olmadığı için, Büyük Britanya imparatorluğundanfarklıydı. Bağımsız dominyolların bulunmasının nedeni, bu bölgelere çok sayıda Fransızın göç etmemesi ve denizaşırı sömürgeleri mümkün olduğu kadar Fransa'ya benzetilmeye çalışılmasıydı. Güdülen bu politikanın sonucunda, Cezayirin kıyı bölgeleri Fransız parlamentosuna milletvekili gönderiyor ve Paris'den yönetiliyordu.

Almanya'ya karşı direnmeyi savunanlar arasında hükumetin Kuzey Afrika'ya taşınmasını isteyenler çoktu. Reynud hükumetinin düşmesinden sonra Cezayir'e doğru yola çıkan bir grup şanssız milletvekili arasında Madel, Daladier, Jean Zay ve Pierre Mendes-France bulunuyordu. Fakat bu kişilerin Cezayir'e gidişlerinin tek yararı, Almanya ile ateşkes imzalandığında ülkede bulunmayışları olmuştur. Yönetimin Petain yanlısı General Nogues'in elinde bulunduğu Cezayir'de etkili olmalarına izin verilmemiştir. Mandel de, Churchull'in kendisiyle görüşmeleri için Cezayir'e gönderdiği Duff Cooper ve Lord Gort ile ilişki kuramamıştır.

Fransız İmparatorluğu sarsıntı içindeydi. 1930'larda belli başlısömürgelerde, özellikle Suriye ve Lübnan ile Tunus ve Fas'ta, milliyetçi hareketler gittikçe gelişmiş, Üçüncü Cumhuriyet hükumetleri de bu bölgelerdeki milliyetçi istekleri yerine getirmek için anayasal değişiklikleri gerçekleştirmeyi ağırdan almıştır. İlk kurduğu hükumet döneminde Blum'un önerdiği reformlar, parlemento tarafından reddedildiğinden gerçekleştirilememişti. Reform fikrine genel olarak en fazla karşı çıkan sömürgecilerin yöneticileri ve askerler böylelikle Fransa'nın çıkarlarını koruduklarını ileri sürüyorlardı. Fakat anavatanda yenilgiye uğranıldığında sömürge bölgelerinin yöneticilerin çoğu Petain hükumeti yanında yer aldılar ve De Gaulle'ün Dakar'da özgürFransız Ordusunu kurma girişimine karşı çıktılar. Eğer Kuzey Afrika ve Suriye Amerikan, İngiliz ve İngiliz Milletler Topluluğunun karşı konulamayacak kadar güçlü birlikleri tarafından işgal edilmeseydi, de Gaulle'ün bu ülkelerde ordu kurmasına da karşı çıkacaklardı. Sadece Orta Afrikada General Leclerc bir özgür Fransız ordusu kurmayı ve Kuzey Afrika savaşı için müttefik ordularına katılmak üzere kuzeye yürümeyi başarmıştır.

Fransa'nın deniz aşırı topraklarının kaderi donanmaya bağlıydı ve Churchill de Fransa'nın Almanya'ya karşı karada etkin bir direnme gösteremeyeceğini anladığında, Fransız donanmasına büyük önem vermiştir. Fransız Deniz Kuvvetleri komutanı Amiral Darlan'ı Churchill Fransa'ya yaptığı son ziyaretlerinden birinde kenara cekip amiralin do-

nanmayı Almanların eline düşmesine hiç bir zaman izin vermeyeceğini gönülden umduğunu söylemeyi ihmal etmemiştir. Darlan görevine çok bağlı, gururlu bir denizciydi fakat İngiltere'yi hiç mi hiç sevmiyordu. Büyükbabasının babasının Trafalgar savaşında öldüğünü Churchill'e anlatmıştı ve birçok Fransız deniz subayı gibi o da geçmişin etkisinde kalarak İngilizleri kendilerinin en büyük rakibi olarak görüyordu. Gene de Petain Darlan'ı Deniz Bakanlığına getirmemiş olsaydı - Amiralin ömrü boyunca beklediği görevdi bu— donanmanın kaderi değişirdi. Amiral, Deniz Bakanı olduğunda geleceği iyi hesap edemedi. İngilizlere katılmak için donanmasıyla denize açılabilir ve kuşkusuz Fransız bayrağını zafer kazanılıncaya dek taşıyacak güçlü ve bağımsız Fransız donanmasının komutanı olurdu. Oysa o kendi mevki hırsı ile Fransa'nın çıkarlarının aynı noktada birleştiğine inanarak, donanmayı Almanlardan korumak için ülkesinde kalması gerektiğine karar vermiştir. Fakat donanma 1942'de Toulon limanında Almanların saldıracağı sırada düşman eline geçmemesi için Darlan'ın yardımcılarından bir amiralin emriyle Fransız denizcilerin elleriyle batırılmış, Darlan da Kuzey Afrika'ya İngiliz ve Amerikalıların yaptığı çıkarmadan sonra aynı yılın Noel gecesi Kuzef Afrika'da öldürülmüştür.

Bu arada Bordeaux'da yenilgiyi kabullenenleri güçlendirecek başta etkenler de vardı. Hükümetin sığındığı bir kent olarak Bardeaux, coğrafi bakımdan elverişli bir yerdeydi. Fakat kentin belediye Başkanı Adrien Marguet Laval'ın eski bir arkadaşıydı. Hükümet taşınır taşınmaz Laval Chateldon'daki evini bırakarak Marguet in yanına gitti ve Belediye Sarayında bürosunu kurdu. Milletvekilleri ve senatörler kente geldiklerinde, Laval kendisiyle aynı görüşte olanları çevresinde toplamaya, olmayanları da ikna edip kendi yanına çekmeye başladı. Hükümet bakanlar kurulu kararıyla yönetimi sürdürdüğünden, parlamento zaten önemini fazlasıyla yitirmiş bulunuyordu; Bordeaux'da da senato ve meclis başkanları kentte oldukları halde, senato ve parlamentoyu toplamak için hiç bir girişimde bulunulmuyordu. Bu nedenle, milletvekilleri ve senatörler yenilgiyi kabullenenlerin entrikalarına çaresiz kurban gideceklerdi.

Hükümet parlamentodan destek almadığı gibi Devlet Başkanı da etkinliğini göstermiyordu. Başkan Lebrun bir yıl önce ikinci kez Devlet Başkanlığına seçilmişti —Devlet başkanları normal olarak sadece yedi yıl görevde kaldıklarından, bu durumda gelenek bozulmuştu. Devlet Başkanları genellikle emekliye ayrılmış, yaşlı politikacılardan seçilse de, başkanlık önemli bir görevdi. Fakat Lebrun ulusun kaderi söz konusu olduğu böylesine kritik bir durumda işe karışacak bir adam değildi. Olayların gelişimini uzaktan izlemeyi tercih etti.

AYRI BİR BARIŞ

Fransa hükümeti gittikçe ateşkese yöneliyordu. Reynaud, çarpışmanın durdurulması amacıyla Fransa hükümetini barış yapmak zorunda bırakmadan, ordunun ateşkes emrini vermesi için bir yol bulacağını umuyordu. Hollandalıların yaptıkları gibi. Weygand ise ordunun onurunun böyle bir şeye izin vermeyeceğini söyleyerek, Reynaud'un önerisine karşı çıktı. Bu arada Chautemps, parlamentoda oynadığı oyunlarla kendisine ünvan kazandıran yön değiştirme becerisini bir kaz daha ortaya koyarak hiç olmazsa ateşkes koşullarının Almanya'dan sorulmasını önerdi. Koşullar çok sert olduğu takdirde Fransız halkı hükümetin koşulları reddetmekten başka çaresi olmadığını böylece görecekti. Bu, bazılarının vicdanlarını rahatlatan sinsice bir çözümdü. İşte bugünlerde Reynaud İngiliz-

lerden Fransa'nın ayrı barış yapılmaması konusunda imzalanan anlaşmadan yükümlü tutulmamasını istemiştir. İngilizlerden olumsuz cevap bekleyen Reynaud'un umudu boşa çıkmıştır; Reynaud Fransız-İngiliz birliği önerisini hoş karşılamış, fakat yenilgiyi kabullenenler öneriyi İngiltere'nin Fransa'yı ele geçirmek için yaptığı bir girişim olarak karşılamışlardır. Reynaud gene de, Chautemps'in ileri sürdüğü çözüm yolunu uygulamayı reddetmiştir. Fransa'nın kaderinin söz konusu olduğu bu dönemde, Lebrun Petain'i yeni bir hükümet kurmakla görevlendirmiştir. 17 Haziran'da Petain Fransız halkına radyodan yaptığı konuşmada, ateşkes anlaşmasında de Gaulle şöyle diyordu (BBC'yi dinlemeye alışık olmadıklarından Fransız halkının çoğu onun bu konuşmasını duyamamıştır.): "Fransa yalnız değildir. Arkasında koskoca bir imparatorluk vardır. Denizleri elinde tutan ve savaşa devam eden Britanya İmparatorluğu ile birleşebilir. İngiltere gibi, Amerika Birleşik Devletlerinin sonsuz sanayi kaynaklarından tam olarak yararlanabilir.

"Ben, General de Gaulle, Fransız subaylarını ve İngiltere'de bulunan subayları... benimle ilişki kurmava çağırıyorum...

"Ne olursa olsun, Fransız direnme gücünün alevi hiç bir zaman sönmemelidir, hiç bir zaman sönmeyecektir."

Hitler, bir ateşkes anlaşması için yapılacak görüşmelerde neyin şansa bağlı olduğunu biliyordu. Önceden olduğu gibi şimdi de kendisiyle görüşmelerde bulunacak Fransızların davranışlarını önceden kestirdiğini gösterdi. Zaferin Fransa'nın olduğu 1918 yılında Almanya ile yapılan ateşkesin imzalandığı aynı yerde ve aynı vagon içinde ateşkesi imzalatarak Fransızları utanç verici bir duruma düşürdü. Fransa'nın sadece kuzey ve doğu kısmının işgalini öngören anlaşma koşulları, görevlerinin Fransa'da kalarak kurtarılabilecekleri kurtarmak olduğuna inanan adamlar için kabul edilebilir nitelikteydi. Fakat bu adamlar, Üçüncü Cumhuriyetin anayasasını korumak niyetinde değillerdi. Aksine, Sağın parlamenter rejime karşı beslediği nefret ve Halk Cephesine karşı gösterdiği düşmanlık, bir kısım solcuların yenilgiyi kabullenmeleri ve ne olursa olsun savaşmamayı yeğ tutmalarıyla bir araya gelince, 10 Temmuz'da Üçüncü Cumhuriyet son buldu. Philippe Petain Devlet Başkanı değil, Fransız Devletinin Şefi oldu; Pierre Laval da onun yardımcılığına seçildi. Hükümet, Fransa'nın işgal edilmeyen bölgesinde yer alan Vichy kasabasında kuruldu.

Almanya'ya karşı sert bir çıkış yapılsaydı neler elde edilebilirdi, barışı imzalayacak bir hükümet bulunmasaydı düşman halkı gaddarca ezer miydi gibi sorular gözönüne alınarak Petain'in ateşkesi imzalamasıyla nelerin kurtarıldığını söylemek imkansızdır. Tarih ancak Fransa'nın belirli bir kavramını savunmak için çare ararken Vichy hükümetinin, 1930'larda Almanya'ya en fazla sempati duymuş olan ve George Mandel'in 1944'de Vichy hükümetinin emriyle öldürülmesine ve Leon Blum'un karısıyla birlikte Almanya'da bir toplama kampına atılmasına tanık olan Fransız toplumundaki o kişilere sözlerini geçirecek ortama hazırladığı yazacaktır. Fransa'nın kısmi işgali, 1942'de İngiliz-Amerikan kuvvetleri Kuzey Afrika'ya çıktıklarında, Alman birlikleri ülkenin güneyinden gelebilecek bir saldırıyı karşılamak üzere tüm ülkeyi işgal ettiklerinde son bulmuş ve Vichy hükümeti Almanlarla daha fazla işbirliği yapmak zorunda bırakılmıştır.

De Gaulle'ün Londra'dan önerdiği önderlik, tek başına, Fransız Direnme Gücünün çekirdeğini teşkil edecek nitelikteydi. Sürgündeki bir hükümetin karşılaşacağı olağan zorluklarla karşılaşan de Gaulle gene de politik fikirleri birbirlerinden çok farklı kişileri bir araya getirip ülkelerinin geleceğini kurtarmaya ikna ederek bir birlik yaratmış-

tır. Zafer kazanıldığında, aynı birliğin bütün Fransa'da yeniden hemen kurulması mümkün olamamıştır. Dünya politikasında büyük bir yeri olan Fransa, soğuk savaş nedeniyle bölünmelere sahne olmuş ve Çin - Hindi ile Cezayir'de uzun süren, pahalıya malolan savaşlara girmiştir. Fakat Fransa 1950'lerde Avrupa hareketindeki yaratıcılığını yeniden kazanmış, büyük bir güç olarak kendini yeniden kabul ettirmiş ve bölünmez bir ulus olma duygusu ülkeye yeniden hakim olmuştur.

OLAYLARIN KRONOLOJİSİ

1934	8 Ocak	: Serge-Alexandre Stavisky ölü bulundu.
	6 Şubat	: Sağ kanat birlikleri Paris'te bir hükümet darbesi girişiminde bulundular.
	8 Şubat	: Gaston Doumergue başbakan oldu.
	9 Ekim	: Dışişleri Bakanı Louis Barthou ve Yugoslav Kralı Alexander Marsilya'da öldürüldüler.
1935	Ocak	: Saar Bölgesinde yapılan plebisitte halk, Almanya ile birleşmek lehinde oy kullandı.
	Nisan	: Fransa, İngiltere ve İtalya arasında Stresa Paktı imzalandı
	2 Mayıs	: Fransız Sovyet anlaşması sonuçlandı.
	Eylül	: İtalya Etopya'yı işgal etti.
	28 Aralık	: Birliklere dağılmaları için emir verildi.
1936	7 Mart	: Almanya Ren Bölgesini öskerileştirdi.
	3 Mayıs	: Seçimleri Halk Cephesi kazandı.
	5 Haziran	: İlk Halk Cephesi hükümeti Sosyalist Leon Blum başkanlığında kuruldu.
	18 Temmuz	: İspanyol iç savaşı başladı.
	2 Ekim	: Fransız Frangının değeri düşürüldü.
1937	Mart	: Blum, sosyal reformların gerçekleştirilmesinin bir süre ertelendiğini açıkladı.
	Haziran	: Blum hükümeti düştü. Radikal lider Camille Chautemps Başbakanlığa getirildi.
1938	Mart	: Anschluss-Avusturya Almanya'ya katıldı.
	Nisan	: Eduard Daladier Başbakan oldu.

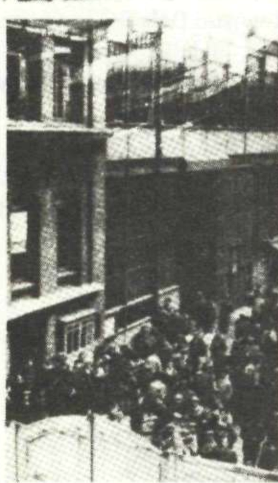
1939	Şubat	:	Fransa, İspanya'nın faşist Franco hükümetini tanıdı.
	Mart	:	Almanya tüm Çekoslovakya'yı işgal etti. İngiliz ve Fransızlar Polonya'ya teminat verdiler.
	21 Ağustos	:	Nazi-Sovyet Paktının imzalandığı açıklandı.
	1 Eylül	:	Almanya Polonya'yı işgal etti.
	3 Eylül	:	İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan ettiler.
	26 Eylül	:	Daladier Fransız Komünist Partisini dağıttı.
1940	20 Mart	:	Paul Reynaud Daladier'in yerine Başbakan oldu.
	10 Mayıs	:	Almanya, Belçika ve Hollanda'yı işgal etti. Meuse nehri boyundaki Fransız cephesi yarıldı.
	29 Mayıs-4 Haz	:	Dunkirk boşaltıldı.
	14 Haziran	:	Almanlar Paris'e girdiler.
	16 Haziran	:	Reynaud istifa etti. Philippe Petain Başbakan oldu.
	18 Haziran	:	General de Gaulle Fransa'nın direnmesi için Londra'dan çağrıda bulundu.
	22 Haziran	:	Almanya ile ateşkes imzalandı.
	24 Haziran	:	İtalya ile ateşkes imzalandı.
	1 Temmuz	:	Fransız hükümeti Vichy'e taşındı.

Üstte: Başlangıç döneminde Halk Cephesi gösterileri (solda); Temmuz 1936, yeni Başbakan Leon Blum bir mitingde konuşurken (ortada); 1 Mayıs günü Cumhuriyet Alanında yapılan bir gösteride polis işe karışıyor (solda); İkinci sıra: Fazla bir etkisi olmayan Fransız-Sovyet Paktına Hitler'in karşı çıkmasını hicveden İngiliz Punch dergisinde yayınlanan bir karikatür (solda); 1936 yılında işçiler oturma grevinde (ortada); Hitler'in Polonya'ya saldırdığını Parisliler gazetelerden öğreniyorlar (sağda). Alt sıra: Sağ kanat propaganda ilanında Fransa Komünist "kanserinin" kurbanı olarak gösteriliyor (solda); 1940'da Dunkirk'de yakalanan bir Alman casusu (ortada); Fransız topçuları savaşta (sağda)

KİTABIN YAZARI.

Wilfrid Knapp eğitimini Oxford'da New College'de yapmıştır. Şimdi ise St. Catherine'de politika dalında öğretim üyesidir. "A History of War and Piace", "1939 - 65" ve "Tunisia" adlı eserlerin yazarıdır.

DİZİNİN EDİTÖRÜ :

J.M.ROBERTS.
Oxford
Üniversitesi
profesörü
"Avrupa 1880 — 1945 "
yazarı, B.B.C.
konuşmacısıdır.

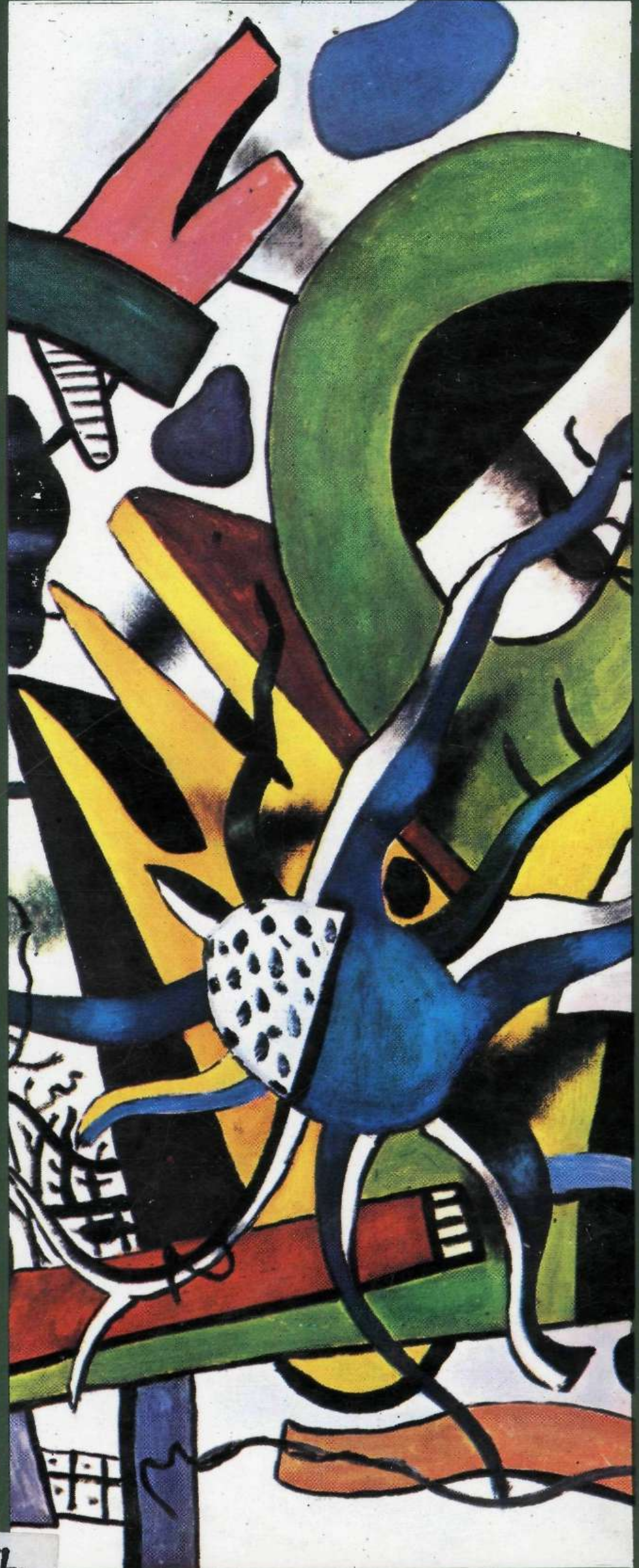
Kapak: 1937'de çizilen bir karikatürde Fransa, bir yanda Sovyet yumruğu ve öteki yanda da Nazi gırtlağı arasında...
Ön kapak iç: 1934, Fransa bunalımlar hacında acı çekiyor.
Arka kapak: Ama Fransa savaşı yitirmemiştir.. Madam ve General De Gaulle Fransa'nın düşüşünden sonra Londra'da.

20. YÜZYIL DOSYASI

Yüzyılımıza şekil veren büyük olay ve fikirlerin, kişilerin bol resimli öyküleri

FRANSA
BUNALIMLAR, BUNALIMLAR

İkinci Dünya Savaşı öncesi Fransa'da huzursuzluklar görüldü ve gitgide artmaya başladı. Sağcılar, her ülkede olduğu gibi, Fransa'da da kendilerini sağlama almak için, «Komünizm» korkusu salmaya çalışıyorlardı. Sağcıların bu çabalarına karşı sol kanadın önderi Leon Blum, Fransa için Komünizm'den çok Nazi Almanya'sının güçlenmesinin tehlike yaratacağını anlatmaya çalışıyor ve Nazizm'e karşı bütün halkı direnmeye çağırıyordu. Bu çağırıya olumlu karşılık veren Fransız halkını bir sorun düşündürüyordu: Acaba yeni yapılan «Maginot» hattı Nazi'lerin vahşetini durdurabilir miydi?

Onbeşinci kitap
JAPONYA

Fiatı : 250 TL.